

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VLOGA PRORAČUNA EU PRI
ZMANJŠEVANJU REGIONALNIH RAZLIK
DRŽAV ČLANIC**

Rado Skopec

Ljubljana, september 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**VLOGA PRORAČUNA EU PRI ZMANJŠEVANJU REGIONALNIH
RAZLIK DRŽAV ČLANIC**

Kandidat: Rado Skopec
Vpisna številka: 04032442
Študijski program: visokošolski strokovni študijski program Javna Uprava
Mentor: doc. dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, september 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Rado Skopec, študent visokošolskega strokovnega študijskega programa Javna uprava z vpisno številko 04032442, sem avtor diplomskega dela z naslovom: Vloga proračuna EU pri zmanjševanju regionalnih razlik držav članic, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Aleksandra Aristovnika.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oziroma citirana skladno s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric navedena v seznam virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan skladno s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo- predstavljanje tujih del bodisi v obliki citata, bodisi v obliki skoraj dobesednega parafiranja, bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oziroma ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. List RS, št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za upravo v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- da je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki „Dela FU“.

Diplomsko delo je lektorirala: Andreja Martinčič, predmetna učiteljica slov. j. in višja knjižničarka

Ljubljana, 18. september 2011

Podpis avtorja:

POVZETEK

Z razširjenim članstvom držav članic, ki tvorijo skupno vez z Evropsko Unijo, se je okrepil in ovrednotil tudi položaj regionalne politike EU. Evropska komisija je sprejela različne smernice in mehanizme, ki naj bi omogočali socialno in gospodarsko varnost držav članic. Oblikovala se je nova kohezijska politika EU. Njen temeljni namen je pravična porazdelitev sredstev s strani Evropske Komisije za države članice, ki to pomoč resnično potrebujejo. Proces dodeljevanja sredstev posameznim državam znotraj meja EU je v začetku spremljala administrativna politika.

S pričo teh močno začrtanih birokratiziranih vzvodov je bila kohezijska politika v samem začetku svojega delovanja po mnenju različnih strokovnih mnenj označena kot neuspešna in neučinkovita. Posledično se je kljub aktivnostim določenih finančnih instrumentov ustvarilo nesorazmerje pri razdelitvi sredstev med regije držav članic EU. Evropska komisija je bila zaradi povzetih dejstev prisiljena k formaciji na novo izoblikovanih Strukturnih skladov, katerih naloga je investiranje sredstev proračuna EU v zaostalo infrastrukturo na področju telekomunikacij, energetike, prometa, izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, državam članicam, katerih gospodarski in socialni razvoj sta ogrožena.

Do leta 2013 bodo na področju kohezijske politike oblikovani in sprejeti številni ukrepi v okviru katerih se bodo izvajali posamezni operativni programi. Cilj teh programov je in bo še v nadaljnje učinkovitost in uspešnost kohezijske politike pri zmanjševanju regionalnih razlik držav članic znotraj meja EU.

Ključne besede: Evropska Unija, Evropska komisija, proračun Evropske Unije, države članice, regionalna politika Evropske Unije, kohezijska politika, Strukturni skladi, operativni programi, sredstva.

SUMMARY

THE PART OF EUROPEAN BUDGET IN FALLING OF REGION DIFFERENCIES AMONG OTHER COUNTRIES IN EUROPEAN UNION.

European Union is now connected with 27th other participating countries. Because of that there was a way to increase the status of a regional policy through European Union. European Commission has decided to except new standards and other measures which could be a warranty for better social and economic security at these countries. The new form of a cohesion policy was then created by European Union.

The basic aim of European Commission is to give an eaqual rights to all of countries at european market who desperately need a financial help. At the beginning many of problems had been caused by birocratic way of support.. That is why the main financial means did not receive the right hands. These facts were confirmed by professional knowledge. Inspite of all activities caused by european financial intruments the new region policy was now uneffected and unreliable. European Commission was now forced to form a new European regional development fund along with European social fund.

The agenda of these funds is now to invest most of financial means from the budget of European Union to the countries who's infrastructure is old and undeveloped. Many of these measures and operative programms have to be created again by cohesion policy until a year 2013.

Lots of work has to be done so the region policy is going to be more effective as it was in the past. Then we shall talk about how successful really is a part of european budget in falling of region differencies among other countries in European Union.

Keywords: European Union, European Commission, participating countries, european budget regional policy, cohesion policy, financial help, financial instruments, European social fund, European regional development fund, measures, operative programmes, effective, means.

KAZALO VSEBINE

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK	v
SUMMARY	vi
KAZALO VSEBINE	vii
KAZALO PONAZORITEV	ix
KAZALO SLIK	ix
KAZALO TABEL	ix
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	x
1 UVOD.....	1
2 PRORAČUN EU IN KOHEZIJSKA POLITIKA.....	3
2.1 SPLOŠNO O PRORAČUNU EU	3
2.2 POSTOPEK SPREJEMA EVROPSKEGA PRORAČUNA	3
2.2.1 IZVAJANJE EVROPSKEGA PRORAČUNA.....	3
2.2.2 PRORAČUNSKI PRIHODKI	4
2.2.3 PRORAČUNSKI ODHODKI	4
2.3 REGIONALNA POLITIKA	5
2.3.1 PRVI KORAKI REGIONALNE POLITIKE.....	5
2.3.2 PROBLEMATIČNE REGIJE	6
2.3.3 RAZLOGI ZA UKREPE NA EVROPSKI RAVNI	7
2.4 GOSPODARSKA IN SOCIALNA KOHEZIJA.....	7
3 KOHEZIJSKA POLITIKA EU V PRETEKLEM OBDOBJU 2000-2006	9
3.1 POMEN KOHEZIJSKE POLITIKE EU	9
3.2 NOVI MEJNIKI KOHEZIJSKE POLITIKE PO LETU 2000	9
3.3 INSTRUMENTI KOHEZIJSKE POLITIKE	10
3.3.1 STRUKTURNI SKLADI EU	10
3.3.2 KOHEZIJSKI SKLAD.....	11
3.3.2.1 Načela delovanja strukturnih skladov.....	12
3.3.2.2 Načela delovanja kohezijskega sklada.....	14
3.3.2.3 Drugi finančni instrumenti kohezijske politike.....	16
3.4 INSTITUCIONALNA STRUKTURA	16
3.5 SPLOŠNA OCENA KORIŠČENJA SREDSTEV IN OBSEG FINANČNE PODPORE	18
4 KOHEZIJSKA POLITIKA V OBDOBJU 2007-2013.....	20
4.1 SPLOŠNO O OBDOBJU KOHEZIJSKE POLITIKE EU 2007-2013.....	20
4.2 NACIONALNI STRATEŠKI REFERENČNI OKVIR 2007-2013	20
4.3 FINANČNA PERSPEKTIVA EVROPSKE UNIJE ZA OBDOBJE 2007-2013....	23
4.4 OCENE UČINKOVITOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE DO LETA 2013.....	25

4.4.1	MODEL ECOMOD	26
4.4.2	MODEL HERMIN.....	27
4.4.3	MODEL QUEST.....	27
5	REGIONALNE RAZLIKE MED DRŽAVAMI ČLANICAMI EU NA RAVNI NUTS 2.....	29
5.1	SKUPNA KLASIFIKACIJA TERITORIALNIH ENOT ZA STATISTIKO-NUTS..	29
5.2	PRIMERJAVE REGIONALNIH RAZLIK NUTS 2 REGIJ ZNOTRAJ IZBRANIH DRŽAV ČLANIC EU 15 PO LETU 2000	30
5.3	PRIMERJAVE REGIONALNIH RAZLIK NUTS 2 REGIJ ZNOTRAJ IZBRANIH DRŽAV ČLANIC EU 10 PO LETU 2000	44
5.4	PRIMERJAVE REGIONALNH RAZLIK NA CELOTNEM OZEMLJU ROMUNIJE IN BOLGARIJE	53
5.5	PRIMERJAVE REGIONALNIH RAZLIK MED NUTS 2 REGIJAMI NA RAVNI EU KOT CELOTE.....	56
6	POGLED V PRIHODNOST KOHEZIJSKE POLITIKE EU	58
6.1	SPLOŠNO O PRIHODNOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE EU.....	58
6.2	STRUKTURA KOHEZIJSKE POLITIKE DO LETA 2020	58
6.2.1	STRATEGIJA EVROPA 2020.....	58
6.2.2	POVEČANJE OKOLJSKE TRAJNOSTI	59
6.3	KREPITEV EVROPSKE DODANE VREDNOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE	60
6.4	FINANČNO VODENJE KOHEZIJSKE POLITIKE EU DO LETA 2020	60
7	ZAKLJUČEK.....	62
	LITERATURA IN VIRI	64

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Instrumenti kohezijske politike	11
Slika 2: Osnovna načela delovanja Strukturnih skladov	12
Slika 3: Načela delovanja Kohezijskega sklada	14

KAZALO TABEL

Tabela 1: Sredstva za kohezijsko obdobje 2007-2013 razdeljena po ciljih:	24
Tabela 2: NUTS regije po številu prebivalcev v EU	29
Tabela 3: Najbolj razvite NUTS 2 regije EU v BDP na prebivalca v obdobju 2000-2008 (PPS EU 27 = 100 %)	56
Tabela 4: Najmanj razvite NUTS 2 regije EU v BDP na prebivalca v obdobju 2000-2008 (PPS EU 27 = 100 %)	56

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

BDP	Bruto domači proizvod
BND	Bruto nacionalni dohodek
DDV	Davek na dodano vrednost
EGS	Evropska gospodarska Skupnost
EIB	Evropska investicijska banka
EIS	Evropski investicijski sklad
EK	Evropska komisija
ESPJ	Evropska Skupnost za premog in jeklo
EKUJS	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska Unija
EURATOM	Evropska Skupnost za jedrsko energijo
FIUR	Finančni instrument za usmerjanje ribištva
NUTS	Nomenklatura teritorialnih enot za statistiko
PHARE	Poland and Hungary Action for restructuring of the Economy (Poljsko-Madžarsko preoblikovanje gospodarstva)
SKP	Skupna kmetijska politika
SVLRS	Služba vlade Republike Slovenije

1 UVOD

Današnja EU je sestavljena iz sedemindvajsetih držav članic, zadnje so pristopile države iz jugovzhodne Evrope (Bolgarija, Romunija). Prav zaradi teh držav, ki so gospodarsko daleč najšibkejši člen Evropske Unije, se je oblikovala tako imenovana kohezijska politika v okvirih proračuna EU. Brez vidnejše vloge kohezijske politike bi prišlo do procesa nepravilnih razhajanj pri dodelitvi finančnih sredstev za manj tržno usmerjene, preostale države članice Evropske Unije.

Proračun Evropske Unije je z nastankom kohezijske politike dobil novo obliko, katere pozitivna posledica je zmanjševanje regionalnih razlik med ostalimi državami članicami EU. Tako se sredstva stekajo v inovacije ljudi, večjo zaposlenost, zmanjšanje brezposelnosti, izobraževanje, zdravstvo. Regionalna politika deluje po sistemu finančne solidarnosti preko instrumentov, med katerimi Strukturni skladi zavzemajo posebno mesto. Vpliv teh skladov na razvoj posamezne regije je lahko odločilnega pomena, saj je podpora finančno šibkejšim regijam, z dobro in primerno pripravljenimi programi, obsežna. Izraz kohezijska politika označuje politični okvir na evropski ravni. S svojimi operativnimi ukrepi in programi kohezijske politike, želi Evropska komisija zmanjšati razlike med bogatimi in najrevnejšimi regijami, ki so vključene v okvir cilja konvergence. Cilj konvergence na regionalni ravni je prioritetni cilj Evropske Komisije. Vključuje regije, katerih gospodarski in socialni razvoj sta v zatonu, kjer imamo opravka z zastarelo industrijo, kjer se odvijajo terciarne dejavnosti na področju gospodarstva in okolja (Moussis, 1999, str. 155).

Namen diplomskega dela je predstaviti strategijo delovanja kohezijske politike do ostalih držav članic, v katerih ekonomski trg in tržni zakoni še niso povsem oblikovani in sprejeti. Prav zaradi tega je Evropska Unija postavila nova merila in novo prioritetno vlogo proračuna EU. Krepitvena vloga proračuna Evropske Unije je še toliko bolj poglobljena leta 2004, ko so pristopile nove države članice, med njimi tudi Slovenija. To so države in njihove regije, ki jih Evropska komisija uvršča med teritorialne enote na regionalni ravni NUTS 2. Strogo so opredeljene kot države, ki imajo status najrevnejših držav v mejah znotraj EU. Njihov bruto domači produkt na prebivalca je manjši od 75 % povprečja Skupnosti. Zaradi tega dejstva je morala biti učinkovitost in uspešnost kohezijske politike EU še toliko bolj vidna in izstopajoča. Sprejeta je bila nova regionalna politika za obdobje od 2007-2013. Skoraj 84 % vseh kohezijskih sredstev proračuna EU je bilo razdeljenih med te države članice in njihove regije.

Cilj diplomskega dela obširna opredelitev ključnih mehanizmov s katerimi kohezijska politika takšna kot je, operira. Nazorno vam bom predstavil delovanje Strukturnih skladov, Kohezijska sklada in drugih finančnih instrumentov, s katerimi se ocenjuje učinkovitost regionalne politike v okvirih meja EU. Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabljal sledeče metode raziskovanja: študij knjižnih in elektronskih virov. Knjižne vire kot so strokovna literatura, priročnike, druga poročila in elektronske vire sem uporabil

skozi celotno diplomsko delo. Delo je razdeljeno na sedem poglavij.

Uvod predstavlja kratek oris Evropske unije kot celote, njene aktivnosti in problematike, ki so povezane s proračunom EU in oblikovanje nove regionalne politike držav članic, sprejete s strani Evropske Komisije.

Drugo poglavje se na kratko dotika opredelitve vloge proračuna EU, predstavim sprejetje proračuna, izvajanje proračuna, proračunske prihodki in odhodke in z njim povezane porazdelitve sredstev kohezijske politike EU. V nadaljevanju poglavja sem se dotaknil začetnih obdobj oblikovanja in delovanja regionalne politike. Izpostavil sem najbolj problematične regije, uspešnost in učinkovitost gospodarske in socialne kohezije v najmanj razvitih območjih držav članic Unije.

Tretje poglavje se navezuje na delovanje kohezijske politike v preteklem obdobju med leti 2000-2006. Predstavljeni so ključni finančni instrumenti regionalne oziroma kohezijske politike. Obširno so opredeljena načela in vloge Strukturnih skladov, Kohezijskega sklada in drugih finančnih instrumentov. Velik poudarek je na reformah in smernicah, ki jih določa lizbonska pogodba, sprejeta leta 2000. V ospredju regionalne politike EU so bile v preteklem obdobju izpostavljene države članice, največje prejemnice evropske finančne pomoči (Španija, Portugalska, Grčija in Republika Irska).

Četrto poglavje nazorno prikazuje sprejete ukrepe in operativne programe kohezijske politike, ki jih je Evropska komisija sprejela v obdobju 2007 in bodo še naprej usklajeni in učinkoviti do leta 2013. Beseda teče o nacionalnem strateškem referenčnem okviru regij v novem kohezijskem obdobju. Podrobno so predstavljene značilnosti makroekonomskih modelov, katerih naloga je, ocenjevanje učinkovitosti in uspešnosti kohezijske politike.

Peto poglavje, ki je bistvo diplomskega dela, prikazuje regionalne razlike med državami članicami na ravni NUTS 2 v okviru cilja 1, konvergence. Poglavje obsega primerjavo gospodarske rasti, stopnjo brezposelnosti med bogatimi in revnejšimi regijami držav članic, investicije v konkurenčna podjetja z namenom nastopanja na skupnem evropskem trgu. Posebej je navedena vloga kohezijske politike EU pri zmanjševanju regionalnih razlik med regijami znotraj držav članic in EU kot celote.

Šesto poglavje nosi naslov Pogled v prihodnost evropske regionalne politike do leta 2020. Vsebina je povzeta iz 5. Poročila o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji, izdanega s strani Urada za publikacije Evropske Unije, s sedežem v Luxembourg.

V zaključku diplomskega dela sem strnil ugotovitve iz dela, vključil rezultate svoje analize in ugotovitve s poudarkom na primerjavi regionalnih razlik NUTS 2 regij med državami članicami EU.

2 PRORAČUN EU IN KOHEZIJSKA POLITIKA

2.1 SPLOŠNO O PRORAČUNU EU

Evropski proračun, takšen kot ga poznamo danes, je rezultat vseh dogodkov, sprememb in prilagoditev, ki so se zgodile v zadnjih petdesetih letih. Kljub skromnim začetkom finančne politike, ki jo je ustvarila Evropska Skupnost, je danes osrednjega pomena za njeno delovanje. Pomembnost finančnega načrtovanja se nenazadnje kaže tudi v tem, da so pogajanja na tem področju, tako med državami članicami kot tudi znotraj Skupnosti, vedno veljala za ena najbolj napornih. Prav na teh pogajanjih se namreč odloča, koliko bo posamezna država plačala in koliko prejela iz skupnega proračuna, katerega vrednost znaša zadnja leta okoli 95 milijard evrov. Evropski proračun kot ga poznamo danes je izrednega pomena tako za samo EU kot tudi za posamezne države članice. Sredstva iz evropskega proračuna so namreč namenjena za financiranje strogo določenih področij, večina denarja pa se porabi za izvajanje skupnih politik držav članic EU (Mrak, 2004, str. 17).

2.2 POSTOPEK SPREJEMA EVROPSKEGA PRORAČUNA

Postopek sprejema proračuna se začne s predstavitvijo prvega osnutka proračuna, ki ga običajno pripravi Evropska komisija na osnovi prioritet Komisije, po pričakovanih potrebah oziroma odhodkih EU, načrtovanih prihodkih ter ekonomskih napovedih. Komisija običajno predstavi svoj osnutek proračuna v začetku meseca maja, nato gre le-ta v prvo branje Svetu ministrov, ki ga spremeni kot se mu zdi potrebno. Svet predstavi svoj predlog proračuna na srečanju Proračunskega sveta v mesecu juliju. Ko svet predstavi svoj osnutek proračuna za prihajajoče leto, je čas, da svoje mnenje poda parlament. Evropski parlament prouči prvi osnutek proračuna, ki ga je pripravila Komisija, ter spremembe, ki jih je naredil Svet. Parlament predstavi svoje predloge v povezavi s proračunom tekom prvega branja proračuna konec oktobra. Po tej predstavitvi Svet opravi tako imenovano drugo branje predloga proračuna, tekom katerega zavzame stališče do prvega branja v parlamentu. Postopek sprejema evropskega proračuna je končan v mesecu decembru, ko Parlament v drugem branju sprejme proračun za prihodnje leto (Mrak, 2004, str. 752).

2.2.1 IZVAJANJE EVROPSKEGA PRORAČUNA

Odgovornost za pravilno in učinkovito izvajanje evropskega proračuna je v skladu z določili Pogodbe o ustanovitvi EU, na strani Evropske Komisije. Ta odgovornosti ne sme prenesti na kakšno drugo institucijo. Pogodba v svojem 205. členu izrecno določa, da Komisija sama izvaja odgovornost na obstoječem proračunu skladno z določbami uredb, ki so zapisane pod 209. členom Pogodbe o ustanovitvi EU. Naloga in delo Evropske Komisije je preudarno vodenje finančnih sredstev iz proračuna EU. Proračun EU se izključno financira iz lastnih sredstev in drugih prihodkov. Lastna sredstva so tista sredstva, ki pripadajo Evropski Uniji samodejno za financiranje njenega proračuna, brez

sprejemanja dodatnih sklepov na državni ravni. Skupni znesek lastnih sredstev, ki je potreben za financiranje proračuna, so skupni odhodki, od katerih se odštejejo drugi prihodki, hkrati pa znesek ne sme presežati 1,24 odstotkov bruto nacionalnega dohodka EU.

2.2.2 PRORAČUNSKI PRIHODKI

Prihodke skupnega proračuna lahko razdelimo v dve kategoriji: lastna sredstva in ostali prihodki. Velika večina proračunskih izdatkov je financirana preko sistema lastnih sredstev, medtem ko ostali prihodki predstavljajo zanemarljivo majhen delež skupnega financiranja. Lastna sredstva oziroma lastni viri so prispevki do katerih je EU upravičena in se iz nacionalnih proračunov prelivajo v evropski račun. Poznamo tri skupine proračunskih sredstev: tradicionalna lastna sredstva (carinske dajatve in kmetijski prispevki), viri na osnovi DDV pobranega v državah članicah in viri na osnovi BDP držav članic (Mrak, 2004, str. 748).

Američan po imenu John McCormick(2008) v svoji literaturi pod naslovom The European Union (Politics and Policies) opisuje evropski proračun, kot veliko bitko med finančnim ravnovesjem sredstev, ki jih v proračun prispevajo države članice in sredstva, ki jih Evropska komisija nameni za določene regije znotraj okvira EU. Večji kot je prispevek sredstev države članice v skupen evropski proračun, večja je njena suverenost in integriteta nad EU. Skupni evropski proračun ne sme presežati meje 1,27 odstotka bruto nacionalnega produkta posamezne države članice. Približno sedemdeset odstotkov vseh sredstev je bilo leta 2007 s strani držav članic porazdeljenih v skupni evropski proračun. Samo v letu 2003 beležimo 43 odstotno rast sredstev v skupnem evropskem proračunu. Prispevek vsake države članice je različen. Ovrednoti se ga glede na njen bruto nacionalni dohodek. Na osnovi teh dejstev se je začela oblikovati nova formula pri razdeljevanju sredstev državam članicam EU. Okoli petnajst odstotkov denarnih prilivov pa je Evropska Skupnost v letu 2007 dobila od držav nečlanic na podlagi carinskih dajatev (McCormick, 2008, str. 265).

2.2.3 PRORAČUNSKI ODHODKI

Sredstva evropskega proračuna se lahko porabijo le za posebej določene namene. Finančna perspektiva je za preteklo obdobje 2000-2006 predvidevala sedem oziroma osem večjih področij na odhodkovni strani proračuna. Tako so bila sredstva porazdeljena v krepitve skupne kmetijske politike, strukturne politike, notranje politike, zunanje zadeve, administrativne vzvode, rezerve, predpristopno pomoč za bodoče kandidatke države članice in za širitev Evropske Unije (Mrak, 2004, str. 749).

Bogata država članica prispeva večji delež svojih sredstev v skupni proračun, država članica, katere socialni in gospodarski razvoj sta ogrožena, je s tem deležna večje finančne pomoči s strani Evropske Komisije. Skupni evropski proračun tako tvori 69% sredstev s strani držav članic, 15 % sredstev je pridobljenih v okviru carinskih dajatev. Evropska komisija državam članicam, upravičenim do finančne regionalne pomoči,

zagotavlja sredstva iz Strukturnih skladov v višini 45,9 % celotnega proračuna EU. Za uravnoteženost in kredibilnost skupne evropske kmetijske politike je razdeljeno 33,7 % vseh sredstev iz naslova Proračun EU (Evropska Unija, 2007).

2.3 REGIONALNA POLITIKA

Glavni cilj evropske regionalne politike je zmanjšati obstoječe regionalne razlike in preprečiti nadaljnja regionalna neskladja s prenašanjem sredstev Skupnosti v problematične regije. To je moč storiti z uporabo takih finančnih instrumentov kot je Evropski sklad za regionalni razvoj. Evropska regionalna politika je dobila na pomenu kot bistveni element gospodarske in socialne kohezije, ki je potrebna za vzporedno vzpostavljanje gospodarske in denarne unije. Ta predvideva konvergenco gospodarstev držav članic. Regionalna politika EU mora spodbujati evropsko solidarnost z oblikovanjem in usmerjanjem ukrepov držav članic v okviru uravnotežene evropske integracije, ki ni koristna samo za revne regije, temveč tudi za preostali del EU.

Regionalna politika EU ne želi nadomestiti regionalnih politik držav članic. Te morajo s svojo lastno regionalno politiko v svojih regijah prve reševati s spodbujanjem vlaganja v infrastrukturo in s finančnim podpiranjem naložb v odprtje novih delovnih mest. Poglavitna naloga regionalne politike Skupnosti je, da zagotovi usklajevanje regionalnih politik držav članic z oblikovanjem smernic in določenih načel s katerimi se tako prepreči tekmovanje za sredstva pomoči. Hkrati mora uskladiti tudi različne politike in finančne instrumente EU in jim dati regionalno dimenzijo ter s tem večji učinek za regije, ki so pomoči najbolj potrebne. Vzporedno z Evropsko Unijo ima tudi vsaka država članica v tem trenutku izoblikovano regionalno politiko, katere cilj je spodbujati razvoj nerazvitih regij s prenosom sredstev iz bogatejših regij (Moussis, 1999, str. 155).

2.3.1 PRVI KORAKI REGIONALNE POLITIKE

Pogodbi o ustanovitvi ESPJ in EGS sta priznali obstoj regionalnih razlik in poizkušali vpeljati cilj skladnega gospodarskega razvoja Skupnosti. 54. člen Pogodbe o ustanovitvi ESPJ je Komisiji omogočil lažje financiranje programov, ki ustvarjajo nove gospodarsko zdrave dejavnosti, ki bodo lahko zagotovile vnovično zaposlovanje delovne sile z uvedbo novih procesov, tehnik ali opreme in s tem pripomogle k večji gospodarski rasti manj razvitih regij v EU. Pogodba o ustanovitvi EGS v svoji preambuli navaja, da si podpisnice želijo krepiti enotnost svojih gospodarstev in zagotoviti skladen razvoj z zmanjševanjem razlik, ki obstajajo med posameznimi regijami in hkrati z zmanjševanjem zaostalosti v najmanj razvitih regijah. Pogodba v drugem členu tudi navaja dejstvo, da mora Evropska Komisija med svoje vidnejše naloge vključiti tudi spodbujanje skladnega razvoja gospodarskih dejavnosti po celotnem ozemlju Skupnosti. Evropsko in investicijsko banko je Pogodba pooblastila za financiranje projektov razvoja manj razvitih regij v okviru EU. Kjer sta življenjski standard ali stopnja zaposlenosti v regijah izjemno nizka, je možna oblika državne pomoči Evropske Komisije zgolj z združitvijo skupnega evropskega trga. Ta politika ne bi mogla niti ne sme zamenjati regionalnih politik držav članic. Vsebovati mora pravna sredstva za njihovo učinkovito usklajevanje in finančne instrumente za njihovo

dopolnjevanje. Evropska komisija je s tem določala potrebne strukturne in regionalne ukrepe znotraj politike Evropske Skupnosti (Moussis, 1999, str.162).

Evropska komisija je prva, ki poda mnenje o združljivosti ali nezdružljivosti določene regionalne pomoči, osnovane na delovanju skupnega evropskega trga. V sodelovanju z državami članicami mora konstantno pregledovati vse sisteme pomoči, ki obstajajo v državah članicah. O vseh načrtih za podeljevanje ali spreminjanje pomoči mora biti Komisija pravočasno obveščena. Na podlagi ažurne obveščenosti lahko poda svoje pripombe. Države članice obvestijo Evropsko Komisijo o višini regionalne pomoči. Ta pomoč odobri ali popravi, pogosto je kazalec obrnjen navzdol. Odločitev o višini finančnih sredstev za gospodarsko ogrožene regije sprejme z odločbami skladno z 92. in 93. členom o pomoči regijam (Moussis, 1999, str.162).

2.3.2 PROBLEMATIČNE REGIJE

Vse države članice EU poznajo velike razlike v ravni razvoja in ravni življenjskega standarda med svojimi regijami in te razlike se še pogojujejo med seboj, če regije med seboj primerjamo na evropski ravni. Na začetku 90-ih let je okrog 52 % vseh prebivalcev Unije živelo v problematičnih regijah. BDP na prebivalca v desetih najrevnejših regijah Unije je znašal le četrtnino tistega v desetih najbogatejših regijah. Brezposelnost je bila do sedemkrat višja od tiste v najbolj razvitih državah članicah. Razmerje med mladimi v poklicnem usposabljanju je znašalo okoli 1 proti 2, razmerje med osnovno infrastrukturo 1 proti 3 in še razmere v podpiranju v raziskovalnih dejavnostih in tehnologiji 1 proti 7 (Moussis, 1999, str. 157).

Reforma strukturnih skladov Skupnosti je definirala tri vrste problematičnih regij:

- regije katerih razvoj zaostaja;
- območja na katerih prevladujejo industrijske dejavnosti, ki so v zatonu in
- regije, v katerih kot glavna gospodarska panoga prevladuje kmetijstvo.

Skupna značilnost teh regij je pretirana odvisnost od omejenega obsega gospodarskih dejavnosti, ki ne morejo več zagotavljati zadostne produktivnosti, zaposlitve in dohodka. Posledice teh ugotovitev so, BDP na prebivalca je pod povprečjem EU, visoka in dolgotrajna brezposelnost in nenehno preseljevanje prebivalstva. Regije katerih razvoj zaostaja, so bile v okviru reforme Strukturnih skladov imenovane kot regije „Cilja 1“ in definirane kot tiste, katerih BDP na prebivalca znaša vsaj za 25 odstotkov manj od povprečja Evropske Skupnosti. Geografsko te regije v današnjem času zajemajo predvsem Grčijo, ki je kot prva zaprosila za finančno pomoč s strani Evropske Skupnosti. Veliko vlogo pri dodelitvi sredstev Grčiji je odigrala tudi Slovenija. Ostale gospodarsko ogrožene države, ki se jih drži naziv neracionalno razsipne države, so še Portugalska, ki je žal, načrtovala podobno pot kot prej omenjena Grčija, Irska, ki je kljub temu ,da je pred leti končno sprejela članstvo EU, postala država z enim izmed najhujših gospodarskih kolapsov v zgodovini članstva EU. Sledijo ji še velik del Španije in Italije, Severna Irska, Škotska (Moussis, 1999, str. 158).

Omenjene regije se spopadajo s kombinacijo različnih neugodnosti: veliko gostoto prebivalstva, z nezadostno ali zastarelo infrastrukturo na področju prometa, energetike, telekomunikacij s šibkimi ali zastarelimi industrijskimi strukturami, katerih proizvodne metode so večkrat neprimerne in niso skladne s sodobnimi tržnimi zakonitostmi. Posledice teh negativnih izsledkov so propadanje mest, visoka stopnja brezposelnosti, še posebej med mladimi, ki imajo določeni med njimi tudi visoko stopnjo izobrazbe, prevladuje tudi dejavnik nekvalificirane in slabo kvalificirane delovne sile na trgu (Moussis, 1999, str. 158, 159).

2.3.3 RAZLOGI ZA UKREPE NA EVROPSKI RAVNI

V prvi vrsti so državni upravni organi tisti, ki morajo rešiti težave svojih regij, predvsem z vzpodbujanjem infrastrukture. Zaradi visoke stopnje prizadevanj, ki so potrebna za uspešno rast gospodarskih dejavnosti v manj razvitih regijah, je treba javna sredstva združiti z zasebnimi investicijami. Racionalno porazdeljena regionalna pomoč regiji zagotavlja uravnoteženo širjenje znotraj EU. Države članice bi nudile več finančnega zagona, ne da bi pri tem spreminjale investicijske tokove, ki bi se lahko na evropski ravni uporabili v prid regionalnemu razvoju. Posamezni regionalni ukrepi v državah članicah bi bili zgolj dražji in bi ustvarjali neupravičene dobičke za podjetja, ki so deležna podpore. Poglavitni cilj regionalne politike EU je soočiti in uskladiti regionalne politike držav članic z oblikovanjem smernic in prednostnih nalog na evropski ravni, ki bi učinkovito pomagale premostiti ovire med regijami. Bistvo gospodarske integracije je optimizacija učinkov tržnega mehanizma na evropski ravni. Vendar pa je učinek tržnega mehanizma nedvomno bolj zaznati v bogatejših regijah kot pa na obrobni območjih držav članic. Če ne bi sprejemali ukrepov na državni in evropski ravni, bi vzpostavitev notranjega trga še povečala nesorazmerja med gospodarskimi dejavnosti in posledično tudi nepravilno razdeljevanja finančnih tokov. Vzpostavitev gospodarskih in denarnih tokov Unije daje večje upanje tako razvitim kot nerazvitim regijam. Splošna razširitev trgovine bo najverjetneje ugodna za gospodarsko rast, ta pa bo oblikovala ugodne pogoje za regije, da nadoknadijo in vzpodbudijo svoj regionalni razvoj in s se posledično vključijo v skupni evropski trg (Moussis, 1999, str. 160, 161).

2.4 GOSPODARSKA IN SOCIALNA KOHEZIJA

Današnji gospodarski izzivi so zelo številni: hiter tehnološki razvoj, spremembe v proizvodnih in organizacijskih sistemih, konkurenca in konkurenčnost, globalizacija gospodarstev, premeščanje proizvodnje. Na osnovi navedenih izzivov je cilj gospodarske in socialne kohezije veliko več kot le prerazporejanje sredstev v najrevnejše države članice in regije. Gospodarska in socialna kohezija torej zahteva sprejem in izvajanje skladnih ukrepov s pomočjo usklajevanja gospodarskih politik na ravni države in Evropske Skupnosti. Regionalna politika Skupnosti dopolnjuje regionalno politiko držav članic in jim daje evropske dimenzije. Izdelane ima tudi jasne povezave z drugimi politikami Skupnosti, kot so ribištvo, kmetijstvo, okolje in čez evropska omrežja, ki prav tako prispevajo določene attribute k dosegu ciljev gospodarske in socialne kohezije. Proti sredini 80-ih let so zdela prizadevanja Skupnosti, da zmanjša razlike med svojimi območji, neustrezna v

primerjavi z njenimi cilji, da oblikuje notranji trg. Enotna evropska listina, ki je določila ta cilj, je vpeljala regionalno politiko v prioritete naloge Evropske Skupnosti in obenem priznala njeno vlogo pri krepitvi gospodarske in socialne kohezije. Evropska komisija je v okviru svoje finančne politike izdelala poročilo, v katerem je nazorno nakazala zahteve glede povečanja finančnih sredstev manj razvitim regijam znotraj mej Evropske Unije. Pod naslovom „Uresničevanje Enotne listine – nova meja za Evropo „ je zato zahtevala podvojitvev finančnih sredstev za Strukturne sklade in s tem omogočila neovirano vzpostavitev notranjega trga regij (Moussis, 1999, str. 164).

Bruseljski Evropski Svet se je strinjal s finančno pobudo, ki je bila podana s strani Evropske Komisije in hkrati sprejel tako imenovani Delorsov paket. V njem so bile v grobem orisane oziroma načrtane reforme kmetijske politike, financiranje Skupnosti in reforma Strukturnih skladov. Nova regionalna politika Skupnosti se je torej začela ob koncu 80-ih, ko je bil sprejet program v katerem je bilo skoraj 64. milijard namenjeno ECU. Regionalna politika je bila oblikovana s ciljem, da bi zaostalim območjem omogočila enakopravno sodelovanje tako pri oblikovanju same politike kot tudi pri razporejanju finančnih sredstev tem regijam. Z ratifikacijo Maastrichtske pogodbe, pa ni več zadostovala za sodelovanje pri oblikovanju gospodarske in denarne unije (Moussis, 1999, str. 164).

Maastrichtska pogodba izrecno v svojem členu „B“ določa, da je krepitev gospodarske in socialne kohezijetemeljni cilj Unije. V ostalih členih še posebej poudarja dejstvo, da mora Skupnost za svojo uspešno strategijo in delo oblikovati in izvajati takšne ukrepe, ki bodo krepili njeno gospodarsko in socialno kohezijo in pri tem še posebej odpravljala razlike med stopnjami posameznih regij ter zaostalost najmanj razvitih regij, vključno s podeželskimi območji. Ob vseh teh določilih, ki jih obravnava Maastrichtska pogodba, imajo vodilno vlogo pri razporeditvi finančnih tokov, Strukturni skladi EU. (Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – Oddelek za usmerjanje; Evropski socialni sklad; Evropski sklad za regionalni razvoj), ki jih obravnavamo v istem kontekstu kot povsem poenotene sklade z istimi nalogami in obveznostmi. Evropska komisija ima pri izvajanju gospodarske in socialne kohezije v mislih dva cilja: zagotoviti, da je pomoč koncentrirana zgolj na najmanj razvite regije in ohraniti razliko v intenzivnosti pomoči med regijami. Ob takem razmišljanju bodo najrevnejše regije držav članic nadoknadile svoje strukturne slabosti. Smernice Komisije zato podrobno določajo regije, ki so res željne regionalne pomoči. S svojo pravilno strategijo in voljo, tako Komisija kot Skupnost oblikuje odločno in striktno regionalno politiko v okvirih in zakonih, ki jih določi Unija (Moussis, 1999, str. 163, 164).

3 KOHEZIJSKA POLITIKA EU V PRETEKLEM OBDOBJU 2000-2006

3.1 POMEN KOHEZIJSKE POLITIKE EU

Kohezijska politika EU je izredno kompleksna. Kompleksnost se v pretežnem delu navezuje na načine financiranja kohezijske politike, na povezavo med ustrojem delovanja instrumentov kohezijske politike in njeno ekonomsko učinkovitostjo oziroma njeno neučinkovitostjo. V omenjeni politiki se kažejo sledi političnih in zasebnih interesov. Mnoge od njih označuje negativni predznak. Tako politični kot zasebni niso vedno razvojno usmerjeni v korist zadovoljevanja manj razvitih območij znotraj EU. S svojo navzočnostjo lahko nepravilno vplivajo na nesorazmerno koriščenje evropskih sredstev. K tej trditvi velja še dodati zelo veliko razpršenost sredstev po različnih področjih, izpolnjevanje številnih pogojev za črpanje tovrstnih sredstev kot tudi prisotnost posebnih institucij, ki so prav tako vključene v sistem črpanja sredstev iz kohezijskih skladov. Ob vseh naštetih dejstvih, ki smo jih zapisali, lahko sklepamo, da je delovanje oziroma strategija kohezijske politike izredno nepregledna. Čeprav je njena glavna naloga pravična porazdelitev sredstev manj razvitim regijam EU oziroma zmanjšanje regionalnih razlik med državami članicami, pa žal, večkrat prihaja do neučinkovitosti le te in do narobe zastavljenih in sprejetih reform. Eden od temeljnih ciljev Evropske Unije je nedvomno ta, da se doseže enakomeren vsestranski razvoj EU. Drugi člen Pogodbe iz Nice določa, da EU skladno z načelom solidarnosti spodbuja ekonomski in socialni napredek, visoko stopnjo zaposlenosti ter skladen in trajnostni razvoj tako v bogatejših kot seveda, obrobni področjih EU (Mulec, 2008, str. 9).

3.2 NOVI MEJNIKI KOHEZIJSKE POLITIKE PO LETU 2000

Lizbonska strategija predstavlja pomemben korak naprej v krepitvi evropske kohezijske politike. Lizbonska strategija je bila sprejeta v mesecu marcu leta 2000 s strani Evropskega Sveta. Evropska Unija naj bi, tak je bil cilj držav članic, postala najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. Kot vsi vemo, se to ni uresničilo. Če se vrnemo za dekada nazaj, je Evropski Svet v Goteborgu, junija 2001, dopolnil strategijo s trajnostnim razvojem. Eno od osrednjih načel EU je načelo solidarnosti. Na tem mestu velja omeniti 158. člen, ki določa, da se bo Skupnost zavzemala za zmanjšanje razlik v stopnji razvitosti med različnimi regijami in zaostalostjo depriviligiranih regij ali otokov, kot tudi podeželjem. Evropska komisija je februarja 2004, predstavila svoje predloge za reformo kohezijske politike za obdobje 2007-2013. Slogan: novo partnerstvo za kohezijo-približevanje-konkurenčnost – sodelovanje. Med institucionalni dogovori o vsebini in obsegu nove finančne perspektive med Evropskim parlamentom in Evropsko Komisijo so bili doseženi in sprejeti šele dve leti kasneje, ko se je pisalo leto 2006. Na obrobna območja znotraj meja Unije je bilo tako porazdeljenih 308.041 milijarde evrov. Sredstva so bila tako namenjena za izgradnjo večje sodobne infrastrukture, začelo se je vlaganje zasebnih naložb v bolj oddaljene regije, finančni

tokovi so sledili v zdravstvu, šolstvu, kulturi. Do leta 2013 bo na vsebino in začrtano strategijo kohezijske politike vplivala tudi Lizbonska pogodba, sprejeta v letu 2007. Pogodba bo poleg ciljev ekonomske in socialne kohezije po svojih merilih določala tudi nov cilj teritorialne kohezije. Nov cilj teritorialne kohezije bo v prvi vrsti pomenil nova dodatna področja intervencij. Kakšna bo oziroma je njihova vsebina, pogodba izrecno ne določa (Mulec, 2008, str. 23).

3.3 INSTRUMENTI KOHEZIJSKE POLITIKE

Regionalna politika v EU temelji na finančni solidarnosti med državami, njen osnovni cilj pa je zmanjševanje gospodarskih in socialnih neenakosti med različnimi regijami v Evropski Skupnosti. Izvajanje te politike omogoča prenos sredstev v višini 35 odstotkov proračuna EU, pretežno s strani bogatih držav članic v najmanj razvite regije. Tak pristop ne pomaga le državam prejemnicam ampak tudi tistim, ki so neto plačnice v proračunu, saj njihova podjetja v zameno pridobijo večje investicijske možnosti, še posebej je to občutno v regijah kjer se nekatere ključne gospodarske dejavnosti sploh še niso izoblikovale oziroma razvile. Regionalna politika tako omogoča vsem regijam, da pripomorejo k večji skupni konkurenčnosti EU in prispevajo k trajnostnemu razvoju (Mrak, 2004, str. 34).

Za uspešno in učinkovito izvajanje kohezijske politike skrbijo naslednji finančni instrumenti:

- Strukturni skladi;
- Kohezijski sklad;
- Evropska investicijska banka EIB;
- drugi finančni instrumenti, gre predvsem za Evropski investicijski sklad in EURATOM, ki spodbujata ekonomsko in socialno kohezijo preko posojil in jamstev.

3.3.1 STRUKTURNI SKLADI EU

Strukturni skladi v vseh državah članicah spodbujajo različne ekonomske in socialne faktorje konkurenčnosti. Njihov osnovni namen je, da spodbudijo ekonomsko dejavnost in gospodarski razvoj v regiji. Preko njih se v večji meri financirajo programi socialno-ekonomskega razvoja v državah članicah. Sčasoma so se programi geografsko in finančno razvijali v smeri decentralizacije upravljalvske strukture (od spodaj- navzgor), višje stopnje učinkovitosti ter strožjega nadzora. V začetku 80-ih let je prispevek strukturnih skladov znašal skromnih 8. milijard evrov, v novem tisočletju pa je ta številka med leti 2000-2006 poskočila na 195. milijard, kar naj bi na letni ravni znašalo cca 28. milijard. Štirje Strukturni skladi ne predstavljajo enotnega finančnega vira znotraj proračuna EU. Čeprav imajo skupne vezi, vsak izmed njih na svojem področju deluje samostojno. Delujejo po principu spodbujanja tako gospodarskega kot socialnega razvoja, še posebej se njihova vloga in strateški pomen kažeta v zmanjševanju regionalnih razlik med državami članicami. Tako se preko Strukturnih skladov ne financirajo samo posamezni ločeni projekti, ampak se v ta namen financirajo večletni regionalni razvojni programi, ki jih skupaj oblikujejo regije, države članice in Komisija za EU. Iz Strukturnih

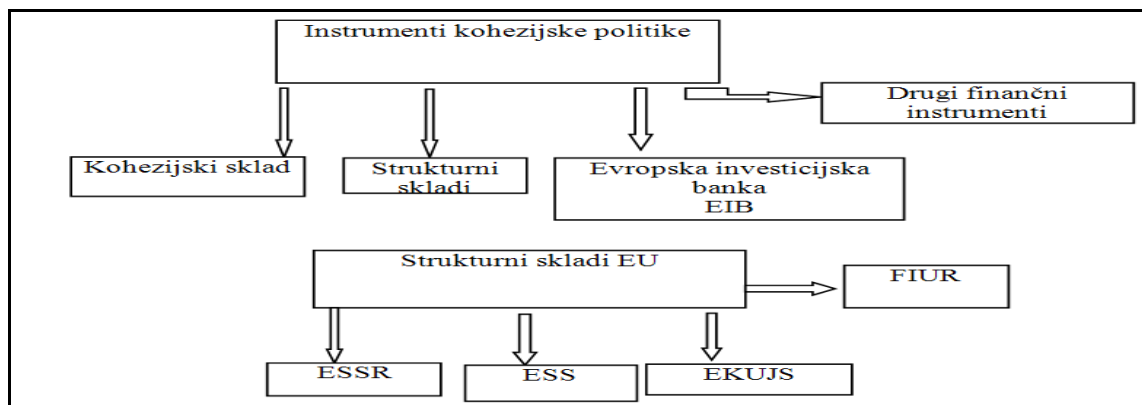
skladov kot glavnega vzvoda oz. Instrumenta kohezijske politike EU, je namenjeno kar 75 odstotkov vseh sredstev kohezijske politike. Strukturni skladi usmerjajo svoja sredstva v regije, pretežno glede na zastavljene oziroma prednostne cilje. Cilji so smernice, ki so postavljene s strani EU. Odražajo prioriteten značaj v regionalni politiki in služijo kot osnova za razdeljevanje sredstev Strukturnih skladov (Mrak, 2004, str. 34).

Evropska solidarnost do manj ekonomsko in socialno usmerjenih regij se kaže skozi štiri Strukturne sklade:

- Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR, European Regional Development Fund-ERDF);
- Evropski socialni sklad (ESS, European Social Fund- ESF);
- Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS, European Agricultural Guidance and Guarantee Fund- EAGGF);
- Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIUR, Financial Instrument for Fisheries Guidance- FIFG).

Bistvena razlika med Strukturnimi skladi in Kohezijskim skladom na eni strani in Evropsko investicijsko banko EIB in ostalimi finančnimi instrumenti na drugi strani je v tem, da tako kot Kohezijski sklad tudi Strukturni skladi delujejo po načelu solidarnosti in manj razvitim regijam oziroma državam nudijo nepovratna sredstva, medtem ko EIB in ostali finančni instrumenti regijam in državam nudijo pomoč zlasti v obliki ugodnih posojil (Mrak, 2004, str. 35).

Slika 1: Instrumenti kohezijske politike

Vir: Mrak (2004, str. 36)

3.3.2 KOHEZIJSKI SKLAD

Kohezijski sklad načeloma sredstva namenja državam in ne regijam. Za razliko od Strukturnih skladov se pomoč dodeli za posamezni velik projekt na podlagi dogovora med Evropsko Komisijo in dotično državo članico. Komisija pri velikih projektih preverja skladnost s prednostnimi nalogami operativnega programa, projekti, ki jih sklad podpira, morajo prispevati k ekonomskemu razvoju države članice. Pogoji za dodelitev pomoči iz

Kohezijskega sklada državi članici so nacionalni prihodek (BNP) na prebivalca, ki je nižji od 90 odstotkov povprečnega BNP ostalih držav članic znotraj meja EU. Kljub vsem izpolnjenim kriterijem, mora prizadeta država članica izdelati nacionalni program za izpolnitev ekonomske konvergence.

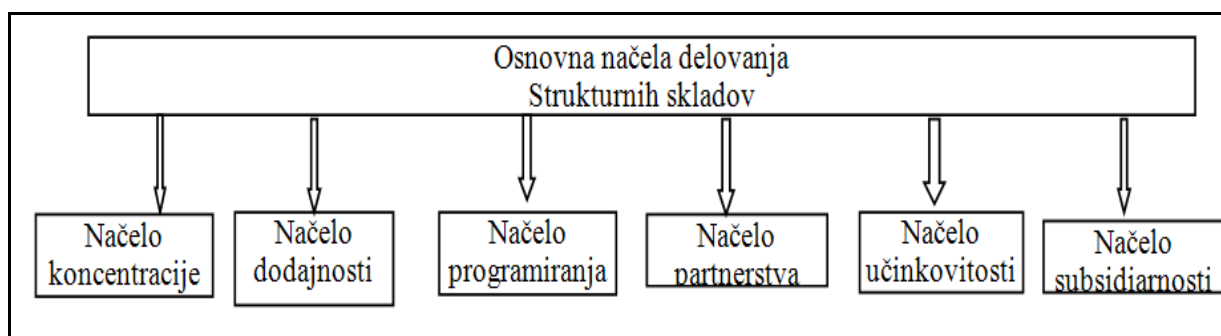
Regionalna finančna pomoč je lahko odtujena, če se ugotovi, da v državi prejemnici obstaja javno finančni primanjkljaj. Države članice, ki so upravičene do sredstev iz Kohezijskega sklada, morajo kot je bilo že predhodno navedeno, izpolnjevati določene pogoje, ki omogočajo nemoteno razdeljevanje sredstev v ogrožene regije. Naloga s strani Evropske Komisije je, da koordinirano zagotavlja izvajanje Kohezijskega sklada s Strukturnimi skladi in ostalimi finančnimi instrumenti, ki so potrebni za zmanjševanje regionalnih razlik držav članic na evropski ravni. Ukrepi, ki se financirajo iz Kohezijskega sklada so lahko financirani iz Evropskega sklada za regionalni razvoj s katerimi se podpira varstvo okolja in razvoj prometa v problematičnih regijah. Evropski Svet tako potrди spremembe Strukturnih skladov in prilagodi delovanje Kohezijskega sklada v obdobju med leti 2000-2006. V ta namen se ustanovita ISPA in SAPARAD, ki skupaj s programom PHARE spodbujata ekonomski in socialni razvoj držav pristopnic iz vhodne in srednje Evrope. ISPA in SPARAD sta posebna finančna instrumenta, ki sodita v drugo skupino instrumentov regionalne finančne pomoči (Mulec, 2008, str. 23).

3.3.2.1 Načela delovanja strukturnih skladov

Obravnavana načela so sledeča:

- načelo koncentracije;
- načelo dodatnosti;
- načelo programiranja;
- načelo partnerstva;
- načelo učinkovitosti;
- načelo subsidiarnosti.

Slika 2: Osnovna načela delovanja Strukturnih skladov

Vir: Mrak (2004, str. 63)

Načelo koncentracije:

To načelo narekuje, da se strukturne operacije osredotočajo zgolj na najbolj ogrožene

regije, v katerih je zastarela infrastruktura, kjer so industrijske dejavnosti v zatonu, kjer je visoka stopnja brezposelnosti, še posebno je to zaznati med mlado populacijo ljudi. To so zapostavljene regije, odročne regije, regije z razvojnimi zaostanki in regije v katerih so se pričele odvijati velike strukturne spremembe.

Načelo dodatnosti:

Pomoč državam članicam s strani Evropske Skupnosti dopolnjuje finančne prispevke, ki jih za učinkovito delovanje kohezijske politike zagotovijo države članice iz svojih lastnih virov. Sredstva, ki so dodeljena iz Strukturnih skladov za manj razvite regije oziroma za države članice, naj ne bi zmanjšala javnih izdatkov držav prejemnic.

Načelo programiranja:

Pomeni, da se sredstva Strukturnih skladov dodeljujejo na podlagi razvojnih programov in je njihovo usmerjanje načrtovano ter programirano. Razvojne programe države članice predstavijo Evropski Komisiji in na podlagi skupnega sodelovanja odločijo, koliko sredstev bo odobrenih in v kakšne namene. Sam proces programiranja je sestavljen iz več vmesnih faz. Priprava programov poteka v partnerskem sodelovanju na več ravneh. Ukrepi, ki so sprejeti so obvezujoči za obe strani.

Načelo partnerstva:

Načelo partnerstva pomeni najvišjo obliko sodelovanja znotraj Evropske Komisije in države članice skupaj z oblastnimi organi, ki jih določi država članica v okviru institucionalnih pravil in poslovnih običajev. V najvišjo obliko sodelovanja so po želji države članice lahko vključene regionalne in lokalne oblasti, ekonomski in socialni partnerji in druge interesne skupine v različnih fazah programiranja (priprava, ocenjevanje, izvrševanje, nadzorovanje in vrednotenje operacij). To sodelovanje oziroma partnerstvo se lahko razširi tudi na ostale partnerje iz gospodarske in socialne sfere v okviru institucionalnih pravil in poslovnih običajev v posamezni državi članici (Mrak, 2004, str. 62).

Načelo učinkovitosti:

Za nemoteno in učinkovito izvrševanje in nadzor strukturnih operacij so v prvi vrsti odgovorne države članice. Izboljšanje učinkovitosti je eden glavnih ciljev novih pravil o delovanju Strukturnih skladov. Zastavljeni cilj je mogoče doseči na osnovi spodbujanja operativnih programov, ki so najbolj uspešni pri upravljanju s svojimi proračuni in pri njihovem izvrševanju. S tem namenom je bila v novem finančnem obdobju oblikovana tudi posebna rezerva za izplačevanje sredstev po učinku v višini 4 odstotkov razpoložljivega zneska za Strukturne sklade. Ta znesek se v času vmesnega vrednotenja izplača uspešno izvedenim operativnim programom.

Načelo subsidiarnosti:

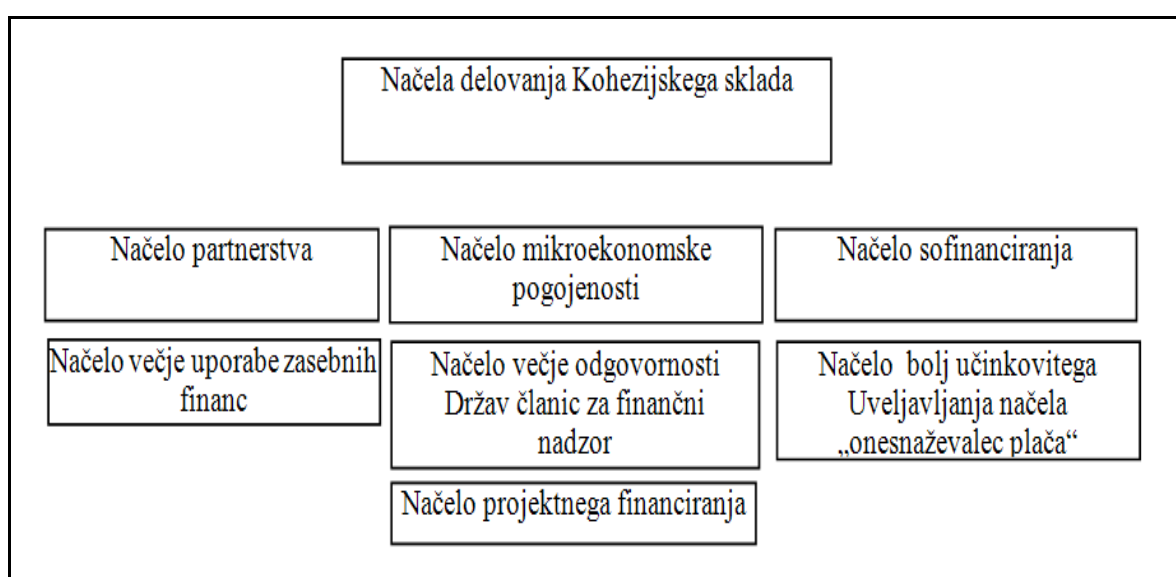
Načelo subsidiarnosti pomeni, da je organiziranost skladov administrativno določena z regionalno, nacionalno in evropsko prioriteto. Poslovanje Evropske Komisije je omejeno. Svojo vlogo uveljavi tam, kjer je potrebno skupno odločanje (Mrak, 2004, str. 63).

3.3.2.2 Načela delovanja kohezijskega sklada

Načela delovanja Kohezijskega sklada so sledeča:

- načelo makroekonomske pogojenosti;
- načelo večje uporabe zasebnih financ;
- načelo bolj učinkovitega uveljavljanja principa "onesnaževalec plača";
- načelo večje odgovornosti držav članic za finančni nadzor;
- načelo projektnega financiranja;
- načelo partnerstva;
- načelo sofinanciranja.

Slika 3: Načela delovanja Kohezijskega sklada

Vir: Mulec (2008, str. 63)

Načelo makroekonomske pogojenosti:

Načelo je bilo spremenjeno skladno s cilji, določenimi v Paktu za stabilnost in rast. Novi mehanizem omogoča Komisiji, da obvesti Svet (Svet Evrope), če država članica ne izpolnjuje pogojev programov stabilnosti in konvergence z ozirom na kriterija prevelikega javnega dolga in proračunskega primankljaja. Skrajni ukrepi, ki sledijo ob neupoštevanju pogojev, je prekinitev pritoka sredstev v državo članico. Regionalna pomoč je tako državi članici ustavljena, če se država nahaja v stanju prekomernega deficita (nad 3 % BDP) in se presežni deficit ne zmanjšuje pod 3 odstotke (Mulec, 2008, str. 82).

Načelo večje uporabe zasebnih financ:

Veliko projektov, ki so financirani s strani Kohezijskega sklada, je zaradi precejšnjega potencialnega dobička zanimivih tudi s strani zasebnih investitorjev. Za kar največji učinek sredstev podpore iz Kohezijskega sklada Evropska komisija spodbuja večjo uporabo zasebnih investicijskih naložb.

Načelo bolj učinkovitega uveljavljanja principa „onesnaževalec plača:

Če se izkaže, da država članica, ki je upravičena do razdeljevanja oziroma razporejanja sredstev iz Kohezijskega sklada, s svojo dejavnostjo kljub temu, da jo opravlja na nacionalni ravni, onesnažuje oziroma kaže površno skrb za ohranitev zdravega okolja in hkrati kaže zasebni interes v dobičkonosnosti zasebnih investitorjev, kot enakovredni poslovni in ne socialni partner, lahko izgubi delež finančne pomoči dodeljene iz Kohezijskega sklada.

Načelo večje odgovornosti držav članic za finančni nadzor:

Države članice so primarno odgovorne za upravljanje projektov in finančni nadzor. Podrobnejša pravila so oblikovana za določanje odgovornosti in koordinacije ter sodelovanja s Komisijo.

Načelo projektnega financiranja:

V začetku svojega delovanja in strogo usmerjene strategije, je imel Kohezijski sklad strateško nalogo financiranja več skupnih projektov znotraj revnejših regij EU, kar se je kasneje izkazalo, kot ne preveč pametna poteza, saj je zaradi prenatrpanosti same administracije prišlo do neučinkovite oziroma nepregledne porabe sredstev črpanih iz Kohezijskega sklada države prejemnice. Naloga organa upravljanja države članice prejemnice regionalne finančne pomoči je, da potrdi manjše financirane projekte s področij okolja, prometa, obnovljivih virov, ki so prav tako financirani iz kohezijskega sklada.

Načelo partnerstva:

Načelo partnerstva Kohezijskega sklada se lahko poistoveti z vrednotami in zakonitostmi, ki jih vsebuje načelo partnerstva iz Strukturnih skladov. Pri obeh omenjenih načelih gre za skupno sodelovanje in poslovanje med Evropsko Komisijo in državo članico, ki je prejemnica pomoči. Pri sestavljanju prioritete seznama projektov velja pravilo čim širšega soglasja med vsemi pristojnimi organi na nacionalni in evropski ravni. Projekti, financirani iz Kohezijskega sklada, imajo pogosto nadnacionalni pomen.

Načelo sofinanciranja:

Sredstva, ki se črpajo iz Kohezijskega sklada, se lahko aktivirajo šele ob ustreznem sofinanciranju projektov s strani zasebnega in javnega sektorja. Ko sem opisoval značilnosti načela dodatnosti iz Strukturnih skladov, sem se dotaknil dejstva, da mora država članica, ki je upravičena do regionalne finančne pomoči, sama zagotoviti določen del sredstev, sredstva iz Strukturnega sklada služijo samo kot dodana vrednost. Če tega ravnovesja ni, država članica ni upravičena do dodelitve sredstev iz naslova Strukturnega sklada. Države prejemnice s sredstvi Kohezijskega sklada nadomestijo financiranje že obstoječih izdatkov za upravičene infrastrukturne in okoljevarstvene projekte oziroma operativne programe (Mulec, 2008, str. 84).

3.3.2.3 Drugi finančni instrumenti kohezijske politike

Poleg dveh ključnih finančnih instrumentov Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada se sredstva za nerazvita območja znotraj EU razporejajo tudi z drugimi finančnimi instrumenti, med katerimi so v ospredje postavili Evropsko investicijsko banko in Evropski investicijski sklad. EURATOM je kot tretji ob boku preostalima dvema, pomembno dopolnilo učinkovitemu izvajanju kohezijske politike. Finančni instrumenti spodbujajo ekonomsko in socialno kohezijo preko posojil in jamstev. Strukturni Skladi in Kohezijski sklad državam v najrevnejših regijah v okviru polnopravnega članstva zagotovijo nepovratna sredstva, medtem ko so preostali finančni instrumenti zgolj v obliki posojil in jamstev obrobni območjem znotraj Unije. Pobljže si ustvarimo sliko značilnosti in delovanja preostalih treh finančnih instrumentov, katerih vloga in naloge niso zanemarljive. S svojim delovanjem krepijo regionalni razvoj v državah članicah (Mulec, 2008, str. 59).

Evropska investicijska banka (EIB)

Evropska investicijska banka, v nadaljevanju EIB, je bila ustanovljena s podpisom v Rimske pogodbe leta 1958. Financira se s sposojanjem sredstev na finančnih trgih in z lastništvom sredstev svojih delničarjev. Pod besedo lastništvo sredstev delničarjev banke se navezujemo na lastništvo držav članic Unije. Taka oblika finančne dejavnosti EIB omogoča in zagotavlja veliko kreditno sposobnost na kapitalnem trgu, kjer lahko pod zelo konkurenčnimi pogoji zbere večje količine sredstev (Bebler, 2007, str. 155).

Evropski investicijski sklad

EIS je dejaven na področjih tveganega kapitala in finančnih garancij. Instrumenti tveganega kapitala zajemajo kapitalske naložbe v sklade tveganega kapitala, ki podpirajo rastoča majhna in srednja podjetja, zlasti tista, ki so na novo ustanovljena in tehnološko usmerjana in kažejo določene konkurenčne prednosti na trgu. Garancijski instrumenti sklada zagotavljajo finančnim institucijam kritje za njihova posojila malim in srednjim podjetjem (Mulec, 2008, str. 62).

EURATOM (Euratom Research and Training Programme of Nuclear Energy)

Ta finančni instrument, ki je namenjen raziskovalno-razvojnim dejavnostim in izobraževanju kadrov na področju jedrske energije, dopolnjuje delovanje ostalih dokumentov kohezijske politike. Program pokriva tri prednostna tematska področja:

- fuzijske energetske raziskave;
- upravljanje z radioaktivnimi odpadki;
- zaščito pred sevanjem;
- ostale aktivnosti na področju jedrske tehnologije in varnosti.

3.4 INSTITUCIONALNA STRUKTURA

Pod drobnogled sem vzel države članice, ki veljajo za največje prejemnice kohezijskih sredstev obdobju 2000-2006 in sicer Republiko Irsko, Portugalsko, Španijo in Grčijo.

Upravljanje:

Struktura irskega institucionalnega modela upravljanja s Strukturnimi skladi temelji na že prej vzpostavljenem administrativnemu sistemu. To pomeni, da Republika Irska ni oblikovala novih posebnih organov za upravljanje z evropskimi strukturnimi sredstvi. Izhajala je že iz obstoječih institucionalnih struktur, kar je prispevalo k učinkoviti implementaciji ukrepov. Portugalska je v prvem finančnem obdobju z uvedbo posebnih upravljalnih struktur, ki nimajo podlage v obstoječih administrativnih strukturah, dodatno zapletla že tako zapleten decentraliziran in nepregleden sistem upravljanja s Strukturnimi skladi, ki vključuje 20 upravnih enot. Administrativni sistem za črpanje skladov je bilo potrebno zato še posebej nadgrajevati, zlasti zaradi težav, ki so bile povezane z delovanjem novih institucij. Za vsako operativno akcijo je bila v obdobju (2000-2006), pristojna avtonomna upravna enota, ki ni imela podlage v prioritetni aktivnosti sistema javne administracije, je pa bila z njo tesno povezana. Ne gre za dualni sistem, temveč zgolj za sistem sodelovanja med administrativnim sistemom in upravljalnimi enotami za Strukturne sklade. Portugalski model zagotavlja večjo stopnjo fleksibilnosti za zaposlovanje usposobljenega kadra (neodvisnih strokovnjakov): sklepanje pogodb za določen čas, posebni kriteriji za nagrajevanje (Mulec, 2008, str. 106).

Programiranje:

Uspešnost organov upravljanja na Irskem se je pokazala tudi pri pripravi operativnih programov. Programiranje na Irskem in Portugalskem poteka vertikalno (zgoraj-navzdol). Ker ima programiranje obliko centraliziranega sistema, sodelujejo v pogajanjih s Komisijo generalni upravitelji operativnih intervencij in politični predstavniki posameznih ministrstev, ki nadzirajo upravne enote ter Ministrstvo za planiranje. Portugalska je zato v programskem obdobju (2000-2006) naletela na številne ovire za določitev realnejših ciljev in ustrezne strukture proračuna, ki se navezuje na Strukturne sklade, saj so operativne intervencije močno odvisne od sprejetega državnega proračuna. Španija ima dosledneje izpeljano fazo programiranja, kjer so navzoči organi upravljanja, posredniški organi in implementacijski oddelki ter ekonomski in socialni partnerji. Naloga organov upravljanja je bila ustanovitev posebnih oddelkov, ki so pristojni za koordinacijo, vrednotenje in predstavitev posebnih programskih dokumentov, s katerimi poskušajo doseči višjo stopnjo homogenosti vsebine in strukture operativnih programov za različne regije. Aktivnosti, ki jih izvajajo organi upravljanja in posredniški organi, so povezane z ocenjevanjem vsebine programskih dokumentov, ki so opredeljeni skladno z zahtevami in standardi s strani Evropske Unije. Posredniški organi ocenijo dokumente in informacije implementacijskih teles glede njihove vključitve v operativne programe. Rezultate posredujejo enotam za planiranje v okviru organov upravljanja (Mulec, 2008, str. 112).

Implementacija:

Naslednji nivo črpanja evropskih kohezijskih pomoči na Irskem so vmesni organi-implementacijski organi, med katere uvrščamo ministrstva in državne agencije. Organizirajo se tam, kjer organi upravljanja nimajo dovolj znanj in specializiranega strokovnega kadra za določena področja. Proces implementacije oziroma uresničevanja evropskih programov temelji predvsem na dejavnostih agencij, ki so pristojne za določena

področja. V programskem obdobju (2000-2006) je Španija v izvedbo operativnih programov vključila 500 implementacijskih teles, ki so opravljala naloge vrednotenja, izbire in nadzora sofinanciranja projektov, izdajala polletna in letna poročila ter izstavljal potrdila o stroških. Učinkovitost implementacije je bila vidna tudi v Grčiji, ki je zaposlila usposobljeno osebje, upravljavska organizacijska enota jim je zagotavljal stalno strokovno pomoč, pri izpeljavi velikih projektov pa je bila deležna pomoči tudi zunanjih strokovnjakov ter posebnih teles, ki so upravljala z infrastrukturnimi projekti (Mulec, 2008, str. 114).

3.5 SPLOŠNA OCENA KORIŠČENJA SREDSTEV IN OBSEG FINANČNE PODPORE

Ena najuspešnejših držav članic EU pri koriščenju evropskih sredstev je bila Irska. Ob polnopravnem članstvu v letu 1973, ko je postala prejemnica finančne pomoči, je bila nerazvita država z 62 odstotki povprečnega BDP na prebivalca EU. Od leta 1994-2004 je bila prejemnica sredstev iz kohezijskega sklada. Z učinkovitim črpanjem sredstev iz evropskih skladov, je kot priznana nerazvita država, svoj BDP z začetnih 62 odstotkov, dvignila skoraj na raven 130 odstotkov BDP-eja na prebivalca po kupni moči v Evropski Uniji. Povečale so se proizvodnje zmogljivosti, stekale so se tuje naložbe, krepila se je konkurenca na skupnem evropskem trgu, porast večjega števila institucij, ki so delovale in oblikovale svoje programe na področju izobraževanja delovne sile. Kohezijska pomoč v obdobju 2000-2006 je močno vplivala na povečanje stopnje zaposlenosti tudi v Španiji. Z dodatnim evropskim denarjem je bilo tako na letni ravni odprtih okoli 300.000 novih delovnih mest, povečala se je mobilnost gospodarstva, vidne pa so bile tudi izboljšave v transportu in okoljevarstveni infrastrukturi. Tretja, s tega seznama, je Portugalska. Pri porabi pomoči, ki ji je bila zagotovljena in omogočena s strani Strukturnih skladov, ni bila dovolj gospodarsko in socialno usmerjena oziroma učinkovita, kot njeni predhodniki. Navkljub vsemu, je dosegla določen napredek, ki ga ne bi, če bi ostala zunaj EU. Njen BDP je ob vstopu v Unijo znašal le 55 % evropskega povprečja, kasneje leta 1993 pa je ta številka ob strukturni politiki narasla na 67 % evropskega povprečja. Odprtje 80.000 novih delovnih mest, letno zmanjšanje proračunskega primanjkljaja ter javnega dolga, naj bi bili rezultati izvajanja strukturne politike EU v prvem obdobju. BDP je na portugalskem v drugem obdobju 1994-1999 zrasel še za dodatnih pet odstotnih točk, na podlagi katerega je bilo ustanovljenih oziroma prostih dodatnih 77.000 delovnih mest (Mulec, 2008, str. 99).

Grčija je v regionalnem obdobju EU 2000-2006 sprejela nekaj pomembnih ukrepov za izboljšanje institucionalnega sistema in s tem učinkovitega črpanja sredstev. Analiza izvajanja strukturnih pomoči v Grčiji je pomembna za bodoče članice. Ob učinkoviti usposobljenosti strokovnega kadra se lahko nove pristopne članice EU, ob sprejemanju potrebnih gospodarskih in socialnih ukrepov in smernic, izognejo neučinkovitim mehanizmom, ki zavirajo razvoj države (Mulec, 2008, str. 101).

Sledi kratko nanizanje podatkov v okviru obsega finančne pomoči, ki so jo bile deležne,

omenjene polnopravne države članice EU (Irska, Španija, Portugalska, Grčija).

Republika Irska (programsko obdobje 2000-2006):

- 3,2 milijarde evrov (Strukturni skladi);
- 567 milijonov evrov (Kohezijski sklad).

Španija (2000-2006):

- 40,045 milijard evrov finančnih sredstev iz Strukturnih skladov;
- 11,160 milijard evrov (Kohezijski sklad).

Portugalska (2000-2006)

Država je dobila za 20 % več sredstev, kot v prejšnjem obdobju:

19,7 milijarde evrov (strukturnih pomoči).

Grčija: (2000-2006)

Občutno več finančnih sredstev je bilo zagotovljeno Grčiji in sicer:

- 23 milijard evrov (strukturnih pomoči);
- 3,3 milijarde evrov (Kohezijski sklad).

Vse obravnavane države članice EU, še najprej do leta 2013, ostajajo upravičene do dodelitve sredstev iz Strukturnih, Kohezijskega in drugih finančnih instrumentov za zmanjšanje regionalnih razlik med bogatejšimi in manj razvitimi regijami držav članic Evropske unije (Mulec, 2008, str. 100).

V regionalnem gospodarstvu je financiranje kohezijske politike v obdobju 2000-2006 v podjetjih po vsej EU ustvarilo približno 1 milijon delovnih mest. Dodatno naj bi se tudi povečala gospodarska in socialna rast (dodatnih 10% BDP) v konvergenčnih regijah v EU 15. S tem sta se povečala trgovina in izvoz držav neto plačnic-izenačitev njihovega prispevka k financiranju kohezijske politike v manj razvitih regijah (Evropska Unija, 2010, str. XX).

4 KOHEZIJSKA POLITIKA V OBDOBJU 2007-2013

4.1 SPLOŠNO O OBDOBJU KOHEZIJSKE POLITIKE EU 2007-2013

Kohezijski sklad je vključen že od leta 2007 in bo vse do leta 2013 v večletno programiranje strukturne pomoči za doseganje večje skladnosti med posegi raznih skladov. V okviru cilja konvergence, ki pomeni zmanjšanje makroekonomskih razlik na regionalni ravni, so operativni programi predloženi s prispevkom iz kohezijskega sklada in se izoblikujejo na nacionalni ravni. Za financiranje področij, ki jih podpira Kohezijski sklad, je v današnjem obdobju namenjeno znatno več sredstev in sicer cca 58 milijard Eur. Ukrepi v finančnem obdobju do leta 2013 niso namenjeni samo za uspešno izvedbo velikih projektov na področju prometne infrastrukture in varstva okolja, ampak lahko Kohezijski sklad s pomočjo svoje urgentne funkcije in prednostnimi nalogami, ki jih je določil Evropski svet v Lizboni (marca 2000) in v Goteborgu (junij 2001), financira tudi dejavnosti na področjih, ki vzpodbujajo trajnostni razvoj in imajo jasno oblikovano sliko glede okoljske razsežnosti. Do leta 2013 bo na vsebino in začrtano strategijo kohezijske politike, vplivala tudi Lizbonska pogodba, sprejeta v letu 2007. Pogodba bo poleg ciljev ekonomske in socialne kohezije po svojih merilih določala tudi nov cilj teritorialne kohezije. Nov cilj teritorialne kohezije bo v prvi vrsti pomenil nova dodatna področja intervencij (Mulec, 2008, str. 23-48).

Po Vodopivcu (2011, str. 395) so kot bistvene prednostne naloge za uresničitev Lizbonske pogodbe, ki jih kot take označil Evropski Svet:

- ustvarjanje delovnih mest: skupni cilj je bil povečanje stopnje zaposlenosti do ravni 70 % delovno aktivnega prebivalstva v letu 2010. Stranski cilj Evropske vlade je bil, da se poveča delež zaposlenih žensk v regijah držav članic na 60 % v letu 2010;
- notranji trg: bistvena dejavnika za višjo gospodarsko rast naj bi bila odprava ovir na področju konkurenčnosti in s tem lažji in hitrejši dostop do nacionalnih trgov pod enakimi pogoji za vsa podjetja znotraj meja EU;
- finančne storitve: učinkovitost in preglednost finančnih trgov ima za pozitivno posledico smotrnejšo porazdelitev kapitala kar pomeni tudi večjo gospodarsko rast. Lizbonska strategije teži k vzpostavitvi pogojev za večjo povezanost nacionalnih finančnih trgov v EU;
- spodbudno poslovno okolje: odprava birokratskih vzvodov za mala in srednje velika podjetja;
- razvoj informacijske družbe: raziskave in drugo strokovno znanje močno vplivajo na rast in zaposlovanje, inovacije;
- skupne politike (makroekonomska politika države članice EU).

4.2 NACIONALNI STRATEŠKI REFERENČNI OKVIR 2007-2013

Nova regionalna politika je za obdobje 2007-2013 utemeljena na dialogu, ki povezuje

evropske prioritete z lokalnimi potrebami podeželskih območij. Pri pripravi evropske strategije se je Evropska komisija posebej omejila na omejeno število široko opredeljenih smernic. Države članice in njihove regije potrebujejo dovolj manevskega prostora za določitev nacionalnih strategij. Navzlic temu lahko države članice vedno kombinirajo evropske prioritete z dodatnimi, bolj specifičnimi nacionalnimi prioritetami. Na ta način Evropska komisija prispeva na eni strani k maksimalnemu doseganju koristi in dodane vrednosti na ravni Evropske Unije, po drugi strani pa spoštuje načela subsidiarnosti in komplementarnosti vsake države članice in njene regije (Tome, 2006, str. 67).

Po Žagarju (2006, str. 57) je država prejemnica finančne pomoči s strani Evropske Komisije dolžna zagotoviti strateško usmerjanje sredstev v prioritetne ukrepe, pri tem pa mora upoštevati, da sofinancirane dejavnosti:

- komplementarno dopolnjujejo ukrepe, ki se izvajajo v okviru širše razvojne politike posamezne države članice, regij in drugih institucij;
- zagotavljajo skladnost z zakonodajo, politiko in prioritetami Evropske Unije, še posebej velja velik poudarek na podpiranju Strateških smernic skupnosti za kohezijo ter podpori skupnih smernic za rast in odpiranje novih delovnih mest v regiji;
- dosegajo medsebojne sinergije znotraj okvira kohezijske politike kot tudi sinergijo kohezijske politike s politiko razvoja podeželja in politiko na področju ribištva, z drugimi finančnimi instrumenti za pomoč regijam držav članic med katerimi zasedajo vodilno mesto Evropska investicijska banka.

Po intenzivnih posvetovanjih na konferenci v Salzburgu, leta 2003, so bile izdelane osnovne smernice politike razvoja podeželja Evropske Unije za novo prihajajoče obdobje 2007-2013. Začele so se osnovati tri nove definicije tematsko-prioritetnih osi:

- Os 1: Konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva: V tem delu je regionalna politika države članice usmerjena na prestrukturiranje kmetijstva, živilsko predelovalne industrije in gozdarstva z izvajanjem ukrepov po štirih prednostnih nalogah:

a) posodabljanje in prestrukturiranje kmetijstva (aktivnosti so osredotočene v tehnološko prilagajanje standardom skupnosti, v strukturne izboljšave, potrebne za dvig učinkovitosti kmetijstva ter v izboljšanje dohodkovnega položaja primarnih kmetijskih proizvajalcev)

b) dvig dodane vrednosti in kakovosti v pridelavi in predelavi kmetijskih živilskih in gozdarskih proizvodov (krepitev učinkovitosti, spodbujanje inovativnosti, izboljšanje kakovosti ter skrb za okolje v predelavi in trženju kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov).

Posebna pozornost temelji zlasti na povezovanju vzdolž prehranske verige, pridobivanju surovin za obnavljanje virov energije iz kmetijskih rastlin in gozda ter sodelovanju v shemah kakovosti.

c) trajnostno in ekonomsko učinkovitejše gospodarjenje z gozdovi, povečanje gospodarske vrednosti gozdov, posebne aktivnosti pa se odvijajo tudi na področju poslovnega povezovanja lastnikov zasebnih gozdov, aktivnosti v smeri boljšega izkoristka gospodarskih in energetskih potencialov gozdov z namenom, zagotoviti trajnostni razvoj gospodarjenja nad gozdovi

d) dvig ravni poklicne usposobljenosti in povečanje zaposljivosti v kmetijskih, živilskih in gozdarskih panogah (Žagar, 2006, str. 56).

- Os 2: Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja:

a) ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi razmerami za kmetovanje (gorsko območje, nadmorska višina, poplave, močan veter).

b) spodbujanje okolju prijaznih kmetijskih praks (ohranjanje in izboljšanje naravnih virov: tal, vode, zraka).

C) izboljšanje življenjskega standarda domačih živali (aktivnosti se vrstijo na področju izboljšanja stanja na živinorejskih gospodarstvih, ki z izboljšavami v tehnologiji rej zagotavljajo živalim prilagojeno življenjsko okolje in posledično vplivajo na zmanjševanje obremenitve voda s hranili in zraka s toplogrednimi plini).

Ukrepi 2. osi se izvajajo v obliki neposrednih plačil in niso predmet kohezijske politike. Posredno prispevajo k doseganju ciljev trajnostne rabe kmetijskih zemljišč in varovanju in ohranjanju okolja.

- Os 3: izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije:

a) možnost povečanja zaposlitve na podeželju (cilj je spodbujanje podjetniških potencialov na podeželju, tako z diverzifikacijo kmetij v nekmetijske dejavnosti, ustanavljanje in razvoj mikro-podjetij, razvoj podjetništva, ki je osnovano na inovativnih programih izkoriščanja konkurenčnih prednosti podeželja, pridobivanju specifičnih znanj podjetnikov).

b) izboljšanje kakovosti življenja na podeželju (oživitev vaških jeder, obnova večnamenskih objektov, izgradnja in uporaba turistične infrastrukture, omogočanje opravljanja raznih storitev, obnove kulturne in naravne dediščine) (Žagar, 2006, str. 57).

- Os 4 tako imenovana Leader: gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo.
- Četrta os nacionalnega strateške načrta regionalne politike EU temelji na krepitvi načela subsidiarnosti v razvoju podeželja.

V okviru osi „Leader“ se politika razvoja podeželja osredotoča na naslednje prioritete naloge:

a) pridobitev strokovnega znanja in vključevanje civilne družbe in zainteresirane javnosti v načrtovanje gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja na lokalni ravni. Spodbujanje bodo izvajale za ta namen usposobljene organizacije in posamezniki.

b) podpora delovanju javno-zasebnih partnerstev v regijah držav članic EU, snovanje partnerstev med subjekti javnega in zasebnega prava z upoštevanjem pristopa od spodaj navzgor pri izdelavi in izvedbi lokalnih razvojnih strategij.

c) spodbujanje izvajanja lokalnih razvojnih strategij (samostojno odločanje v okviru javno zasebnih partnerstev pri izboru in izvedbi projektov in programov, ki izhajajo iz lokalnih razvojnih strategij (Žagar, 2006, str. 57).

Te prioritete osi politike razvoja in podeželja zagotavljajo stabilen razvoj podeželske ekonomije v bolj integrirani smeri, osredotočeno na diverzifikacijo in mikro podjetja ter na zagotavljanje storitev za podeželske skupnosti. Evropska komisija je že leta 2004, sama in s pogodbenimi svetovalnimi podjetji, začela izvajati analize politike razvoja podeželja in njenih vplivov. Analize so zadevale obstoječe mehanizme politike, nove izzive s katerimi so soočene regije držav članic. Rezultati teh analiz so nazorno težili k močni poenostavitvi izvajanja konceptov regionalne politike EU. Analize so tudi pokazale, da je za novo finančno in programsko obdobje potreben bolj strateški pristop za učinkovito porazdelitev sredstev regijam držav članic s strani Evropske Komisije. Strateški pristop za maksimiranje maksimalno količino sredstev za razvoj podeželja je postal središče pristopa Evropske Unije do razvoja podeželja za obdobje 2007-2013. Za obdobje 2007 do leta 2013 bo zaradi tega učinkovit samo en sklad za razvoj podeželja namesto dveh in en sam enoten programski in finančni sistem upravljanja s sredstvi za razvoj podeželja namesto predhodnih petih različnih (Tome, 2006, str. 62).

4.3 FINANČNA PERSPEKTIVA EVROPSKE UNIJE ZA OBDOBJE 2007-2013

Evropska komisija je leta 2004 sprejela odločitev o načrtih za prihodnje programsko obdobje 2007-2013. Širši javnosti je v ta namen posredovala dva dokumenta:

- tretje kohezijsko poročilo;
- finančno in politično perspektivo EU za obdobje 2007-2013.

V tretjem kohezijskem poročilu EU je Evropska komisija posredovala smernice za bodočo regionalno politiko držav članic in njihov regij. Iz predlaganih in sprejetih smernic je

razvidno, da so za programsko obdobje 2007-2013 predvideni 3. cilji namesto 9., ki so finančni periodi 2000-2006 predstavljali steber kohezijske politike EU (Thaler, 2007, str. 124).

Tabela 1: Sredstva za kohezijsko obdobje 2007-2013 razdeljena po ciljeh:

KONVERGENCA	81,54 % vseh kohezijskih sredstev	251,163 mrd. Eur
a) najmanj razvite regije	70,51 % kohezijskih sredstev	177,083 mrd. Eur.
b) kohezijske države	23,22%	53,308 mrd. Eur
c) statistično prizadete regije	4,99%	12,521 mrd. Eur
d) države s predhodno pomočjo iz Kohezijskega sklada	1,29%	3,25 mrd. Eur
REGIONALNA KONKURENČNOST IN ZAPOSLOVANJE:	15,95 % vseh kohezijskih sredstev	49,128 mrd. Eur
a) regije nad 75 % BDP na prebivalca EU	78,86%	38,742 mrd. Eur
b) regijam sedanjega cilja 1, ki so zaradi svoje gospodarske rasti presegle mejo 75 % BDP na prebivalca EU	b) + c) = 21,14 %	10,385 mrd. Eur
EVROPSKO TERITORIALNO SODELOVANJE	2,52 % vseh kohezijskih sredstev	7,75 mrd. Eur
a) čezmejno sodelovanje	73,86%	5,576 mrd. Eur
b) trans nacionalno sodelovanje	20,95%	1,582 mrd. Eur
c) med regionalno sodelovanje	5,19%	392 mio Eur

Vir:SVLR (Služba vlade Republike Slovenije)

Finančno upravljanje loči naloge Evropske Komisije in naloge držav članic. Finančne aktivnosti Evropske Komisije so avtomatske letne obveze, predplačila, povračila državam članicam. Za izpolnjevanje svojih obveznosti do držav članic, je Komisija dolžna to storiti štirikrat v letu. Sledijo izterjave v primeru finančnih popravkov oziroma sredstva niso učinkovito porazdeljena v regiji. Ena od prednostnih aktivnosti Evropske Komisije je, da razvija in upravlja z lokalnim informacijskim finančnim sistemom, ki povezuje Komisijo z državami članicami z namenom predaje finančnih podatkov in kalkulacijskih plačil (Tome, 2006, str. 67).

Omenjeni informacijski sistem za obdobje 2007-2013 se imenuje SFC 2007 in se uporablja tudi za druge sklade Skupnosti (Evropski sklad za regionalno politiko, Evropski socialni sklad, Kohezijski sklad, Evropski ribiški sklad).

Reforma regionalne oziroma kohezijske politike Evropske Unije v programskem obdobju 2007-2013 poleg vseh treh omenjenih Ciljev združuje še področja delovanja zdajšnjih pobud Skupnosti URBAN, EQUAL in inovativnih programov v prednostnih izvedbenih programih držav članic in njihovih regij znotraj cilja „evropsko ozemeljsko sodelovanje“. Reforma prav tako zmanjšuje število drugih finančnih instrumentov regionalne politike EU. Namesto petih, ki jih je Evropska komisija sprejela in izvajala v okviru svoje evropske politike 2000-2006, je v obdobju 2007-2013 sprejela ukrepe in druge operative programe, ki so povezani le z dvema finančnima instrumentoma.

V skupini Strukturnih skladov ni na seznamu več Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) in finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva (FIUR). Evropska komisija je za programsko obdobje 2007-2013 uvrstila dva nova finančna instrumenta: Evropski sklad za kmetijstvo in razvoj podeželja in Evropski sklad za ribištvo. Izvedbeni programi se zato financirajo zgolj prek enega sklada in sicer: iz Evropskega sklada za regionalni razvoj ali Evropskega socialnega sklada (Lajh, 2006, str. 130).

Za Romunijo in Bolgarijo, ki sta pristopili Evropski Uniji leta 2007, so bila na voljo dodatna finančna sredstva. Sloveniji v obdobju 2007-2013 pripada dobrih 900 milijonov evrov za gospodarski in socialni razvoj v njenih regijah. Tako je bilo v letu 2007 namenjenih dobrih 150 milijonov EUR za razvojne programe, ki bi utrdili socialni in gospodarski razvoj regij v Sloveniji. V letu 2013 Slovenija ne bo več deležna sredstev v tej višini, ampak se bo njihov doprinos ustavil pri številki 112 mio evrov. Slovenija je tako za obdobje 2007-2013 pridobila 900 milijonov evrov evropskega denarja iz naslova Evropski sklad za regionalni razvoj (Hrustel Majcen, 2006, str. 7).

Za konec poglavja kohezijske politike EU v obdobju 2007-2013 nam je ostalo še ocenjevanje učinkovitosti in uspešnosti operativnih programov in sprejetih ukrepov s strani Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU. V proces učinkovitosti in uspešnosti izvajanja aktivnosti kohezijske politike so zato osredotočeni makroekonomski modeli HERMIN, QUEST in ECOMOD. Več o njihovih značilnostih v zadnjem podpoglavju z naslovom:

4.4 OCENE UČINKOVITOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE DO LETA 2013

Ocenjevanje učinkovitosti kohezijske politike zahteva močno podporo s strani strokovnega znanja, zato so projekcije največkrat narejene na osnovi kvantitativnih ekonometričnih modelov. Naloga modeliranja je, da se poskuša ugotoviti odziv gospodarstva in zasebnih investicij na strateške javne investicije. Uporablja se ocena vplivov in ne dejanskih podatkov, kar ima za posledico, da niso zagotovljene realne ugotovitve simulacij. Ocenjevanje na osnovi zgrajenih ekonometričnih modelov, poteka v več zaporednih fazah.

V prvi fazi se izbere primeren model. Izbere se že obstoječi model, ki je že postregel z določenimi rezultati oziroma rešitvami. V drugi fazi se model prilagodi politiki, ki se jo ocenjuje. Model se največkrat prilagodi najnovejšemu razvoju in novim statističnim podatkom.

Sledi tretja faza ocenjevanja ekonometričnega modela, v kateri se izvedejo osnovne projekcije, s katerimi se oceni vpliv politike, nadaljuje pa se z ocenjevanjem eksogenih oziroma zunanjih vplivov. Potrebno je ugotoviti učinke, ki jih povzroča javna intervencija. Izdelava se osnovni modela brez teh učinkov. Oceni se scenarij z intervencijo in ugotovi razlike med obema scenarijema. V zadnji fazi so predstavljeni rezultati. To je potrebno narediti na čim bolj preprost in dostopen način, da so rezultati pravilno razumljivi. Na koncu lahko sledijo možne simulacije z manjšimi spremembami v modelu, da se lahko oceni učinke teh sprememb.

Ekonometrični modeli so praktično edino orodje s katerim se lahko ocenjuje učinkovitost kohezijske politike. Modeli se odlikujejo po svoji dinamičnosti, zato lahko vključujejo tudi letne spremembe v gospodarstvu. Njihove slabosti pa se kažejo v tem, da potrebujejo kvalitetne podatke za ocenjevanje vplivov. Še eno slabost oziroma kritiko modelov je potrebno omeniti, da so v primerih kjer se uporabljajo agregatne funkcije proizvodnje, le ti nekonsistentni z mikroekonomskimi teoretičnimi osnovami (Gabrijel, 2008).

4.4.1 MODEL ECOMOD

Model Ecomod uporablja splošno ravnotežje. Je močno orodje za analizo strukturnih problemov in je obenem dovolj fleksibilen, da uporablja mikro in makro elemente gospodarstva na regionalni, državni, sektorski ravni in ravni gospodinjstev. Modeli splošnega ravnotežja temeljijo na mikroekonomski teoriji. Oblikovani so, da merijo neposredne in posredne ekonomske in okoljske učinke spremembe politik na gospodarstvo na kratek, srednji in dolgi rok. (Gabrijel, 2008)

Model posreduje rezultate glede na vpliv na bruto domači proizvod, sektorsko proizvodnjo, sektorsko dodano vrednost, sektorske tržne tokove, zaposlenost, investicije, cene, plače, dohodke in odhodke javnih financ, na porabo energije. Pri ocenjevanju učinkovitosti kohezijske politike na osnovi modela Ecomod so uporabili več scenarijev:

- scenarij preteklega profila: ta predvideva, da bi države za kohezijsko politiko dobile sredstva, ki so v povprečju tako visoka, kot sredstva za šest držav, ki so ta sredstva pridobila v obdobju (2000-2006);
- scenarij najslabšega izida: upošteva, da sredstva začnejo porabljati z zamudo in sicer v obdobju (2010-2015);
- scenarij programiranih cen predvideva porabo sredstev, kot je načrtovano;
- lizbonski scenarij upošteva letno porabo sredstev kot v scenariju preteklega profila, vendar so področja porabe druga, saj se del sredstev namenjenih za infrastrukturo, premakne k sredstvom za okolje in v naložbo ljudi;
- po scenariju sofinanciranja bi bila letna poraba sredstev enaka kot pri scenariju

preteklega profila, stopnja sofinanciranja pa 25 % (Gabrijel, 2008).

V modelu ločijo tudi med tremi tipi investicij:

- investicije za izboljšanje okolja;
- investicije v človeške vire, ki izhajajo iz strukturnih skladov;
- investicije v infrastrukturo, ki so črpane iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada.

Najpogosteje uporabljen makro zaključek modelov splošnega ravnotežja temelji na ravnotežju investicij in varčevanja. Model uporablja investicije, ki so usklajene z domačim in tujim varčevanjem.

4.4.2 MODEL HERMIN

Naslednji model ocenjevanja učinkovitosti kohezijske politike s strani Evropske unije je model Hermin. Hermin je makroekonometrični model z neoklasičnimi lastnostmi na strani povpraševanja (Evropska Unija, 2010, str. 253).

Model v analizi uporablja pet sektorski model, ki vključuje sektor industrije, tržnih storitev, gradnje in konstruiranja, kmetijstvo in netržne storitve. Model Hermin je neo-keynesijanski model, katerega struktura omogoča možnost, da gospodarstva ne delujejo na svojih polnih kapacitetah, trg ni vedno izprazen, da bodo izdatki povzročili pozitivne učinke na povpraševanje in tudi kasneje na ponudbo, da bodo učinki na strani povpraševanja delovali rahlo inflatorno in bo konec sredstev kohezije povzročil deflacijo (Gabrijel, 2008).

Model Hermin uporablja stopnjo bruto domačega proizvoda ne pa rasti BDP. Ko se programi oblikujejo in izvajajo, so stopnje BDP visoke, na koncu programov so stopnje rasti nižje, skupni učinek pa je, da je stopnja BDP je na koncu višja kot na začetku.

Kohezijska politika je pomagala povečati tudi raven zaposlenosti. Model HERMIN ocenjuje, da je bilo leta 2009 število zaposlenih 5,6 milijona večje zaradi politike v obdobju 2000-2006 ali povprečno 560 tisoč več na leto kot brez kohezijske politike. Pričakovani vpliv kohezijske politike na BDP v EU 12 je zaradi večjega financiranja v obdobju 2007-2013 veliko večji kot v obdobju 2000-2006. Model HERMIN tako ocenjuje, da so v tem obdobju večji učinki zaradi povpraševanja, čeprav so učinki glede na ocene obeh modelov pomembni za vse države in so skladni s porabo. Prav tako so veliki in vztrajni tudi dolgoročni učinki na BDP, ki imajo po oceni tudi znaten kratkoročni vpliv (Evropska Unija, 2010, str. 256).

4.4.3 MODEL QUEST

Je globalni makroekonomski model z močnimi mikro osnovami. Strokovnjaki ga opredeljujejo kot novi keynesijanski neoklasični sintezni model, ki kombinira model splošnega ravnotežja z omejitvami keynesijanizma. Predpostavlja se, da ekonomski subjekti ob omejitvah nudijo maksimalno korist in dobiček. Pri potrošnji in investicijah upoštevajo

pričakovanja v prihodnosti. Ponudbena stran je modelirana z neoklasično produkcijsko funkcijo, podjetja delujejo v monopolistični konkurenci in lahko zaračunajo ceno nad svojimi mejnimi stroški. Brezposelnost in omejitve tržnih zakonitosti lahko obstajajo na dolgi rok. Fiskalni transferji prejeti iz konvergenčnega cilja, znašajo v novih državah članicah v povprečju 2 % bruto domačega proizvoda. Dodatna poraba ima takojšen vpliv na povpraševanje in se v naslednjih dneh še krepi. Ne glede na to, da poslovni sektor prejema neposredno pomoč od države, kar spodbuja investicije, to ni dovolj, da bi se izničil negativen učinek višje vladne porabe za infrastrukturo in človeške vire. V prvih letih simulacij pride do neto izrinjanja zasebnih investicij, šele v naslednjih letih pa se investicije povečajo na začetno raven (Gabrijel, 2008).

Vsi trije modeli, ki sem jih predstavil, nam postrežejo z različnimi rezultati. Učinkovitost kohezijske politike se zmanjšuje oziroma povečuje pri vsakem modelu drugače. Tako se lahko rast gospodarstva in stopnja zaposlenosti krepi oziroma lahko, po drugi strani dobimo napačne predstave. Skupne glavne ugotovitve vseh treh modelov se navezujejo na agregatni bruto domači proizvod in agregatno zaposlenost v kohezijskih državah članicah Evropske Unije (Gabrijel, 2008).

Sledi bistvo diplomskega dela: poglavje, ki nosi naslov: "Primerjava regionalnih razlik med NUTS 2 regijami držav članic". Če še enkrat ponovim, so to konvergenčne regije, katerih gospodarska in socialna rast sta pod povprečjem 75% ustvarjenega BDP v EU. Primerjava regionalnih razlik med NUTS 2 regijami je bila vse od leta 2000 dalje ocenjena na podlagi statističnih podatkov, zabeleženih s strani Eurostat-a. V poglavju je tudi velik poudarek vloge kohezijskih sredstev EU pri zmanjševanju regionalnih razlik med NUTS 2 regijami Evropske Unije.

5 REGIONALNE RAZLIKE MED DRŽAVAMI ČLANICAMI EU NA RAVNI NUTS 2

5.1 SKUPNA KLASIFIKACIJA TERITORIALNIH ENOT ZA STATISTIKO-NUTS

NUTS je skupna evropska klasifikacija teritorialnih enot za statistiko, ki je bila v Evropskem parlamentu potrjena 26. maja 2003. Eurostat je na osnovi dogovora med državami članicami zagotavljal primerljivo teritorialno členitev držav članic in njihovih regij, potrebno za regionalne statistike. Klasifikacija NUTS je sestavljena hierarhično: vsaka država članica je razdeljena na teritorialne enote na ravni NUTS 1, vsaka od teh je razdeljena še na teritorialne enote na ravni NUTS 2, te pa so nadalje razdeljene v teritorialne enote NUTS 3. Za vzpostavitev ustrezne regionalne ravni NUTS, v katero se uvršča določen razred upravnih enot, je v Uredbi iz leta 2003 predpisana povprečna velikost tega razreda glede na število prebivalstva. Najbolj izrazite razlike med regijami so med stopnjami gospodarske in zaposlitvene rasti, razvitosti, lokalne infrastrukture, velikosti ozemlja, številu prebivalcev. Prevelike regionalne razlike na področju plač in proizvodnih stroškov omejujejo konkurenčnost in predstavljajo ovire pri spodbujanju aktivnosti na skupnem evropskem trgu. (Statistični urad RS, 2007)

Tabela 2: NUTS regije po številu prebivalcev v EU

NUTS 1	od 3.000.000 do 7.000.000
NUTS 2	od 800.000 do 3.000.000
NUTS 3	od 150.000 do 800.000

Vir: (Statistični urad Republike Slovenije, 2007)

Vzroke za gospodarsko in socialno kohezijo v teh regijah, ki jih Evropska komisija definira na regionalni ravni NUTS 2, je potrebo iskati predvsem v nižji razvitosti kmetijskih dejavnosti, v visoki stonji brezposelnosti, zastareli infrastrukturi (cest, javnega transporta, energetske vire), upadu delovne sile, nekonkurenčnosti nastopanja na skupnem evropskem trgu, spodbujanju terciarnih dejavnosti, nizki stopnji zdravstvenega varstva. Zaradi geografske oddaljenosti večina regij ni sposobnih ustvariti svojih izobrazbeno strokovnih potencialov na področju ekonomske in socialne rasti (McCormick, 2008, str. 317).

Evropska komisija se v okviru Cilja konvergenca 1 na regionalni ravni NUTS 2 osredotoča predvsem na regije, ki se spopadajo z visoko stopnjo brezposelnosti, izgubo delonih mest in industrijsko nerazvito tehnologijo. Evropska komisija se je, na čelu s takratnim predsednikom Romano Prodi-jem v svojem neodvisnem poročilu v letu 2003, zavzemala za ekonomski razmah najrevnejših držav članic in njihovih obrobni regij. Veliko

pozornost je namenila ekonomskemu in človeškemu potencialu v regijah na ravni NUTS 2 (McCormick, 2008, str. 324).

5.2 PRIMERJAVE REGIONALNIH RAZLIK NUTS 2 REGIJ ZNOTRAJ IZBRANIH DRŽAV ČLANIC EU 15 PO LETU 2000

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA - NUTS 2 REGIJE- CILJ 1 KONVERGENCA- 2006- 2007:

(Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern, Chemnitz, Dresden, Leipzig, Dessau, Halle, Magdeburg, Thuringen).

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA -NUTS 2 REGIJE- CILJ 1 KONVERGENCA - 2007- 2013:

(Brandenburg-Nordost, Mecklenburg-Vorpommern, Chemnitz, Dresden, Dessau, Magdeburg, Turingija).

Izpostavljenost krepitve gospodarskega in socialnega razvoja regionalne politike EU med leti 2000 in 2003, je bila najbolj očitna v vzhodnem delu države. Čeprav so bili še prisotni vzorci konvergenčnega razvoja, se je začela oblikovati težnja po gospodarskem razcvetu regij. Razen regij Chemnitz in Dessau, so ostale regije NUTS 2 v Zvezni Republiki Nemčiji, stopile na prag povprečja BDP v EU. (Eurostat, 2005)

Za regijo Brandenburg je bilo tako namenjeno 3 milijarde Eur evropskega denarja s strani Strukturnih skladov. Denar je šel za prestrukturiranje konkurenčnosti domačih podjetij, za obstoj na domačem in skupnem evropskem trgu, oblikovanje informacijskih in telekomunikacijski mrež, raziskovalne dejavnosti. Na okoljevarstvenem področju so sprejeli različne ukrepe za izgradnjo vodnih namakalnih sistemov in preskrbe s pitno vodo. Ravnanje z človeškimi viri, enake zaposlitvene možnosti tako za žensko kot moško populacijo. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Gospodarska rast v letu 2003 je bila najbolj očitna v mestu Dresden. Ekonomski kazalniki in drugi mehanizmi so prikazali, da je omenjena regija ustvarila za 83 % BDP in s tem preseгла povprečje 75 % BDP v Uniji. Regija Brandenburg ni dosegla podobnega ekonomskega razmaha kot Dresden.

Kljub dejstvu, da se je njen bruto domači proizvod ustavil pri 75,80 % povprečja EU, je regija okrepila svojo gospodarsko in socialno kohezijo. Na osnovi pravilno začrtane strategije regionalne politike je ustvarila za 47,265 milijonov evrov vsega BDP, kar je znašalo na BDP prebivalca 18.334,00 evrov. Skupno gledano so vse nemške regije na regionalni ravni NUTS 2 dosegle prag povprečnosti BDP-ja Evropske Unije v letu 2003. (Eurostat, 2006)

Za prestrukturiranje vzhodnega predela Zvezne Republike Nemčije je bilo namenjeno 3,354 milijarde evrov sredstev iz proračuna EU. Evropski denar je bil razdeljen za pomoč

nekonkurenčnim podjetjem s prioriteto nalogo spodbujanja konkurenčnih prednosti nastopa na skupnem evropskem trgu. Regionalna politika EU se je širila tudi na področje informacijske-telekomunikacijske družbe z namenom usposabljanja kvalificirane delovne sile za različne strokovne študije in druge raziskave. V ospredje ukrepov je prišla tudi okoljevarstvena problematika. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Vse nemške regije na regionalni ravni NUTS 2 so ustvarile povprečje BDP Unije. V letu 2004 so zabeležili najvišjo krepitev gospodarske in socialne kohezije v vzhodnem delu države. Največje ekonomske produktivnosti je bila deležna obmejna regija Dresden, ki je celo preseгла postavljeni standard s strani Evropske Komisije. S konstruktivnimi ukrepi in programi lokalnih in evropskih oblasti je dosegla relativno visoko rast BDP v milijonih evrov (cca 35 milijonov eur) kar je pomenilo 20866 Eur BDP na prebivalca po kupni moči. (Eurostat, 2007)

Uspešna regionalna gospodarska politika Zvezne Republike Nemčije se je nadaljevala tudi v letu 2005. Še vedno so bile v ospredju naprednega razvoja regije na vzhodu države. Najvišjo gospodarsko rast so v tekočem letu zopet zabeležili v industrijskih regijah Dresden (BDP 87,2%) in Leipzig. Slednja je še nekoliko pospešila produktivnost svojih storitev in proizvodnje blage in se ustavila pri 86,2 % celotnega BDP-ja regije. Sicer je vrednost BDP v primerjavi s preteklim letom nekoliko usahnila, vendar je še vedno zadovoljivo nad povprečjem BDP v EU. V proces konvergenčne stopnje je zdrsnila regija Brandenburg-Nordost, ki je načrpala zgolj spodnjo mejo povprečja BDP v EU. (Eurostat, 2008)

Če potegnemo črto čez kohezijsko obdobje 2000-2006 v Zvezni Republiki Nemčiji, lahko iz vseh zornih kotov zaznamo najvišjo gospodarsko in socialno rast v tako imenovanih Saških mestih, Dresden in Leipzig. Skupno sta obe regiji učinkovito in uspešno pospešili gospodarske in socialne kohezijske instrumente. Rezultat pravilno usmerjene kohezijske strategije je bil skupni BDP 57 milijonov Eur. Kot najbolj razvita nemška regija na regionalni ravni NUTS 2, je regija Dresden ustvarila v povprečju 20500 evrov BDP na prebivalca po kupni moči. (Eurostat, 2009)

V nadaljnjem obdobju 2007-2008 regionalne politike EU se je nadaljeval proces prestrukturiranja oziroma transformacije domačih podjetij (nižja stopnja brezposelnosti tako med žensko kot moško populacijo), opustitev terciarnih dejavnosti, spodbujanje strokovnega znanja z vključevanjem v informacijsko družbo. Kohezijska sredstva so bila pravično porazdeljena v reševanje okoljevarstvene problematike (onesnaževanje zraka), v gradnjo in obnovo državnih cest. Vse uspešno izpeljane aktivnosti so prispevale k dvigu BDP nad raven evropskega povprečja v vseh nemških regijah NUTS 2 v okviru cilja 1; konvergence.. Ker se je njen BDP približeval ekonomsko zastavljenim standardom Evropske komisije, regija Leipzig v obdobju 2007-2008 ni bila več deležna sredstev iz Strukturnih skladov EU. (Eurostat, 2011)

V petem poročilu o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji, Urad za publikacije Evropske

Unije 2010 v Luxemburgu, posebej navaja, da se je regijam v Nemčiji uspelo izogniti velikemu povečanju brezposelnosti, zlasti zaradi programov skrajšanega delovnega časa, ker so delodajalci zmanjšali število delovnih ur.

ŠPANIJA- NUTS 2 REGIJE- CILJ 1 KONVERGENCA -2000-2006

(Galicia, Principado de Asturias, Castell y Leon, Castell-La Mancha, Extremadura, Comunidad Valenciana, Andalucia, Region de Murcia, Ceuta y Mellila, Canarias)

ŠPANIJA -NUTS 2 REGIJE -CILJ 1 KONVERGENCA -2007-2013

(Andaluzija, Kastilja-Manča, Extremadura, Galicija)

Skupno je bilo za prestrukturiranje južnega dela Španije namenjeno skoraj 14 milijard evrov iz proračuna EU. Na podlagi različnih sprejetih strategij so se začela ustvarjati podjetja s svojimi konkurenčnimi prednostmi, znižala se je stopnje brezposelnosti v regijah, evropska sredstva so bila vložena v moderniziranje informacijske družbe, v gradnjo in obnovo transportne infrastrukture (obnova in gradnja novih državnih cest, zračne in ladijske povezave), v preskrbo s pitno vodo. Ustanavljali so se različni kulturni in drugi izobraževalni centri v regijah. (Regional policy-Inforegio, 2004)

V kohezijskem obdobju 2000-2002 so se največje regionalne razlike med regijami NUTS 2 v Španiji prikazale med najbolj razvito regijo Valenciano, ki je dosegla najvišjo stopnjo BDP-eja 89,01 %. Z ustvarjenim BDP ni samo premostila oviro povprečja BDP v EU, ampak se je celo za korak približala načrtanemu ekonomskemu standardu Evropske Komisije (90,7 % BDP). Velik doprinos za gospodarski razmah regije lahko pripišemo izdatni finančni pomoči Evropske Komisije. Proračun EU je tako obsegal sredstva v višini 2,7 milijarde evrov. Z najnižjo stopnjo gospodarske produktivnosti se je morala soočiti regija Extremadura. Gospodarski učinek regije je bil skromnih 59,89 % vsega pridelanega BDP-eja. (Eurostat, 2005)

Učinkovitosti in uspešnosti kohezijske politike v letu 2003 so bile najbolj deležne regije v južnem delu Španije. Regiji Valenciana in Kanarski otoki sta se približali postavljenemu ekonomskemu standardu Evropske komisije. Ustvarili sta najvišji BDP in presegli povprečje konvergenčnih regij na ravni NUTS 2. Z 90,2 % BDP so tretjo najvišjo stopnjo ekonomskega in socialnega razvoja zapisali v centralnem delu Španije. Čeprav je bila tik pod konvergenčnim povprečjem Unije, je regija Andalucia v južnem predelu Španije dokumentirala najvišji BDP v milijonih evrov in sicer 106,054 milijona Eur. (Eurostat, 2006)

Z izjemo Extremadure (najnižji padec BDP v letu 2004) so preostale geografsko predstavljene regije Španije v letu 2004 zapisale relativno visoko gospodarsko rast. V primerjavi s preteklim letom so se prvič izvile iz primeža konvergenčnega razvoja regij na ravni NUTS 2. Naj še enkrat samo bežno omenim, da so to regije katerih BDP je manjši od 75 % povprečja EU. Največji gospodarski preskok so v letu 2004 dosegle osrednja regija Castilla Y Leon (94,9% BDP), sledi vzhodna regija Valenciana (93,9% BDP). V skupino z najvišjim doseženim BDP lahko uvristimo še regiji Ceuta in Kanarske otoke. Obe regiji sta

zabeležili 90,4 % in 92,8 % rast BDP-eja v Evropski Uniji. Navzlic spodbudnim gospodarskim premikom nobena od regij ni dosegla postavljenih ekonomskih ciljev, določenih s strani Evropske Komisije. Največ ustvarjenega BDP se je prelilo v osrednjo Španijo in sicer 45,698 milijonov evrov ali povedano drugače, doprinos 3,1 milijarde Eur evropskega denarja v regijo Castilla Leon je bil rezultat 18533 Eur BDP na prebivalca po kupni moči. (Eurostat, 2007)

Največjo ustvarjeno strukturo BDP lahko v letu 2005 zopet pripišemo osrednji španski regiji Castilla Leon, ki iz leta v leto stremi začrtani strategiji kohezijske politike Evropske Komisije. (EU 27 = 100% BDP). Položaj na lestvici najbolj razvitih regij na nivoju NUTS 2 se je okrepil tudi v južnem predelu države. V primerjavi s preteklim letom je zrcalo svoje gospodarske in socialne rasti postopno pričela izboljševati regija Extremadura (69,70% BDP v tekočem in 67,10 BDP v letu 2004). (Eurostat, 2008)

Kljub temu ne moremo mimo dejstva, da si za celotno upočasnjeno rast regije Extremadura, v kohezijskem obdobju 2000-2006, negativne zasluge lasti visoka stopnja brezposelnosti 15,8 % (Evropska Unija, 2007, str. 185).

Če naredimo prerez celotnih aktivnosti kohezijske politike EU v obdobju 2000-2006 v španskih regijah na konvergenčni ravni NUTS 2, lahko z gotovostjo trdimo, da so se regionalne razlike v regijah drastično zmanjšale. Celo vedno zadnje uvrščena regija Extremadura, ki leži v osrednjem delu Španije, je v preteklem obdobju pridobila na kredibilnosti gospodarske in socialne kohezije. Evropska sredstva v višini 2,131 milijarde evrov je investirala v izboljšave storitev tako v javnem kot zasebnem sektorju. Pretežni del uspešno sprejetih in izpeljanih ukrepov, operativnih programov in ostalih povezanih aktivnosti je vodilo v gradnjo nove informacijske družbe, na izvajanje posameznih okoljevarstvenih dejavnosti (raba obnovljivih virov energije, izgradnja namakalnih sistemov). Lokalne oblasti so vzpostavile vedno večjo težnjo po zmanjšanju stopnje brezposelnosti, oblikovala se je učinkovita participacija ženske populacije na trgu dela. (Eurostat, 2009)

V novem kohezijskem obdobju 2007-2013 na seznamu evropske finančne pomoči je še vedno ostala regija Galicija, ki ji je Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) dodelil sredstva v višini 2,2 milijarde evrov, kar pomeni 6,2% vseh sredstev proračuna EU. Denar je bil namenjen za tuje in domače investicije podjetij. Za izgradnjo sodobne evropske transportne mreže je regija vložila kar 41,5 % vsega evropskega denarja. Z uspešno izpeljanimi programi je stremela po odprtju dodatnih delovnih mest (84.000 prostih delovnih mest) Učinkovitost regionalne politike je omogočala investicijo v 421 samostojnih inovacijskih projektov. Še vedno pa ostajajo regionalne razlike v gospodarski in socialni rasti v regiji Extremadura. (Regional policy-Info regio, 2007)

V letu 2008 je na prvem mestu gospodarske rasti NUTS 2 zopet regija Galicia, ki je zabeležila 56 milijonov evrov BDP. Po pravih izračunih s strani Eurostata, pomeni 20500 Eur BDP na prebivalca po kupni moči. Extamadura, regija v osrednji Španiji še vedno ni

prestopila praga povprečja BDP v EU. (Eurostat, 2011)

Skoraj v vseh španskih regijah se je dramatično povečala stopnja nezaposlenosti. V letu 2009 so zabeležili največji upad zaposlenosti v južni Španiji in sicer 17 % do 30%. Identične statistične podatke so navedli tudi v oddaljenih francoskih regijah (Guadeloupe, Reunion, Martinique, Guyane) in v Latviji. „Zasluge“ za povečanje stopnje brezposelnosti v Španiji, gre pripisati zgolj Romunski državi, ki je preko španskega državnega proračuna upravičeno načrpala kohezijska sredstva v višini 2. milijard evrov (Evropska Unija, 2010, str. 9).

ITALIJA - NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2006

(Campania, Puglia, Basilicata, Calabria, Sicilia, Sardegna)

ITALIJA- NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA- 2007-2013

(Kalabrija, Kampanija, Apulija, Sicilija)

Južni del Italije obsega regije (Campania, Puglia, Basilicata, Calabria, Sicilia, Sardinija). Vse naštetje regije so bile v obdobju 2000-2006 uvrščene v Cilj 1 konvergenca. Skupno je bilo za obnovo najrevnejših območij v južni Italiji namenjenih skoraj 11 milijard evrov iz naslova Strukturni skladi EU. (Regional policy-Info regio, 2004)

Največji BDP je v obdobju 2000-2002 ustvarila Sardinija, ki je izmed vseh ostalih petih regij tudi dosegla in relativno preseгла prag povprečja BDP v EU. (82,6 % BDP). Zaradi učinkovitih in uspešnih operativnih programov in drugih ekonomsko usmerjenih mehanizmov ji je v gospodarski rasti sledila regija Calabria. (77,54 % BDP). Najvišjo stopnjo brezposelnosti tako med mlado kot starejšo populacijo beležimo na Siciliji. (Eurostat, 2005)

Kljub temu, da ni dosegla zelene gospodarske rasti, je regija Campania ustvarila največji priliv BDP v milijonih evrov (89. milijonov Eur.), kar je zadostovalo za 72,1 % BDP na prebivalca. Najvišjo doseženo stopnjo gospodarskega in socialnega razvoja je zapisala Sardinija in sicer 83,4 % vsega ustvarjenega BDP-eja. V primerjavi z obdobjem 2000-2002 je najnižjo stopnjo regionalnega razvoja v letu 2003 prikazala Calabria. Kot posledico upada stopnje gospodarstva v Calabrii, lahko pripišemo neatraktivnost domačih nekonkurenčnih podjetij za tuje investicije. (Eurostat, 2006)

V primerjavi s preteklim letom, so vse regije v letu 2004 v Južni Italiji zabeležile povečanje gospodarske rasti. Ne glede na to, da se nam še naprej izpostavlja obrazec konvergenčne gospodarske in socialne kohezije, so regije ustvarile zadovoljive pogoje in presegle nižje začrtane evropske standarde s strani Evropske komisije. Najvišja stopnja BDP-eja v milijonih Eur še naprej ostaja v regiji Campania.(87.797 mio. Eur). Edina, ki v svojem trajnostnem regionalnem razvoju ni zdrsnila pod povprečje ustvarjenega BDP-eja v EU, ostaja Sardinija. (81,4% BDP). (Eurostat, 2007)

Za spodbujanje regionalnega razvoja v Sardiniji je bilo tako namenjeno 1,946 milijarde evrov s strani Strukturnih skladov. Prioritetni programi in cilji kohezijske politike v Sardiniji so bili zato usmerjeni v obnovljive vire energije, v ustanavljanje novih podjetij z zagotavljanjem kvalitetnih storitev, v nastopanje na skupnem evropskem trgu, v promocijo turizma, v status informacijske družbe. (Calabria: 1,194 milijarde Eur, Puglia: 2,639 milijarde Eur, Sicilia: 3,850 milijarde Eur, Basilicata: 743 milijonov evrov, Campania: 3,825 milijarde Eur iz naslova Strukturni skladi EU). (Regional policy-Inforegio, 2004)

S pravilno uporabljeno strategijo finančnih instrumentov kohezijske politike se je ekonomska rast relativno nadaljevala tudi v obdobju 20005-2006. V celoti gledano so bili doseženi višji preliv BDP v južnem predelu Italije. Ne glede na zapisana dejstva, je južni predel države še vedno imel status „konvergenčnih regij.“ (Eurostat, 2008)

Zaradi visoke stopnje brezposelnosti v letu 2005 in pomanjkanja terciarne izobrazbe, je mnogo ljudi zapustilo predele južne Italije. Pet regij (Campania, Apulija, Basilicata, Calabria, in Sicilija) je imelo leta 2005 pod 50% delovno sposobnega prebivalstva in na Siciliji le 44% (Evropska Unija, 2007, str. 24).

Sardinija v obdobju 2007-2013 ni več upravičena do finančne pomoči iz naslova Evropski sklad za regionalni razvoj. Svoj prispevek za nadaljnjo krepitev gospodarske in socialne kohezije v južni Italiji je Evropska komisija prikazala v obliki svežnja 12. milijard evrov iz Strukturnih skladov. (Regional policy-Inforegio, 2007)

Zaradi različnih birokratskih vzvodov regije niso bile učinkovite pri izvajanju svoje regionalne politike. Gospodarski in socialni razvoj v regijah sta še vedno nazadovala tudi v obdobju 2007-2008. Na celotni ravni vseh NUTS 2 regij južne Italije je bilo ustvarjenega cca. 70% vsega BDP. (Eurostat, 2011)

GRČIJA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2007

(Anatoliki Makedonia, Thraki, Kentriki Makedonia, Dytiki Makedonia, Thessalia, Iperios, Ionia Nisia, Dytiki Ellada, Peloponnisos, Attiki, Vorio Aigaio, Notio Aigaio, Kriti)

GRČIJA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2007-2013

(Vzhodna Makedonija, Trakija, Tesalija, Epir, Jonski otoki, Zahodna Grčija, Peloponez, Severnoegejski otoki, Kreta)

V kohezijskem obdobju 2000-2002 so najnižji ustvarjeni BDP dokumentirali v regijah Dytiki Ellada (56,30 % BDP), Anatoliki Makedonia (57,74 % BDP), Iperios (59,3 % BDP). (Eurostat, 2005)

Med vsemi obravnavanimi grškimi regijami je leta 2003 najvišjo stopnjo BDP zapisala Notio Aigaio in sicer 89,5%, kar znaša BDP na prebivalca po kupni moči 15 572,00 Eur. Če podrobno primerjamo razlike med regijami na nivoju NUTS 2 v Grčiji, vidimo, da je največji BDP v milijonih evrov zapisala regija Attiki (Atene) (59,214 eur). (Eurostat, 2006)

Evropska komisija je namenila za regionalni razvojni program grške regije Attica dobro milijardo evropskega denarja. Ostali del sredstev je bil subvencioniran s strani javnega in zasebnega sektorja. Prioritetni cilji so bili prestrukturiranje regije na mednarodni ravni zaradi v tistem času bližajočih se olimpijskih iger v letu 2004. Oblikovale so težnje po vzpostavitvi višjega življenjskega standarda. Pospešeno se je začel krepiti razvoj na okoljevarstvenem področju. Poudarek na večji zaščiti in varstvu okolja bi izboljšalo tudi razmere v turističnih in drugih bogatih kulturnih sferah regije. Regija Atene ima najvišjo zabeleženo stopnjo brezposelnosti (12,1% vsega nezaposlenega živečega prebivalstva v regiji). (Regional policy-Inforegio, 2004)

Kljub zadostni pomoči kohezijske politike nobena od grških NUTS 2 regij ni v letu 2003 dosegla zastavljenega ekonomskega standarda s strani Evropske komisije. (Eurostat, 2006) V letu 2004 je južni del Grčije pospešil svoj gospodarski in socialni razvoj. Otoki Notio Aigaio so dosegli in presegli načrtani življenjski standard Evropske Unije (EU 25 =100 % BDP). Upad gospodarske in socialne kohezije se je še naprej nadaljeval v regijah Anatoliki Makedonia, Thraki, Kentriki Makedonia, Dytiki Makedonia. (Eurostat, 2007)

Na osnovi ocenjevanja transparentno sprejetih in izpeljanih ukrepov je Evropska komisija odobrila različne regionalne razvojne programe v južnem delu egejskih otokov Grčije. V prestrukturiranje osemindesetih najbolj poseljenih otokov je bilo usmerjenih 372,71 milijona Eur iz Strukturnih skladov, preostali kapital je bil zagotovljen iz javnega in zasebnega sektorja v višini 24,07 milijona Eur. Postopno je bilo v obdobju 2000-2006 razdeljenih še dodatnih 113 milijonov evrov iz naslova Strukturni skladi. Največji projekti in operativni programi so bili osredotočeni na krepitev promocije otokov. Kar 62 odstotkov tam živečega prebivalstva je odvisno od različnih turističnih aktivnosti. (Regional policy-Inforegio, 2004)

V kohezijskem obdobju 2005-2006 je Grčija z učinkovitim in uspešnim pristopom finančnih instrumentov dosegla premik v ekonomskem in socialnem razvoju najmanj razvitih regij. S pričo pravilno izpeljanih aktivnosti regionalne politike EU in lokalnih oblasti se je pričel proces zmanjševanja regionalnih razlik med grškimi NUTS 2 regijami. V primerjavi s preteklim sta v tekočem obdobju regiji Kentriki Makedonia in Dytiki Makedonia presegli preliv ustvarjenega povprečja BDP= 75% v EU. Nekaj odstotkov točk gospodarske rasti je v tekočem letu pridobila tudi najbolj zaostala regija Anatoliki Makedonia-Thraki (63,5 % BDP). Izmed vseh dvanajstih NUTS 2 regij, je najvišji življenjski standard zapisala regija Attica-prestolnica Atene. (Eurostat, 2009)

V tekočem obdobju 2007-2013 prestolnica Atene ni bila več upravičena do razdeljevanja sredstev iz Strukturnih skladov EU. Zaradi višje stopnje brezposelnosti, terciarnih oziroma nematerialnih dejavnosti, nepovratnih sredstev podjetij, se je pričel padec gospodarske aktivnosti v grških NUTS 2 regijah. Iz tako imenovanega negativnega konvergenčnega okvira so po statističnih evidencah Eurostata izstopale le regije Peleponnisos, Kreta in Jonski otoki. (Eurostat, 2011)

In kakšna je bila prioritarna vloga in cilj regionalne politike EU v regijah Peleponnisos in Jonski otoki? Zaradi statusa Cilja 1; konvergence, sta bili obe regiji upravičeni do finančne pomoči iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) v višini 914. milijonov Eur. S pomočjo evropskega denarja naj bi bilo zgrajenih novih 720 konkurenčnih podjetij, znižala bi se stopnja brezposelnosti, omogočen bi bil lažji dostop do regij in vključevanje tujih poslovnih partnerjev. (Regional policy-Inforegio, 2007)

Za Grčijo velja, da se je začel močan razcvet na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). Širokopasovna pokritost digitalne konkurenčnosti je iz leta 2005 (12%) zrasla na 91% v letu 2009. Na splošno ostajajo razlike med redkeje in gosto naseljenimi območji (Evropska Unija, 2010, str. 59, 63 in 97).

FRANCIJA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2006

(Guadeloupe, Gvajana, Martinique, Réunion)

FRANCIJA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2007-2013

(Guadeloupe, Gvajana, Martinique, Réunion)

Poglejmo si od blizu učinke kohezijske politike EU v obdobju 2000-2006 v francoskih prekomorskih departmajih, ki imajo hkrati status regij. Ekonomski kazalniki, ki prikazujejo učinkovitost in uspešnost gospodarskega in socialnega razvoja, so prikazali upad ekonomske moči vzhodno karibskih otokov Guadeloupe in Martinique v obdobju 2000-2003. Podobne rezultate lahko prikažemo tudi v regiji Guyane, ki se nahaja v severovzhodni obali Južne Amerike. Proces nerazvitosti zabeležimo tudi v regiji Réunion. Slednja je locirana v Indijskem oceanu. Vse prikazane regije so ustvarile BDP, ki je bil še vedno pod povprečjem 75 % BDP v EU. Konvergenčno primerljiva s povprečjem EU je bila le regija Martinique s skupnim 73,4 % BDP-eja. (Eurostat, 2006)

Strukturni skladi so za omenjene francoske regije v okviru cilja 1 konvergence namenili sredstva v višini 3,3 milijarde evrov. Evropska komisija se je odločila, da nameni določen del sredstev za razvoj vzhodno karibskih otokov Guadeloupe in Martinique, v okviru cilja konvergenca na regionalni ravni NUTS 2. Za obnovo okolja, uvajanja sodobne informacijske tehnologije, promocijo turističnih dejavnosti, sta regiji bili upravičeni do 1,5 milijarde evrov s strani Strukturnih skladov. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Proces mehanizmov učinkovitosti in uspešnosti kohezijske politike EU se je v francoskih prekomorskih departmajih pričel oblikovati v obdobju 2004-2005. Kljub visoki stopnji nezaposlenosti so najvišjo stopnjo gospodarskega in socialnega razvoja prikazali na vzhodno karibskem otoku Martinique (75,6 % BDP). Na osnovi učinkovite proizvodnje blaga in storitev je bilo ustvarjeno 7,3 milijona Eur celotnega BDP, kar dejansko pomeni 18456 Eur BDP na prebivalca po kupni moči. S svojo gostoto prebivalstva (422.000 prebivalcev) sledi regija Guadeloupe, ki je tako kot otok Martinique presegla načrtane okvire gospodarske rasti izražene v BDP mio. Eur s strani Evropske Unije. Najnižjo stopnjo gospodarskega in socialnega razvoja pripišemo regiji Guyane, ki je v primerjavi s preteklim

obdobjem v letu 2006 doživela ponovni padec ekonomske rasti in pristala pri skromnih 49 % BDP. (Eurostat, 2009)

V novem obdobju kohezijske politike 2007-2013 je iz proračuna EU za vse štiri francoske prekomorske departmaje razdeljeno skupno 2,265 milijarde evrov. V regiji Guadeloupe so ukrepi in operativni programi usmerjeni v znižanje stopnje brezposelnosti. V novem obdobju so nacionalni in regionalni programi EU osredotočeni v povečano ekonomsko rast na področju informacijske in telekomunikacijske tehnologije. S pomočjo evropskega denarja in sredstev lokalnih skupnosti naj bi na novo odprli 5000 prostih delovnih mest. 250 milijonov evrov naj bi bilo zagotovljenih s strani domačih in tujih investorjev. Sledi povečanje storitev 210.000 udeležencem v transportnem sistemu. Določeni ukrepi so bili sprejeti tudi na okoljevarstvenem področju. Za zdravo in čisto okolje je bilo tako namenjeno 28% vseh investicij regionalnega programa. (Regional policy-Inforegio, 2007) S pričo učinkovitosti finančnih instrumentov Strukturnih skladov sta obe NUTS 2 regiji zabeležili najvišjo gospodarsko in socialno stopnjo razvoja v obdobju 2007-2008. Z dodatno finančno spodbudo proračuna EU sta dosegli povprečje BDP v EU. Kljub preseženi rasti BDP v milijonih evrov s strani določil Evropske komisije, ima Guyane še vedno status konvergenčne regije (48,7-50% BDP). (Eurostat, 2011)

REPUBLIKA IRSKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2006 (Border Midlands and Western)

Skladno z zakoni in uredbami Evropske komisije, območje Border, Midland in Western, nima več statusa enovite regije. V obdobju 2000-2006 je bila regionalne politika EU razdeljena na dve NUTS 2 regiji. Pod oznako Cilja 1 konvergence, sta bili obe regiji upravičeni do finančne pomoči 400,2 milijona evrov iz naslova Evropski sklad za regionalni razvoj. Sveženj sredstev kohezijske politike je bilo preusmerjenih v lokalno infrastrukturo za gradnjo in obnovo državnih cest. V ospredju projektov in programov so bili procesi lažjega dostopa do pomorskih in letalskih povezav. Načrtno se je izoblikovala potreba po strokovnem znanju v visokih izobraževalnih institucijah. S pričo promocije regij se je ovrednotila težnja po tujih in domačih investicijah z namenom spodbujanja metod in tehnik tržnega gospodarstva in vključevanja domačih podjetij na skupni evropski trg. Določene aktivnosti so bile izpeljane iz naslova Program skupne kmetijske politike (SKP). (Regional policy-Inforegio, 2004)

Glede na vse načrtane konstruktivne programe in cilje sta regiji v obdobju 2000-2006 prikazali velik gospodarski razcvet regionalne politike. Že v obdobju 2000-2003 so se pokazali prvi pozitivni ekonomski kazalniki s strani kohezijske politike. Ekonomska in socialna rast se je v regijah v naslednjih letih samo še stopnjevala. V primerjavi s prvimi, ko je BDP dosegel točko razvoja 93, 61 % so z različnimi mehanizmi in smernicami gospodarske in socialne politike, lokalne oblasti v zadnjem obdobju 2004-2006 presegle določila standardov BDP Evropske Komisije. Ker so dosegle in presegle načrtane življenjske standarde s strani Evropske komisije, regije v novem obdobju kohezijske politike, 2007-2013, niso več upravičene do razdeljevanja sredstev iz naslova Strukturni

skladi EU. (Eurostat 2009)

PORTUGALSKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2006

(Norte, Centro, Alentejo, Algarve, Acores, Madeira)

PORTUGALSKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA -2007-2013

(Norte, Centro, Alentejo, Azori, Algarve)

Med letoma 2000-2002 se transparentnost kohezijske politike na Portugalskem kaže v regijah Madeira in Algarve, ki sta premostili ključno problematiko konvergenčnih regij. V regiji Madeira, ki ima status otoka, živi 260.000 prebivalcev (18968 Eur BDP na prebivalca po kupni moči). Zaradi učinkovitih in uspešnih ekonomskih pristopov regionalne politike, sledi regija Algarve, ki je ustvarila 80,5% BDP, kar je prispevalo k višji kvaliteti življenjske ravni prebivalcev regije. Po statističnih podatkih Eurostat-a, je njen BDP na prebivalca po kupni moči dosegel 17170 Eur. Najnižjo ekonomsko in socialno rast so zapisali preostalim štirim NUTS 2 regijam. Povprečje njihovega statistično dokumentiranega BDP-eja se giblje med 61%-66% BDP. (Eurostat, 2005)

V letu 2003 so se regionalne razlike med NUTS 2 regijami še povečale. Najbogatejša NUTS 2 regija, ki je svojo nacionalno in evropsko regionalno politiko še dodatno pospešila, ostaja otok Madeira (90,4% BDP). V primerjavi s preteklim obdobjem je določen del rasti bruto domačega proizvoda izgubila regija Algarve. Za razliko obeh omenjenih regij, ostali del NUTS 2 regij še vedno ostaja v okvirih konvergenčnega razvoja. (Eurostat, 2006)

Na podlagi konstruktivno sprejetih operativnih programov in ciljev so bile NUTS 2 regije na Portugalskem v obdobju 2004-2006, upravičene do razdelitve evropskih sredstev v višini 5,8 milijarde evrov. Na Portugalskem najbogatejša NUTS 2 regija Madeira je velik del sredstev EU, v višini 704 milijonov evrov, vključila v proces povezave regije z ostalim atlantsko-evropskim svetom. Prioritetni program in cilj regije je utrditev gospodarske in socialne baze. Regija Acores je 854,4 milijonov evrov, načrpanih iz Strukturnih skladov, vložila v konkurenčne prednosti domačih podjetij, v modernizacijo informacijske in telekomunikacijske tehnologije. Največji del evropskega denarja, 2,7 milijarde evrov, je Evropska komisija namenila severnemu delu Portugalske, ki velja za najrevnejši predel države. Pretežni del aktivnosti s strani lokalne vlade in kohezijske politike EU je bil osredotočen na krepitev domačih in tujih investicij, v obnovo industrije, ki je v zatonu, in v mobilnost nфраstrukture, zaščite in varstva okolja, v ustanovitev kulturno izobraževalnih centrov, raznih inštitucij na področju zdravstva in socialnega varstva.

Prikažimo sedaj regionalne razlike med NUTS 2 regijami na Portugalskem v obdobju 2004-2006. Regionalne razlike med portugalskimi NUTS 2 regijami se zmanjšujejo. Med najbolj razvitimi regijami vodilno mesto ohranjata otok Madeira, ki se je v obdobju 2004-2006 približal začrtani stopnji BDP-eja Evropske Unije. Za njim sledi regija Algarve, ki je zabeležila povprečno rast BDP-eja v EU. Ne glede na visoko finančno pomoč Evropske Komisije (1,7 milijarde eur), centralni del Portugalske, žal, še vedno ohranja status

konvergenčne regije med leti 2004 in 2006. V primerjavi s preteklim letom je dober odstotek več gospodarske in socialne rasti zabeležil severni del države, ki še vedno velja za enega najmanj razvitih območij na celotnem teritoriju države Portugalske. (Eurostat, 2009)

Tudi v obdobju 2007-2008 kohezijske politike, so se regionalne razlike med NUTS 2 regijami na Portugalskem še naprej zmanjševale. Še vedno predstavlja vodilno razvito NUTS 2 regijo, območje Algarve. Kljub zadostni subvencionalni pomoči Strukturnih skladov EU, ostala ruralna območja ostajajo v primežu konvergence. (Eurostat, 2011)

FINSKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2006

(Ita-Suomi, Vaeli-Suomi, Pohjois- Suomi)

V Cilj 1 konvergence je vključen severni in vzhodni del Finske dežele. Med severni del Finske uvrščamo naslednje regije: Laponska, del osrednje Finske, severni in osrednji del pokrajine Ostrobothnia, ki je locirana v zahodnem predelu države. V tej regijski strukturi je gostota prebivalstva 354.000 vseh živečih ljudi, kar na celotni ravni pomeni 7 % vsega prebivalstva na Finskem. In kakšna je bila vloga Strukturnih skladov Evropske Unije v severnem delu? Sprejeti so bili različni projekti in operativni programi, ki so omogočili krepitev gospodarske in socialne kohezije v obdobju 2000-2006 (321,4 milijona evrov, načrtanih iz Strukturnih skladov EU je bilo transparentno usmerjenih v razvoj tržnega marketinga regij, v obnovo kmetijskih površin, spodbujanje razvoja ribištva, usposabljanje delovne sile na trgu, nižanje stopnje brezposelnosti). (Regional policy-Inforegio, 2004)

Vzhodni del Finske združuje regije Kainuu, Severna Karelia, Severno Savo, Južno Savo. Ker ima celotni vzhodni del status konvergence, je Evropska komisija za regionalni razvoj odobrila 626,6 milijona evrov. Glede na statistične podatke v regiji prevladuje visoka stopnja brezposelnosti (15%). Premik ekonomskega in socialnega položaja v regiji je odvisen od učinkovite vloge zaposlenih v javnem sektorju (55 % vseh javnih uslužbencev). (Regional policy-inforegio, 2004)

Sedaj primerjajmo ekonomski in socialni razvoj na severu in vzhodu finske dežele v času kohezijske politike EU med leti 2000 in 2006. Razlika je očitna. Ekonomski kazalniki in transparentnost kohezijske politike so zapisali najvišjo gospodarsko rast oziroma učinkovitost proizvodnje blaga in storitev v severnem delu države. Povprečna stopnja krepitve gospodarskega in socialnega kohezijskega razvoja je bila 100%, kar jasno evidentira začrtane smernice zelene življenjske ravni v Evropski uniji. S skoraj polovico več vloženega evropskega denarja v istem obdobju, je bil vzhodni del le za odtenek nad povprečjem regionalnega razvoja EU. (Eurostat, 2009)

ŠVEDSKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2006

(Norra Mellansverige, Mellestra Norrland, Ovre Norrland)

Švedska je že v začetnem obdobju regionalne politike 2000-2002, striktno opredelila

ravnovesje ekonomskega in socialnega razvoja NUTS 2 regij; PPS EU = 100%. Severno-osrednja (Norra Mellansverige), Mallestra Norrland in severna Švedska (Ovre Norrland), so v preteklem kohezijskem obdobju, poleg Finske in Republike Irske, zabeležile najvišjo ekonomsko rast NUTS 2 regij. Skupno so švedske NUTS 2 regije v preteklem obdobju 2000-2006 ustvarile cca 105% BDP na letni ravni. Severnemu delu Švedske pokrajine (Ovre Norrland) lahko pripišemo najvišji odstotek gospodarske in socialne kohezije in sicer 113,7 % BDP in 114,9% BDP. (Eurostat, 2009)

Sedaj sledi še nekaj ključnih besed o vlogi sredstev kohezijske politike EU, ki so omogočila visok gospodarski razmah NUTS 2 regij na Švedskem. Za severni del Švedske (Norra Norrland), ki vključuje lokalna območja Norrbotten in Vasterbotten, je Evropska komisija sprejela sveženj ukrepov v obliki finančne pomoči Švedski in njenim NUTS 2 regijam. Švedski vladi je bilo na osnovi pogajanj z Evropsko Komisijo dodeljenih 747,6 milijona evrov iz proračuna EU. (Regional policy-Info regio, 2004)

Prioritetne naloge in cilji švedskih oblasti in lokalnih skupnosti so bile: gradnja zastarele infrastrukture, glavni sklad denarja je bil namenjen za obnovo cestnih, železniških in zračnih povezav, različni znanstveno-strokovni projekti, vključevanje ljudi v informacijsko družbo, digitalna konkurenčnost, razvoj industrije, ki je v zatonu, usposabljanje in izobrazbena struktura tam živeče populacije, več domačega in tujega kapitala-ustanovitev novih podjetij-organizacija in informatizacija dela, prestrukturiranje kmetijske politike, ribiške panoge, okoljevarstvena politika. S strani Evropske komisije je 518.000 prebivalcev odvisno od konstruktivnosti regionalne politike lokalnih upravnih organov ter od projektov in operativnih programov s strani Evropske komisije. Dve tretjine ljudi živi v obmorskih mestih, 40 % populacije je zaposlene v javnem sektorju, 2,3 % jih je zaposlenih v kmetijskih in gozdarskih dejavnostih. S transparentnostjo vseh zastavljenih ciljev in programov švedske vlade, je na Švedskem uspel gospodarski potencial NUTS 2 regij. (Regional policy-Info regio, 2004)

VELIKA BRITANIJA NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA -2000-2006

(West Wales and the valleys, Cornwall and Isles of Scilly, Merseyside, South Yorkshire)

VELIKA BRITANIJA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA -2007-2013

(Cornwall in otoki Scilly, Zahodni Wales in južnovališanske doline , Highlands and Islands of Soctland)

Britansko NUTS 2 regijo Cornwall and the Scilly Islands povezuje pet naseljenih otokov. Evropska komisija je za tam živeče prebivalstvo (485.600 ljudi), pripravila konstruktivne programe in projekte regionalne politike v obliki denarne pomoči. Regiji Cornwall and the Scilly islands je bilo iz proračuna EU preskrbljeno 498 milijonov evrov. Pretežni del sredstev je bil osredotočen na oblikovanje konkurenčnih prednosti obstoječih podjetij. Sledila je podpora novoustanovljenim podjetjem s ciljem prodore za evropski skupni trg. S pravilno izpeljano strategijo so se oblikovali različni mehanizmi nacionalnih in tujih investicij v bodoča rastoča podjetja (e-uprava).

Ostale so nam še tri NUTS 2 regije v Veliki Britaniji. Regiji Merseyside, ki leži v severozahodnem delu Anglije, je Evropski sklad za regionalni razvoj določil 1,3 milijarde evrov kohezijskih sredstev. Na podlagi različnih pogajanj med Evropsko komisijo in lokalnimi oblastmi so bile skupno vse štiri regije upravičene do razdeljevanja sredstev iz naslova Strukturni skladi EU v višini 5 milijard evrov. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Primerjajmo sedaj regionalne razlike NUTS 2 regij v Veliki Britaniji med leti 2004-2006. Najvišji odstotek gospodarske in socialne rasti je pripadal regiji South Yorkshire. Relativno rast gospodarske in socialne kohezije velja pripisati tudi ostalim regijam. V zadnjem obdobju 2005-2006, so se razlike med regijami delno povečale. Še vedno ostaja vodilna NUTS 2 regija South Yorkshire, ki je na letni ravni zapisala v povprečju 92 % BDP. V povprečju so na letni ravni zabeležili upad BDP za 2 odstotka, v regijah Cornwall & Isles of Scilly in West Wales and the valleys (77 % BDP). Območje Merseyside je ohranilo krepitev gospodarske in socialne kohezije v preteklem obdobju regionalne politike 2000-2006 (povprečje BDP =86 %). (Eurostat, 2009)

V tekočem obdobju 2007-2013 regionalne politike EU v Veliki Britaniji je poleg regij Cornwall and isles of Scilly, West Wales and the valleys, status konvergenčne regije zapisala Highlands and Islands of Scotland.

Skladno z zakoni in uredbami je Evropska komisija za britanske NUTS 2 regije v obdobju 2007-2013 namenila skupno cca 2. milijarde evropskega denarja (Regional policy-Inforegio, 2007). Prioritetni programi in cilji regionalne politike lokalnih upravnih organov in Evropske Komisije v regiji Highlands And Islands Of Scotland so: 4700 novih delovnih mest na področju kulturne in druge izobrazbene strukture, 150 operativnih programov, podpora lokalnih skupnosti in Evropske Komisije pri ustanavljanju 250. malih in srednje-velikih organizacij dela (40,8 % vseh investicij proračuna EU, inovacije v ljudi, konstruktivnost izobrazbene strukture med mlado populacijo). (Regional policy-Inforegio, 2007)

Primerjava regionalnih razlik med NUTS 2 regijami v Veliki Britaniji v obdobju kohezijske politike 2007-2008. Učinkovitost in uspešnost pristopa regionalne politike se je prikazala v regiji Highlands and Islands Of Scotland. Regija je med kohezijskima letoma 2007 in 2008 zabeležila relativno visok ekonomski in socialni razvoj. Regiji Cornwall and Isles Of Scilly in West Wales, še vedno ostajata v povprečju ustvarjenega BDP-eja EU. Splošna misel: regionalne razlike med NUTS 2 regijami v Veliki Britaniji, se povečujejo. (Eurostat, 2011)

AVSTRIJA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2000-2006

(Burgeland)

Avstrijsko regionalno območje je v kohezijskem obdobju 2000-2006 prejelo sredstva iz naslova Strukturni skladi EU. Od skupno vseh investicij, je bila regija Burgenland deležna evropske finančne pomoči v višini 271 milijonov evrov. S pričo transparentnosti regionalne politike EU so bili v kohezijskem programu sprejeti trije ključni cilji. Da bi bila regija

promovirana po Evropi, so bili glavni projekti izpeljani na področju gospodarske večplastne strukture. Celotno področje kohezijske politike je bilo torej osredotočeno na širitev tržnih mehanizmov na skupni evropski trg. Konstruktivnost evropskega in nacionalnega regionalnega programa je bila vključena v rast malih podjetij. Vzpenjajočim se malim podjetnikom so bila tako zagotovljena sredstva iz evropske blagajne kot tudi priliv domačega kapitala. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Da bi bil ekonomski učinek finančnih instrumentov kohezijske politike še toliko večji, se je pričel proces vzpostavitve informacijske in telekomunikacijske tehnologije v regiji. Za nadaljnjo ohranitev kulturne dediščine so bile potrebne dodatne investicije na področju turističnih aktivnosti. S pravilno sprejeto strategijo bi se povečala vloga turističnega sektorja. S tem bi se povečal priliv BDP-eja v regijo. Delovanje skupnih aktivnosti lokalnih organov in Evropske Komisije, je bilo preusmerjeno na področje kmetijskih površin, ribolova, gozdarstva, oblikovala se je težnja po krepitvi razvoja v manjših vaseh, po prenovljenih in na novo zgrajenih cestnih povezavah.

Zaključimo. S sredstvi Evropske Komisije in nacionalnega kapitala je regija dosegla in preseгла prag povprečja BDP v EU. Svojo gospodarsko rast je stopnjevala med obdobjem 2000-2005. V tem ekonomskem ciklusu rasti je ustvarila v povprečju 5,5 milijona evrov v BDP, kar pomeni, da je bila življenjska lestvica višini 20500 evrov BDP na prebivalca po kupni moči. Na celotni ravni so se regionalne razlike med regijo Burgenland in ostalimi razvitejšimi NUTS 2 regijami Evropske Unije, zmanjšale. V zadnjem letu kohezijskega obdobja 2000-2006, je bil viden padec gospodarske moči v regiji Burgenland. Kljub upadu ekonomskega in socialnega razvoja, je regija zabeležila 82,1 % bruto domačega proizvoda. (Eurostat, 2009)

Proces regionalne politike EU se je nadaljeval tudi v tekočem obdobju 2007-2013. Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) je v dvig življenjske ravni v regiji Burgenland subvencioniral 125 milijonov evrov. (Regional policy-Inforegio, 2007)

BELGIJA –NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA – 2007-2013

(Hainaut)

Do sedaj so dosežki učinkovitosti in uspešnosti regionalne politike vključevali povezave med visoko izobraženo populacijo in drugo strokovno- raziskovalno srenjo, ki je prispevala k spodbujanju razvoja industrijski panog, ki so v zatonu. Operativni regionalni program je bil osredotočen na razvoj pomorskega transporta v Liegeu. V belgijsko pokrajino Hainaut je v novem obdobju kohezijske politike usmerjenih 449 milijonov evrov iz naslova Strukturni skladi EU. (Regional policy-Inforegio, 2007) Tako v letu 2007, kot leto kasneje, je belgijska regija Hainaut ustvarila povprečje BDP-eja Unije (75,3 % BDP in 76% BDP). (Eurostat, 2011)

5.3 PRIMERJAVE REGIONALNIH RAZLIK NUTS 2 REGIJ ZNOTRAJ IZBRANIH DRŽAV ČLANIC EU 10 PO LETU 2000

ČEŠKA REPUBLIKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA

(Osrednja Češka, Jugo-zahod, Severozahod, Severovzhod, Jugovzhod, Osrednja Moravska, Moravskošlezijsko)

Češka Republika je imela v obdobju 2000-2002 zabeleženo skromno gospodarsko rast. Z izjemo prestolnice Prage sta največji obseg ekonomskega in socialnega razvoja bila sposobna doseči jugo-zahod in jugo-vzhod države. Problem trajnostnega razvoja je bila in še ostaja Osrednja Moravska. (Eurostat, 2005) V letu 2003 je bila največja gospodarska rast BDP zapisana v Osrednji Češki (64,20%). Ne glede na to trditev, je bil gospodarski in socialni razvoj Osrednje Češke še vedno daleč pod povprečjem EU. Največ BDP prikazanega v milijonih evrov je ustvaril jugo-vzhodni del Češke Republike (11,770 milijonov Eur). Osrednja Češka sicer ni imela tako velikega priliva BDP v milijonih evrov. V primerjavi z jugo-vzhodnim delom je ustvarila večji doprinos BDP na prebivalca po kupni moči in sicer: 7445 evrov v letu 2003. (Eurostat, 2006)

Evropska komisija je iz Strukturnih skladov namenila za vseh sedem čeških regij v okviru cilja 1 konvergenca sredstva v višini 454 milijonov evrov za povečanje gospodarskega in socialnega razvoja regij in 260 milijonov evrov za investicije v industrijo in rastoča podjetja. Evropski denar je bil tako namenjen za ustvarjanje novih delovnih mest, zmanjšanje stopnje brezposelnosti, vlaganje tujih in domačih investicij v konkurenčnost podjetij, v razvijanje zastarele infrastrukture, v izboljšave in prestrukturiranje transportnih povezav, v inovacije človeških virov-vključevanje v informacijsko družbo, večji poudarek na promociji turizma v regijah, ustanavljanje različnih kulturnih in drugih izobraževalnih centrov. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Ne glede na pravično razdelitev evropskih sredstev se v letu 2004 nobeni od regij ni uspelo približati povprečju BDP-ja EU. Konvergenčno primerljiva s povprečjem ustvarjenega BDP v EU ostaja, tako kot že v preteklem letu, Osrednja Češka, ki je zopet zabeležila najvišjo gospodarsko rast v tekočem obdobju in sicer 69,90 % celotnega BDP-ja. V letu 2004 je najnižjo ekonomsko produktivnost zapisala Osrednja Moravska (59,8% BDP). (Eurostat, 2007)

V letu 2005 je slika malce drugačna. Še vedno velja kot največje razvita regija v Češki Republiki Osrednja Češka, ki se počasi a vztrajno približuje razvitejšim regijam znotraj Evropske Unije. Po krepitvi gospodarske in socialne kohezije ji sledi jugo-zahodni del države. Najslabše uvrščena po svoji ekonomski razvitosti ostaja Osrednja Moravska z nespremenjeno stopnjo gospodarske in socialne rasti in sicer 59,8 % BDP. (Eurostat, 2008)

V četrtem poročilu o gospodarski in socialni koheziji, Urad za publikacije EU 2007 v Luxembourg, tehta relativno višjo stopnjo zaposlenosti v visoko tehnoloških sektorjih v

letu 2005. Predvsem se omenjata NUTS 2 regiji v severo-zahodnem delu in v Osrednja Češka (Evropska Unija, 2007, str. 78).

V letu 2006 je bila za odtenek opazna višja ekonomska rast v regiji Osrednja Moravska. S tujimi in domačimi investicijami v konkurenčna podjetja, z odprtjem novih delovnih mest, inovacijami v človeške vire, usposabljanjem kvalificirane delovne sile, je Osrednji Češki uspelo doseči povprečje ustvarjenega BDP-eja Evropske unije. Določene gospodarske premike je bilo čutiti tudi v jugo-zahodnem in jugo-vzhodnem delu države. Na osnovi statističnih podatkov s strani Eurostata, vidimo, da so se regionalne razlike med regijami NUTS 2 v Češki republiki začele zmanjševati. Še vedno je v ospredju najširše rastoče gospodarstvo v Osrednji Češki. V primerjavi s preteklimi obdobji je svojo ekonomsko in socialno kohezijo v obdobju 2007-2008, utrdila tudi regija v Osrednji Moravski. (64% BDP) Zaključimo. NUTS 2 regije v Češki republiki še vedno nihajo pod in nad konvergenčno mejo regionalne politike EU. (Eurostat, 2011)

SLOVENIJA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA

Na podlagi pogajanj med slovensko vlado in Evropsko Komisijo je bilo v preteklem obdobju kohezijske politike EU, zagotovljeno 237,5 milijona evrov iz Strukturnih in kohezijskega sklada. Za kredibilnost gospodarske in socialne kohezije je bilo preostalih 97 milijonov evrov, sproščenih iz državne blagajne. (Regional policy-Inforegio, 2004)

V Sloveniji so glavni vzvodi regionalne politike EU temeljili na vzpostavitvi ravnovesja med gospodarsko in socialno kohezijo regije. Na osnovi različnih metod in tehnik se je začela izgrajevati težnja po konkurenčnosti malih, srednjih in velikih podjetij. Ekonomski kazalniki in posamezne analize so prikazale velik razkorak v ekonomski in socialni koheziji med vzhodno in zahodno Slovenijo. S pričo tega dejstva je bilo 57,4 % evropskega denarja usmerjenega v razvoj regije v vzhodnem delu države. Največja problematika visoke brezposelnosti je bilo in še vedno ostaja Pomurje. S konstruktivnostjo ukrepov so bili sprejeti programi na področju izobrazbene strukture, ustvarila se je potreba po krepitvi strokovnega znanja, usposabljanju ostale delovne sile v proizvodnji blaga in storitev. Načrpanih 31,2 milijona evrov iz Strukturnih in Kohezijskega sklada, je služilo za spodbujanje regionalnega razvoja v kmetijskih, gozdarskih in ribiških dejavnostih. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Ker je bil sprejet transparentni konsenz med lokalnimi upravnimi organi, ekonomskimi in socialnimi partnerji in drugimi interesnimi skupinami (načelo partnerstva), je bil opazen velik gospodarski premik v zahodnem delu Slovenije. V obdobju 2005-2006 je zahodni del države zabeležil nadpovprečni BDP življenjskega standarda EU (BDP 104,7 % in BDP 105,4%). (Eurostat, 2009)

Za Slovenijo se je s 27. avgustom 2007 začelo novo obdobje kohezijske politike. Evropska komisija je v ta namen pripravila program za razvoj okoljevarstvenih aktivnosti in prestrukturiranje transportne infrastrukture. Zaokroženo je operativni program obsegal pretežni del sredstev iz Kohezijskega sklada 1,41 milijarde evrov in 224 milijonov iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Levji delež za preobrazbeno strukturo regije je

Slovenija dopolnila z 1,92 milijona evrov davkoplačevalskega denarja. Približno 46 % vseh kohezijskih sredstev je v tekočem obdobju kohezijske oziroma regionalne politike vloženo v mobilni ekonomski in socialni premik države Slovenije. (Regional policy-InfoREGIO, 2007)

Slovenija je ocenjena kot dobra izvajalka regionalnega potenciala inovacij 2008. Inovacije omogočajo večjo rast, če z lahkoto dosežejo evropski in svetovni trg. Regionalni program je razdeljen na sedem prednostnih točk. Tri poglavja se usmerjajo v razvoj krajevnega transporta, sledi izpeljava aktivnosti na okoljevarstvenem področju in zadnje, tehnična podpora regiji. 50 % denarne pomoči iz Kohezijskega sklada in del sredstev ESRR bo zagotovljeno za spremenjeno oziroma obnovitveno transportno strukturo, preostalih 50 % sredstev evropskega denarja, ima cilj učvrstitve okoljevarstvene zgradbe (obnovljivi viri energije). Ukrepi operativnega programa vključujejo modernizacijo železniških povezav (428 km železniških prog). Posebno težišče je na projektu „Trans Europe Network“, ki naj bi vzpostavil železniško povezavo: Lyon – Trst – Divača/ Koper – Ljubljana – Budimpešta – meja z Ukrajino. Skladno z ostalimi programi je v ospredju še rekonstrukcija in modernizacija 215 km državnih cest. Na okoljevarstvenem področju se držijo načelo zmanjševanja emisij toplogrednih plinov CO₂, preskrbe s pitno vodo in zaščite pred naravnimi nesrečami. Program za utrditev regionalnega razvoja in potenciala regije, sloni predvsem na konkurenčnosti domačih podjetij, na inovacijah ljudi in razvoju informacijske in telekomunikacijske družbe. Za ta namen so bila odobrena sredstva iz Strukturnih skladov v višini 1,72 milijona evrov, kar je pomenilo 48 % vseh sredstev, ki jih je Slovenija pridobila iz naslova kohezijska politika EU. Po vseh naštetih projektih in operativnih programih sprejetih s strani slovenske vlade in Evropske komisije, si sedaj poglobljeno oglejmo učinke ekonomske in socialne kohezije v regiji v obdobju 2007-2008. S pričo konstruktivnega pristopa slovenske vlade in lokalnih upravnih organov, je transparentnost regionalne politike več kot očitna. Slovenija je najvišjo rast BDP na prebivalca, v obdobju 2007-2008 zabeležila v zahodnem delu države. Z občutno povišano rastjo BDP-eja je Slovenija v letu 2008 stopila po razvitosti ob bok najrazvitejšim NUTS 2 regijam ostalih držav članic EU. Z drugimi besedami, regionalne razlike med zahodnim delom Slovenije in ostalo strukturo Evropske unije so se zmanjšale. Še vedno ostaja ključni konvergenčni problem regionalna razvitost na vzhodu Slovenije. (Eurostat, 2011)

Urad za publikacije EU v svojem petem poročilu o gospodarski, socialni in teritorialni koheziji, navaja, da je vzrok potrebno iskati v obmejnih regijah. Mejne regije imajo pogosto nižjo raven prometne infrastrukture, manjši dostop do učinkovite proizvodnje ter storitev in do velikega skupnega evropskega trga. Utemeljena dejstva posledično znižujejo njihov BDP na prebivalca in stopnjo zaposlenosti. Poglavitni doprinos rasti v zahodnem delu Slovenije je rezultat visoke uspešnosti inovacij. Za dvig gospodarske in socialne kohezije v Sloveniji je zaslužen tudi proces povečanja digitalne konkurenčnosti s 55% leta 2005 na 93% v letu 2009 (Evropska Unija, 2010, str. 59).

POLJSKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA

Poljska ima vključno z Bolgarijo, Romunijo ter baltskimi državami, status najrevnejših držav članic EU. Evropska komisija je Poljski za razvoj gospodarske in socialne kohezije, odobrila sredstva v višini 8,63 milijarde evrov. 85% finančne pomoči je bilo zagotovljenih iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in 15 % iz Evropskega socialnega sklada. Operativni program, ki ga je oblikovala Komisija EU, je obsegal naslednje prednostne naloge regionalne politike v Poljski državi. (Regional policy-Inforegio, 2004)

Modernizacija in razmah krajevnega transporta v marginalnih regijah. Na Poljskem je sedem regij, ki nimajo zgrajenih avtocest. Izgradnja avtocest bo občutno pripomogla k dostopnosti severne in vzhodne Poljske (Evropska Unija, 2010, str. 57).

Sledijo še naslednji operativni programi: (investicije na okoljevarstvenem področju financirane s strani Kohezijskega sklada (infrastruktura za ravnanje z vodo in odpadki), prestrukturiranje kulturno-izobraževalnih centrov, inštitucij na področju socialnega in zdravstvenega varstva. Na osnovi regionalnega in nacionalnega programa so investicije usmerjene tudi v aktivnosti na področju turizma, spodbujanje informacijske družbe (digitalna konkurenčnost). Glede na zadnje Poročilo o digitalni konkurenčnosti, se je povprečna nacionalna pokritost z omrežji DSL na Poljskem povečala s 55% na 75%. Če nadaljujem, je program EU usmerjen tudi v oblikovanje izobraževalnih struktur kvalificirane delovne sile na trgu, v mobilnost populacije v vzhodnem predelu regije, v sprejetje ukrepov v industrijskih panogah, kjer je zabeležena najvišja stopnja brezposelnosti, v podporo novo ustanovljenim podjetjem s ciljem dodane vrednosti proizvodnje blaga in storitev, v inovativnost (dvig produktivnost-učinkovita organizacija in informatizacija dela). Na Poljskem so zapisali povprečno uspešnost inovativnosti.

Namenimo sedaj nekaj besed neposrednim tujim naložbam v državi Poljski. Splošno. Priliv neposrednih tujih naložb v EU je v obdobju 2004-2008 znašal povprečno 4,6 % BDP in njihov odliv 6,1% BDP. Neposredne tuje naložbe so se dejansko izkazale za pomembno gonilno silo rasti v državah članicah in njihovih konvergenčnih regijah. Poljska je zabeležila bilanco čistih prilivov neposrednih tujih investicij v obdobju 2004-2008 in sicer slabe 4% BDP. V primerjavi z letom 2002, je Poljska svojo odstotno točko rasti BDP na letni ravni zvišala v letu 2005 na 5%. Ne glede nato, da ima Poljska večeren problem stopnje razvitosti v vzhodnem delu, ji je uspelo povečati izvoz blaga in storitev v druge države članice in sicer iz 15% BDP na 25% BDP, v letu 2008.

Navzlic dejstvu, da je bil operativni program Evropske Komisije finančno dovolj močno zastopan za celotno ozemlje Poljske, je še vedno zelo globok gospodarski razkorak med deli Osrednje Poljske, ki beleži skozi celotno kohezijsko obdobje največjo rast regije, ter severnim in vzhodnim delom Poljskega ozemlja. Več sledi v analizi primerjave regionalnih razlik NUTS 2 regij na Poljskem.

Še posebej nazorno je prikazan vzhodni del. Marginalni območji Lubelskie in Podkarpackie imata povprečje 35% BDP na letni ravni. Najnižjo stopnjo ekonomskega in socialnega

razvoja so zapisali v letu 2003. Regija Lubelskie je ustvarila skromnih 33,2 % BDP na prebivalca. Razvitost regije se kaže v osrednji Poljski, natančneje v mestu Mazowieckie, ki je že v pristopnem letu 2004 ustvaril povprečje doseženega BDP v EU (76,8 % BDP). Razlike razvoja na regionalni ravni so se poglobile zlasti v naslednjih štirih letih. Regija Mazowieckie je še dodatno podkrepila svojo gospodarsko in socialno kohezijo. V letu 2005 je presegla povprečje BDP v Uniji (81,2% BDP).

Po statističnih podatkih Eurostata, je vrhunec ekonomske rasti sledil v obdobju 2007-2008. Z učinkovito izpeljano regionalno politiko na področju proizvodnje blaga in storitev, namenjenih za notranji in zunanji evropski trg, je mesto Mazowieckie ustvarilo še dodatnih 8 % BDP na prebivalca po kupni moči (87,1 % in 89% BDP).

Določen gospodarski in socialni premik je bilo v občutiti v letu 2008 tudi v vzhodnem delu države. Statusno najmanj razvitim regijam Lubelskie in Podkarpackie je delno uspelo znižati svoj negativni ekonomski potencial. 39% BDP, ki sta ga regiji zabeležili, še vedno ostaja daleč pod povprečno življenjsko ravni v Evropski Uniji. (Eurostat, 2011)

DRŽAVE BALTIKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA

Za baltske države (Estonija, Latvija, Litva) je Evropska komisija v obdobju 2000-2006 odobrila 1,892 milijarde evrov iz Strukturnih skladov. Prioritetna strategija regionalnega programa EU v Estoniji je bila naravnana v izboljšanje človeškega potenciala (ravnanje s človeškimi viri), v izobraževalno strukturo s spoznavanjem in vključevanjem v informacijsko-telekomunikacijsko družbo, širitev proizvodnje blaga in storitev na domači in skupni evropski trg. Določen del sredstev je bil namenjen za spodbujanje inovativnih dejavnosti v poslovnem sektorju (podjetništvo, konkurenčne prednosti malih, srednjih in velikih podjetij, organizacija dela). Glede terciarne izobrazbe oz. visoko strokovne izobrazbe, se lahko Estonija primerja z sosednjo Finsko. (33% ljudi s priznano visoko strokovno izobrazbo) Poglavitna vloga regionalne politike je bila osredotočena na območje kmetijskih površin za usposabljanje in izkušnje kmetov, razcvet ribiškega sektorja. (Regional policy-Info regio, 2004)

Za Estonijo sledijo dejavnosti kohezijske politike 2000-2006 v Litvi. Za prestrukturiranje domačega gospodarstva je Litva s pričo nacionalnega in regionalnega programa EU, skupno dobila 1,211 milijarde evrov. Na podlagi pogajanj z litovskimi oblastmi je Evropska komisija sprostila kohezijska sredstva v znesku 895 milijonov evrov. Oblikovale so se različne možnosti za vzpostavitev sodobne informacijske kulture, ki bi pospešila rast BDP na prebivalca in omogočala postopno višanje stopnje zaposlenosti v regiji. Začeli so se sprejemati učinkoviti operativni programi in projekti z namenom, da se spremeni dosedanje doktrine gospodarske rasti v Litvi in v preostalih dveh državah Baltika. Prednostne naloge programa so se usmerjale v oblikovanje takih metod in tehnik razvoja, ki bi bile sposobne utrditi vlogo zaposlovanja predvsem mlade, kvalificirane delovne sile na trgu (izpostavitve vloge proizvodnega sektorja) ter dvigniti stopnjo življenjske ravni v regiji. (Regional policy-Info regio, 2004)

Litva je za razvoj informacijske družbe namenila 8% vseh sredstev iz tako imenovanega programa „gospodarske rasti“ (Evropska Unija, 2010, str. 109).

Preostala nam je še ena Baltska država in to je Latvija. Za promocijo teritorialne kohezije Latvije v letu 2000-2006, je Evropska komisija upravičeno oklestila proračun EU v višini 626 milijonov evrov. Prioritetne naloge kohezijske politike v obdobju 2000-2006 v Latviji so:

promocija teritorialne kohezije regije (prestrukturiranje transportne in okoljevarstvene infrastrukture, ustanovitev različnih izobraževalno-kulturnih inštitucij, domače in tuje investicije v konkurenčno rastoča podjetja (digitalna konkurenčnost), sprejeti ukrepi na področju zaposlitvene politike (prehod iz kmetijskih v industrijske dejavnosti). (Regional policy-Inforegio, 2004)

Sledi statistični pregled krepitve gospodarske in socialne politike v Baltskih državah. Kot polno pravne članice EU so države Baltika zabeležile skromno rast BDP na prebivalca po kupni moči v letu 2004. Največjo gospodarsko in socialno strukturo rasti je prikazalo celotno ozemlje Estonije. (55,7 % BDP), sledi ji Litva (51,1% BDP). Zadnje uvrščena konvergenčna regija Latvija je ustavila svoj ekonomski proces rasti pri 45,5 % vsega ustvarjenega BDP-eja. V obdobju 2005-2006 so se regionalne razlike med regijami za nekaj odstotnih točk gospodarske in socialne kohezije, zmanjšale. V primerjavi z letom 2004 je z učinkovitimi tržnimi mehanizmi in smernicami svoj BDP na letni ravni Estonija zopet zvišala (65,3 % BDP). Lahko bi dejali, da se je v preteklem obdobju kohezijske politike v Litvi in Latviji uravnotežil gospodarski in socialni razvoj. Slednja je v primerjavi s preteklim, v letu 2006 ustvarila 52,2% BDP. (Eurostat, 2009)

Na osnovi ocen statističnih podatkov Eurostata lahko še vedno izoblikujemo trditve o neučinkovitosti ekonomske, socialne in teritorialne kohezije. V obdobju regionalne politike EU 2000-2006 so bile regije, kljub izdatni finančni porazdelitvi sredstev iz Strukturnih in Kohezijskega sklada, sposobne ustvariti v povprečju zgolj 55%-57% BDP na prebivalca. Povedano drugače, gospodarska in socialna rast regij je še vedno v zloglasnem primežu konvergenčnih regij. Kljub zadnji trditvi o neučinkovitosti kohezijske politike lahko po četrtem poročilu Evropske Komisije o gospodarski in socialni koheziji zapišemo, da se je stopnja brezposelnosti nekoliko znižala v vseh baltskih državah obdobju 2000-2005 in sicer iz 13,4% na 12,4 %., Predvsem v Litvi je še vedno prisotna socialna problematika in vprašanje, kako rešiti problem revščine prebivalstva.. Skladno z zadnjimi podatki (zbranimi leta 2005 za dohodek v letu 2004) je delež prebivalstva, ki je izpostavljen tveganju revščine, opredeljen v razponu od 21% v Litvi in Poljski, 20% v Republiki Irski, Grčiji, Španiji in Portugalski do 11% (Evropska Unija, 2007, str. 24).

Še preden bomo primerjali regionalne razlike NUTS 2 regij držav Baltika v obdobju 2007-2008, opredelimo prioritete cilje in naloge kohezijske politike 2007-2013 v omenjenih regijah. V Estoniji je bil 10. oktobra 2007 sprejet program Evropske komisije, ki je predlagal drastične spremembe na okoljevarstvenem in socialnem področju. Programske težnje so mejile predvsem na izgradnjo novih vodnih sistemov. Kar 55 000 prebivalcev v

Estoniji ima probleme z dobavo pitne vode. Na področju izobraževalne infrastrukture naj bi bilo omogočeno modernizirano usposabljanje za 1500 študentov s posebnimi potrebami, sledi prioritetni program na področju javnih in zasebnih naložb, modernizacija izobrazbene strukture (težnja po terciarni izobrazbi). Skupno je bilo za oba programa s strani Evropske komisije namenjeno 4,9 milijard evrov. Za razvoj okoljevarstvene strukture je bilo namenjenih 1,9 milijard iz Strukturnih skladov in 1,6 milijard iz Kohezijskega sklada. Za nosilce kredibilnosti gospodarske politike v regiji je Evropska komisija načrpalala 1,4 milijarde evrov iz proračuna EU. (Regional policy-Inforegio, 2007)

V obdobju kohezijske politike 2007-2013, so lokalne oblasti Litve in regionalna politika EU sprejele naslednje poglavitne ukrepe in mehanizme: učinkovitost zasebnega sektorja (735 milijonov evrov zasebnih investicij), prestrukturiranje transportne infrastrukture (obnova in izgradnja 1165 km državnih cest, zračnih povezav), 650 projektov v raziskovalnih dejavnostih, 15. vodilnih podjetij z modernizirano organizacijsko in informacijsko strukturo delovnih procesov, povezava z vodilnimi evropskimi centri, digitalna konkurenčnost (mobilna tehnologija), sredstva namenjena za 4500 podjetij (krepitev konkurenčnosti-dodana vrednost na domačem in evropskem trgu), zagotovitev kvalitetnih storitev na področju zdravstvenega in socialnega varstva (v ta namen naj bi bilo izpeljanih 300 novih programov na področju varovanja zdravja (industrijska območja), kvaliteta zraka (zmanjšanje emisij toplovodnih plinov co2), sprejeti ukrepi in smernice za preobrazbo obrobni območij in višje stopnje zaposlenosti-lokalne skupnosti naj bi s pomočjo strokovnega znanja oblikovale približno 100 novih razvojnih projektov. V 220 lokalnih skupnosti so prioritete naloge: modernizacija sistema za preskrbo s pitno vodo in ravnanje z vodnimi odpadki, promocija dežele, ohranjanje kulturne dediščine. Za krepitev gospodarske in socialne kohezije je bilo skupno namenjenih 5,64 milijarde evrov iz Strukturnih in Kohezijskega sklada EU. Evropska komisija je za spodbujanje tržno informacijsko-telekomunikacijskih mehanizmov, podjetjem v Latviji namenila 736,7 milijona evrov. Za znanstveno-raziskovalne dejavnosti, je bilo iz proračuna EU za pomoč Latviji zabeleženih 60% vseh sredstev iz programa EU. (Regional policy-Inforegio, 2007)

Sledi primerjava regionalnih razlik v obdobju kohezijske politike 2007-2008, v državah Baltika. Ob primerjavi statističnih podatkov Eurostata iz obdobja 2007-2008 vidimo, da se regionalne razlike med regijami držav Baltika še naprej zmanjšujejo. Najvišja zabeležena ekonomska in socialna rast BDP na prebivalca še naprej ostaja v Estoniji 68% BDP. Za dve odstotni točki rasti na BDP na letni ravni sta napredovali tudi ostali dve regiji in sicer (Litva 61% in Latvija 56 % BDP). Še vedno pa je to daleč pod stopnjo povprečne gospodarske rasti v EU. (Eurostat, 2011)

Latvija je v omenjenem obdobju leta 2008 na stopnji regionalnega potenciala inovacij zapisala solidno 4,4 % rast produktivnosti. Še beseda, dve o prilivih evropskega denarja v Litvo, med letoma 2008 in 2009. Priliv evropskega denarja v regionalni razvoj Litve je bil v letu 2009 za 40% nižji kot v enakem obdobju leta 2008. V preteklem letu 2010 je bila v Baltskih državah zabeležena najvišja stopnja brezposelnosti. Je mogoče zato kriva netransparentnost lokalnih oblasti in Evropske Unije pri izvajanju ukrepov in operativnih

programov s strani kohezijske politike? (Evropska Unija, 2010, str. XV).

MADŽARSKA – NUTS 2 REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA

(Osrednja prekodonavska, Zahodna prekodonavska, Južna prekodonavska, Severna Madžarska, Severna velika nižina, Južna velika nižina)

Evropska komisija je za razvoj gospodarske in socialne kohezije na Madžarskem v obdobju 2000-2006 subvencionirala kohezijska sredstva za tri prioritete programe: 1. Za kohezijski program, ki je povezoval vse konvergenčne regije na Madžarskem, je Evropska komisija odštela 359 milijonov evrov proračunskega denarja. Program se je navezoval na spodbujanje potenciala aktivnosti na področju turizma, izgradnjo in obnovo krajevnih cestnih povezav. Različni ukrepi so bili preusmerjeni v preobrazbo izobraževalnih inštitucij (predvsem je tu odigrala vlogo prestrukturiranja v krajevnih osnovnih šolah). Regija je ustvarjala potrebo po ustanovitvi različnih kulturnih neprofitnih organizacij. V okoljevarstvenem programu lokalnih skupnosti in regionalne politike EU so se v prvi vrsti zavzemali za sprejetje ukrepov na področju rekonstrukcije namakalnih sistemov. Žgoč problem še vedno ostaja preskrba s pitno vodo. Določen del vsebine programa je vključeval tudi dolino Tisza, znano kot poplavno območje. Za izvedbo kohezijskega programa je Komisija EU upravičeno razdelila 327 milijonov evrov. Da bi bilo gospodarstvo konkurenčno in atraktivno za domače in tuje investicije, so Strukturni skladi in Kohezijski sklad namenila še dodatnih 429 milijonov evrov. (organizacija in informatizacija delovnih procesov). (Regional policy-Inforegio, 2004)

Sledi primerjava regionalnih razlik med NUTS 2 regijami na Madžarskem v kohezijskem obdobju 2000-2006. Na Madžarskem sta v obdobju 2000-2002 najvišjo gospodarsko in socialno kohezijo dokumentirali NUTS 2 regiji Nyugat Dunantul (60,37% BDP) in Kozep Dunantul (52,28 % BDP). Najnižji odstotek BDP si med leti 2000 in 2002 „lastita“ regiji Eszak Magyaroszag (36,10 %) in Eszak Alfold (36,31% BDP). V naslednjih letih 2003-2004 so se začele regionalne razlike med NUTS 2 regijami na Madžarskem zmanjševati. Še vedno sta zavzemali vodilni mesti Nyugat Dunantul (66,8% BDP) in Kozep Dunantul (61,1% BDP). Najslabše uvrščeni regiji preteklega obdobja sta zamenjali mesti po ustvarjenem BDP na prebivalca po kupni moči Eszak Alfold (41,9% BDP), sledi Eszak Magyaroszag (42,5 % BDP). (Eurostat, 2007)

Na Madžarskem se je v letu 2005 stopnja zaposlenosti znižala v polovici regij. V nekaterih primerih več kot za dve odstotni točki. (Evropska Unija, 2007, str. 24). V zadnjem kohezijskem letu 2006, se je rast delno upočasnila v regijah Kozep Dunantul (57,6% BDP) in Nyugat Dunantul (63,8 % BDP). Preostale štiri NUTS 2 regije (Del-Dunantul, Eszak Magyaroszag, Eszak Alfold in Del Alfold) so z kontinuirano rastjo v preteklem obdobju ustvarile v povprečju 40% BDP. Skupni imenovalec še vedno ostaja enak; nobena od NUTS 2 regij ni bila v obdobju 2000-2006 konvergenčno primerljiva z rastjo povprečja BDP v EU (75%). (Eurostat, 2009)

30. julija 2007 je Evropska komisija ponovno sestavila operativni regionalni program za NUTS 2 regijo na Madžarskem. Za regijo Kozep Dunantul je bilo upravičeno odobreno 508

milijonov evropskega denarja iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Glavne smernice nacionalnega in regionalnega programa so bile centrirane na: izoblikovanje inovativnega in konkurenčno ekonomskega in socialnega okolja, spodbujanje potenciala v turizmu v regiji, v urbanih okoljih, zagotavljanje kvalitetnih storitev informacijskega in telekomunikacijskega značaja, povečanje rasti gospodarske in socialne kohezije skozi razvoj okoljevarstvenih dejavnosti in rekonstrukcija transportne in izobraževalne infrastrukture, spodbujanje ravnanja s človeškimi viri. S transparentnimi ukrepi in programi regionalne politike je pričakovati, da bo prihodek domačih in tujih investicij v rastočih podjetjih, na podlagi zakona o ponudbi in povpraševanju do leta 2015 znašal 211,7 milijonov evrov, Od nacionalnega gospodarstva velja pričakovati še dodatnih 37,6 milijona evrov. 1. avgusta 2007 je Evropska komisija priskrbeli okoli 705 milijonov evrov za regionalni razvoj NUTS 2 regije Del Dunantul. Rast bruto domačega proizvoda na prebivalca je bila v tekočem letu 42,7 %. Prevladovala je visoka stopnja brezposelnosti in sicer 52,3%. V severnem delu Madžarske regije (Eszak Alföld), načrtujejo do leta 2015 ustanovitev 1500 novi delovnih mest. Za krepitev gospodarske in socialne kohezije je bilo tako v obdobju 2007-2013, za vseh šest regij razdeljenih 4,4 milijarde evrov iz naslova Strukturni skladi regionalne politike EU. (Regional policy-Inforegio, 2007)

V kohezijskem obdobju 2007-2008 so se regionalne razlike med NUTS 2 regijami na Madžarskem še naprej zmanjševale. Rast ekonomske in socialne kohezije je še naprej prevladovala v NUTS 2 regiji Nyugat-Dunantul(63% BDP). Najmanj razviti regiji Eszak Magyaroszag Eszak Alföld sta ustvarili 8,35 BDP/ 9937 BDP v mio Eur.Z drugo besedo, standard kupne moči je bil v povprečju 6500 Eur na prebivalca. (Eurostat, 2011)

MALTA – NUTS REGIJE- CILJ 1 KONVERGENCA

V letih med 2000 in 2006 je bilo Malti s strani Evropske komisije zagotovljeno 63,2 mio Eur. Program Strukturnih skladov je vključeval naslednje vsebine: transformacija lokalne infrastrukture, transformacija izobraževalnih in drugih kulturnih področij, okoljevarstveno prestrukturiranje, zagotovitev kvalitetnih socialno varstvenih storitev (inštitucije za varovanje zdravja). Regija je tudi v obdobju 2007-2013 upravičena do finančne pomoči iz Strukturnih in Kohezijskega sklada (Evropski sklad za regionalni razvoj = 444 milijonov evrov, Kohezijski sklad = 284 milijonov evrov), spodbujanje strokovnega znanja + promocija dežele. Od vsega ustvarjenega BDP = 78%, imajo levji delež (25 % BDP) prihodki na področju turističnih storitev). (Regional policy-Inforegio, 2007)

In kakšna je bila uspešnost in učinkovitost regionalne politike v obdobju 2000-2008 na Malti? Malta, ki ima status enovite regije, je v obdobju 2000-2008 regionalne politike EU, dosegla in preseгла povprečje ustvarjenega BDP v EU. Najvišjo gospodarsko in socialno rast je regija zabeležila v letu 2008 in sicer 78% BDP. (letu 2000-2002 = 75,9 % BDP ; leto 2003 = 72,7 % BDP; leto 2004 = 74,4% BDP; leto 2005 = 77,4% BDP; leto 2006 = 76,9 % BDP; leto 2007 = 76,4 % BDP). (Eurostat, 2011)

SLOVAŠKA – NUTS REGIJE – CILJ 1 KONVERGENCA

(Zahodna Slovaška, Osrednja Slovaška, Vzhodna Slovaška)

Na podlagi trdih pogajanj je Slovaška za novo obdobje kohezijske politike pridobila sredstva iz evropskega proračuna v višini 573 milijonov evrov. (Regional policy-Inforegio, 2007)

V poglavju o primerjavi regionalnih razlik med NUTS 2 regijam EU 10 nam je preostala le še primerjava konvergenčnih regij na Slovaškem. V obdobju 2000-2002 je najvišjo produktivnost blaga in storitev zabeležila zahodna Slovaška in sicer 45,32 %. Sledi ji osrednji del z 40,72% BDP. Najnižji gospodarski cikel rasti je prikazala vzhodna Slovaška (37,21 % BDP). (Eurostat, 2005)

V naslednjih letih med 2003 in 2008, se je v zahodni Slovaški stopnjeval ekonomski in socialni premik. Najvišjo stopnjo razvoja je bila regija sposobna doseči v zadnjem letu 2008 (69 % BDP). Osrednji in vzhodni, ki veljata za najrevnejši predel Slovaške, sta kontinuirano zapisovala razvoj ekonomske in socialne kohezije v obdobju 2003-2008. Osrednji del: 59 % BDP; Vzhodni del: 51% BDP. (Eurostat, 2011)

5.4 PRIMERJAVE REGIONALNH RAZLIK NA CELOTNEM OZEMLJU ROMUNIJE IN BOLGARIJE

Obema je skupni imenovalec vpetost v najvišjo stopnjo nerazvitosti v Evropski Uniji. Tako kot za Poljsko, je bila tudi za slednji dve pomembna značilnost dvig rasti s strani neposrednih tujih naložb. V Bolgariji so čisti prilivi znašali v povprečju več kot 20 % BDP. V romunskih regijah je bil ta odstotek precej nižji 5% BDP. Romunija in Bolgarija sta bili največji prejemnici čistih denarnih nakazil iz drugih delov EU. Leta 2008 so ta znašala 5,7 milijarde Eur ali 4,2% v Romuniji in 1,5 milijarde Eur ali 4,5 % v Bolgariji. Več kot 80% evropskega denarja je bilo v Romunijo poslanih iz Italije (2,5 milijarde Eur) in iz Španije (2 milijardi Eur) in približno 55% iz Nemčije (450 milijonov Eur) ter Grčije (425 milijonov Eur). V Romuniji so denarna nakazila hitro naraščala v obdobju 2004-2007. Romunska vlada je bila upravičena do razdeljevanja sredstev iz Strukturnih in Kohezijskega sklada do približno 1. milijarde evrov letno. V Romuniji so bila denarna nakazila v prvih treh četrtinah leta 2009 40 % nižja kot v enakem obdobju leta 2008. To znižanje je bilo manjše v Bolgariji. Te razlike odražajo oceno neenotnih učinkov krize na povečanje stopnje brezposelnosti v državah iz katerih so bili poslani monetarni odhodki (Evropska Unija, 2010, str. 9).

Skupno je Evropska komisija 12. julija 2007 iz proračuna EU za gospodarski in socialni razvoj v Romuniji namenila približno 15,4 milijarde evrov iz Strukturnih skladov: (krepitev gospodarske in socialne kohezije; celotni regionalni programi (3,7 milijarde evrov) (približno 19% celotnih investicij iz proračuna EU); konkurenčnost gospodarstva (2,5 milijarde evrov) ; 5000 novih delovnih mest (približno 12% celotnih investicij iz proračuna EU). Do leta 2015 je Romunija sprejela program za ustanovitev dodatnih 15.000 delovnih

mest (270 milijonov evrov do leta 2015 v učinkovitost, konkurenčnost zasebnega sektorja, prestrukturiranje transportne infrastrukture (4,56 milijarde Eur ,približno 33 % celotnih investicij iz proračuna EU); za sprejetje programov in projektov na okoljevarstvenem področju (ravnanje z vodo, vodnimi odpadki, preskrba s pitno vodo) 4,5 milijarde Eur, približno 23 % celotnih investicij iz proračuna EU; 170 milijonov je usmerjenih v tehnično izvedbo. (Regional policy-Inforegio, 2007)

Program regionalnega razvoja Bolgarije je bil sprejet skladno z Lizbonsko strategijo, ki je vseboval smernice gospodarske rasti in ustvarjanje novih delovnih mest v regiji: (vzpostavi se ravnovesje socialno-ekonomskega razvoja Bolgarije skladno z drugimi državami članicami). 52,4 % sredstev iz ESRR za ugoden življenjski standard 25 % sredstev iz ESRR za razvoj turizma 13,6 % sredstev iz ESRR.

7. novembra 2007 je bil s strani Evropske komisije sprejet operativni program na področju transporta. Bolgarija je dobila sredstva iz Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada v višini 2 milijardi evrov. (okoli 81 % črpanja sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in kohezijskega sklada) Znotraj Operativnega programa na področju okolja so bila razdeljena naslednja sredstva. Celotni program: 1,8 milijarde Eur ,Evropski sklad za regionalni razvoj + Kohezijski sklad = 439 milijonov Eur ,22% proračunskih sredstev EU je bilo namenjenih na področju varstva okolja (zaščita in varstvo naravnih virov). (Regional policy-Inforegio, 2007)

Operativni program za spodbujanje konkurenčnosti gospodarstva Bolgarije: 26. septembra 2007 je bil sprejet nov program spodbujanja konkurenčnosti gospodarstva Bolgarije na skupnem evropskem trgu. Celotni program je obsegal sredstva v višini 1,16 milijarde evrov. Črpanje iz ESRR je bilo v znesku 988 milijonov Eur. Kontribut proračuna EU je bil v celoti 15 %. Sledi izobrazbena struktura v Romuniji in sosednji Bolgariji. Po zadnjem, petem poročilu Evropske Komisije, je terciarna izobrazbena struktura v regijah Sud-Muntenia in na jugo-vzhodu Romunije zgolj skromnih 10%. Podobna videnja je zaznati tudi v najrevnejši severo-zahodni bolgarski regiji. Poglavitni vzrok za takšen upad terciarne izobrazbe je treba iskati že med obdobjem 2000-2005 v prekomerni zaposlenosti ljudi v kmetijskih panogah (32%). Informacijska družba. Peto poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji izrecno navaja, da je bila širokopasovna pokritost digitalne konkurenčnosti tako v Bolgariji kot Romuniji 50%. Povedano z drugimi besedami, na redko poseljenih območjih je imelo leta 2009 samo 13% gospodinjstev široko pasovno povezavo (Evropska Unija, 2010, str. 91).

Sledi primerjava regionalnih razlik NUTS 2 regij v Bolgariji in Romuniji v obdobju 2004-2008. V Bolgariji je bila v letu 2004 zabeležena najvišja gospodarska rast v jugo-zahodnem delu in sicer 49,1 % BDP. Kljub manjši količini tujih investicijskih naložb (5% BDP vseh tujih naložb), Romunija v tekočem letu zabeleži relativno višjo rast v zahodnem predelu regije (39 %). Najbolj nerazviti del romunske regije ostaja severo-vzhod (23,6 % BDP). V letu 2005 sta bilanco rasti gospodarske in socialne kohezije v Bolgariji izboljšala severo-vzhod (30,7% BDP) in jugo-vzhod (33,1% BDP). Najnižjo stopnjo razvoja še

vedno najdemo v severno-centralnem območju, ki v povprečju zabeleži 25% BDP na prebivalca. Vsekakor so velike razlike med prestolnicami oziroma drugimi največjimi mesti po gostoti prebivalstva in ostalimi NUTS 2 regijami. Podobno kot pri Poljski, je slika podobna tudi na bolgarskem celotnem ozemlju. Najvišja stopnja ekonomske rasti je bila opazna leta 2007 v jugo-zahodnem in južno centralnem delu Bolgarije (47,3% in 62%). Svojo rast sta regiji povišali v letu 2008. Po podatkih Eurostata sta jugo-zahodna in južno centralna Bolgarija ter jugo-zahod ustvarila 55% in 73% BDP. Slednji se je konvergenčno približal povprečju BDP v EU. Še vedno ostaja nizka raven razvoja v preostalih delih države v BDP (severo-zahod 28%, sledi severo osrednji del 30%, severna in vzhodna Bolgarija 33%, jugo-vzhod 36% in severo-vzhod 37% BDP). (Eurostat, 2011)

Namenimo sedaj še nekaj besed o regionalnih razlikah NUTS 2 regije v Romuniji v obdobju 2004-2008. Če vzamemo še naprej primerjavo gospodarske in socialne kohezije z sosedno Bolgarijo, je opazna drastična razlika v ekonomski in socialni rasti BDP. Romunija je skozi celotno kohezijsko obdobje 2004-2008 v povprečju dosegla zgolj skromnih 32% vsega BDP. Najvišje „rastoče“ gospodarstvo so zabeležili v obdobju 2005-2008 v osrednjem delu Romunije. V letu 2005 (36% BDP), leto 2006 (38,3 % BDP), leto 2007 (42,2% BDP), leto 2008 (45% BDP). Severo-vzhod Romunije se še vedno ukvarja z visoko stopnjo brezposelnosti, terciarno stopnjo izobrazbene strukture (manj kot 10%), z nezainteresiranostjo domačih in tujih naložb. Kot sem že omenil, je bila Romunija deležna zgolj slabih 5% BDP tujih naložb. Posledica tega je tudi najnižji BDP na ravni EU kot celote. V letu 2005 (24,2% BDP), leto 2006 (24,7% BDP), leto 2007 (26,6% BDP), leto 2008 (29% BDP). (Eurostat, 2011)

Za konec predstavitve regionalnih razlik med NUTS 2 regijami jugo-vzhodne Evrope se ozrimo še v ekonomske kazalnike največjih socialnih problematik, revščine in dostopa do osnovnega zdravstvenega zavarovanja. V letu 2008 je v Romuniji kar 45% ljudi v redko naseljenih območjih imelo težave z dostopom do osnovnega zdravstvenega varstva. V Bolgariji je ta odstotek nekoliko nižji, 38%.V obeh državah velja visoka stopnja revščine, predvsem v redko naseljenih območjih. V Romuniji se kar 42% ljudi spopada s to večno humano problematiko. V Bolgariji živi v gmotnem pomanjkanju 40% ljudi (Evropska Unija, 2010, str. 110).

5.5 PRIMERJAVE REGIONALNIH RAZLIK MED NUTS 2 REGIJAMI NA RAVNI EU KOT CELOTE

Za konec poglavja nam je ostala še ključna primerjava regionalnih razlik NUTS 2 regij na ravni Evropske Unije kot celote. Razlika med najbolj in najmanj razvito NUTS 2 regijo.

Tabela 3: Najbolj razvite NUTS 2 regije EU v BDP na prebivalca v obdobju 2000-2008 (PPS EU 27 = 100 %)

Kohezijsko leto	Država	NUTS 2 Regija	BDP na prebivalca
2000/2002	Velika Britanija	Inner London(Osrednji London)	315 %
2003	Velika Britanija	Inner London(Osrednji London)	278 %
2004	Velika Britanija	Inner London(Osrednji London)	303 %
2005	Velika Britanija	Inner London(Osrednji London)	303 %
2006	Velika Britanija	Inner London(Osrednji London)	336 %
2007	Velika Britanija	Inner London(Osrednji London)	334 %
2008	Velika Britanija	Inner London(Osrednji London)	343 %

Vir: Eurostat (25. januar 2005, 18. maj 2006, 19. februar 2007, 12. februar 2008, 19. februar 2009, 18. februar 2010, 24. februar 2011)

Tabela 4: Najmanj razvite NUTS 2 regije EU v BDP na prebivalca v obdobju 2000-2008 (PPS EU 27 = 100 %)

Kohezijsko leto	Država	NUTS 2 Regija	BDP na prebivalca
2000/2002	Poljska	Lubelskie	32,00%
2003	Poljska	Lubelskie	33,00%
2004	Romunija	Severo-vzhod	24,00%
2005	Romunija	Severo-vzhod	24,00%
2006	Romunija	Severo-vzhod	25,00%
2007	Bolgarija	Severo-zahod	26,00%
2008	Bolgarija	Severo-zahod	28,00%

Vir: Eurostat (25. januar 2005, 18. maj 2006, 19. februar 2007, 12. februar 2008, 19. februar 2009, 18. februar 2010, 24. februar 2011)

Na regionalni ravni EU kot celote, je v kohezijskem obdobju 2000-2008, beležila najvišjo stopnjo ekonomske in socialne rasti, NUTS 2 regija Osrednji London v Veliki Britaniji. V primerjavi z najmanj razvitimi regijami jugovzhodne Evrope, je vknjižila kar 12 krat višji

BDP na prebivalca po kupni moči. (Eurostat, 2011)

Še beseda o najmanj razvitih NUTS 2 regijah na ravni EU kot celote. Najnižjo rast med NUTS 2 regijami na ravni EU kot celote je v obdobju regionalne politike EU zabeležil severno-vzhodni del Romunije, sledi mu severo-zahod v Bolgariji. Na tretjem mestu po nerazvitosti NUTS 2 regij se je ostalima dvema članicama Unije priključila še Poljska.

Da v prihodnosti ne bi prihajalo več do tako globokih ekonomskih in socialnih razsežnosti med najbolj in najmanj razvitimi regijami, je Evropska komisija začela izvajati novo strategijo gospodarske, socialne ter teritorialne kohezije. Program nosi naslov: Strategija Evropa 2020.

6 POGLED V PRIHODNOST KOHEZIJSKE POLITIKE EU

6.1 SPLOŠNO O PRIHODNOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE EU

Evropska komisija je objavila peto poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji. V Poročilu je posebej zapisano, da je kohezijska politika precej prispevala k rasti, blaginji in spodbujanju uravnoveženega razvoja celotne Evropske Unije. Dodaja še, da se mora kohezijska politika EU zaradi precejšnjega ekonomskega in socialnega razvoja zadnjih let, zdaj spoprijeti z novimi izzivi. Poročilo med drugim poudarja, da morajo biti prihodnja vlaganja politike močno povezana s cilji strategije, ki nosi naslov Evropa 2020. Poročilo striktno ocenjuje položaj in gibanja v regijah EU na ekonomskem, socialnem in teritorialnem področju ter navaja veliko različnih možnosti za prilagoditev regionalne politike po letu 2013. Iz poročila je razvidno, da je kohezijska politika koristila vsem regijam, tako preko neposrednih naložb kot tudi posredno prek trgovanja, podpirala pa je tudi prednostne naloge celotne EU, kot je varstvo okolja, ohranjanje kulturne dediščine, ter raziskave in inovacije (Evropska Unija, 2010, str. XI).

6.2 STRUKTURA KOHEZIJSKE POLITIKE DO LETA 2020

Strukturne in institucionalne reforme so pomembne za čim večji vpliv kohezijske politike. Strategija Evropa 2020 je postavila nov okvir, na katerega se mora kohezijska politika prilagoditi. Ključni vidik pri tem bo uvedba tesnejših povezav med načrtovanjem in izvedbo politike, makroekonomskimi cilji ter strukturnimi in institucionalnimi reformami. Infrastrukturalne izboljšave ne omogočajo samodejno višje rasti. Dejansko lahko povzročijo celo čisto zmanjšanje gospodarske dejavnosti v manj razvitih regijah (uhajanje s povezovanjem). Naložbe v infrastrukturo je treba zato usklajevati z naložbami v izobraževanje, v podjetja, inovacije in s tem zagotoviti, da pozitivno ne učinkujejo le na razvoj, temveč, da bo ta učinek ob upoštevanju dopolnjujočih učinkov drugih naložb kar največji. Podobno so lahko inovacije prostorsko koncentrirane, njihove koristi pa ne. Zato je treba naložbe v razvoj in raziskave ter podjetja dopolniti z naložbami v človeški kapital. Ne le zaradi spodbujanja učinkovitosti regionalnega inovativnega procesa, ampak tudi za to, da se zagotovi, da bodo koristi zaradi inovacij splošno razširjene v prostorskem in socialnem smislu (Evropska Unija, 2010, str. XX).

Podpora bi se kot doslej diferencirala med regijami na podlagi njihove stopnje gospodarskega razvoja (merjeno v BDP na prebivalca), pri čemer bi se jasno razlikovalo med manj in bolj razvitimi regijami. Kohezijski sklad bo še naprej podpiral države članice, katerih BND na prebivalca je nižji od 90% povprečja Unije. Nenazadnje bi kohezijska politika še naprej spodbujala teritorialno razsežnost sodelovanja (Evropska Unija, 2010, str. XXXII).

6.2.1 STRATEGIJA EVROPA 2020

Da bi EU postala produktivnejša, potrebuje več inovacij in več vlaganja v izobraževanje,

usposabljanje in v vse življenjsko učenje. Strategija Evropa 2020 poudarja težnjo po večjem številu inovacij. Inovacije so pomembne za vse regije, ne glede na to, ali so v raziskavah vodilne. V večini regij se je treba usmeriti bolj na prevzemanje in širjenje inovativne prakse, razvite drugje, kot na radikalne inovacije. Regije morajo podpreti vlaganje v zmogljivost podjetij, da ponotranjijo inovativno prakso in usposobijo svojo delovno silo. Skladno s tem tudi pomagajo okrepiti povezave med zasebnimi podjetji, raziskovalnimi središči in vlado. To predstavlja model trojne spirale. Projekcije do leta 2020 kažejo, da bo verjetno ostal kar precejšen delež delovnih mest za zaposlovanje ljudi s kvalifikacijami na višji sekundarni (to je srednješolski) ravni in sicer okrog 50%. Tisti, ki so že zaposleni, bodo morali posodobiti in povečati svoje znanje in spretnosti, zlasti nižje kvalificirani, za katere je precej manj verjetno, da bodo sodelovali v vseživljenjskem učenju kot tisti s terciarno izobrazbo (Evropska Unija, 2010, str. XIII).

Strategija Evropa 2020 se zavzema za rešitev ključnega problema v najmanj razvitih regijah držav članic EU. Cilj Evrope 2020 je zmanjšati revščino in izključenost. V Evropski Uniji je prioritetni cilj strategije Evropa 2020, rešiti 20 milijonov ljudi iz tveganja revščine in izključenosti. Najvišje ravni človekove revščine so na Portugalskem, v južni Španiji, južni Italiji, Grčiji, Romuniji in Bolgariji. V slednjih dveh je tudi najvišja stopnja umrljivosti dojenčkov ter kardioloških in rakavih bolezni. Spodbujanje dejavnega vključevanja in zmanjševanja revščine dejansko pomeni vlagati v izobraževanje, usposabljanje in znanje, pomeni modernizirati trge dela, sisteme usposabljanja in izobraževanja ter socialne in zdravstvene storitve, da bi pomagali ljudem pričakovati in obvladovati spremembe ter graditi kohezivno družbo (Evropska Unija, 2010, str. XVI).

6.2.2 POVEČANJE OKOLJSKE TRAJNOSTI

Prilagajanje na podnebne spremembe bo najtežje v južnih mestih in regijah ter na obalnih in gorskih območjih. Regije, ki so močno odvisne od kmetijstva in zimskega ali poletnega turizma, bodo imele v bližnji prihodnosti verjetno več suš in manj snega, kar lahko oslabi nadaljnji razvoj teh dejavnosti. Da bi dosegli zeleni cilj Evrope 2020 glede 20% porabe energije iz obnovljivih virov, bi bilo potrebno veliko več naložb v sončno energijo, predvsem v južni Evropi. Da bi bil v prihodnosti dosežen cilj glede zmanjševanja toplogrednih plinov, bo potrebno usklajeno investiranje tako javnega kot zasebnega sektorja. Zasebni sektor bo v glavnem pokrit s sistemom za trgovanje z emisijami. V javnem sektorju se bo oblikovala zahteva po izdatnejših spremembah in vlaganjih, da se bodo zmanjšale emisije in poraba energije. Povečanje energetske učinkovitosti bo zahtevalo vlaganje v izolacijo stavb, v drugačne sisteme ogrevanja, učinkovitejše oblike prometa in morda spodbujanje mestnega življenja in bolj strnjenih mest (Evropska Unija, 2010, str. XVII).

Čeprav se je povečalo recikliranje odpadkov in zmanjšala uporaba deponij, je v nekaterih južnih in vzhodnih državah članicah potrebno sprejeti še dodatne smernice za napredek v učinkoviti obdelavi odpadkov. Kakovost zraka je v številnih regijah s škodljivimi učinki na zdravje in kvaliteto življenja slaba, zlasti v urbanih središčih in na jugu. Zmanjšanje ravni

ozona in trdnih delcev v zraku bo zahtevalo povečana prizadevanja na lokalni in regionalni ravni. Poleg tega je na širšem podeželju potrebno pravilno upravljati in zaščititi območja Natura 2000 in zeleno infrastrukturo.

6.3 KREPITEV EVROPSKE DODANE VREDNOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE

Oblikovalci politik, akademiki in zainteresirane strani trenutno obravnavajo dodano vrednost kohezijske politike. Nekateri trdijo, da je kohezijska politika le ohlapno povezana s prednostnimi nalogami EU, da se sredstva razpršijo med področja politik in je njen učinek pogosto težko oceniti. Kohezijska politika je bila z lizbonsko strategijo že precej usklajena, zlasti z namenitvijo finančne pomoči najmanj razvitim regijam. Ta usklajenost ni zadostna zaradi razlike v upravljanju med strateškima procesoma. V prihodnje je mogoče narediti več za nadaljnjo uskladitev kohezijske politike s strategijo Evropa 2020. V pregledu proračuna EU je bil predstavljen nov pristop k strateškemu načrtovanju za kohezijsko politiko do leta 2020 (Evropska Unija, 2010, str. XXIV).

Skupni strateški okvir, ki ga je sprejela Evropska komisija in v katerem je cilje strategije Evropa 2020, izrazila kot prednostne naložbe. Okvir bi zajemal Kohezijski sklad, Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja in Evropski sklad za ribištvo. Pogodbo o razvojnem in naložbenem partnerstvu, bi na podlagi skupnega strateškega okvira določila prednostne naložbe, razporeditev nacionalnih sredstev in sredstev EU po prednostnih področjih in programih ter dogovorjene pogojenosti in cilje, ki jih je treba doseči. Ta pogodba bi zajemala kohezijsko politiko. Za usklajeno in celovito spodbujanje ekonomske, socialne in teritorialne kohezije bi bilo koristno razširiti njeno področje uporabe na druge politike in finančne instrumente EU. Pogodba bo rezultat razprav med državami članicami in Evropsko Komisijo o razvojni strategiji iz njihovih nacionalnih programov reform. Opredelila bi tudi način usklajevanja sredstev EU na nacionalni ravni. Operativne programe, ki bi bili kot v sedanjem obdobju glavno orodje upravljanja, bi strateške dokumente preoblikovali v konkretne prednostne naložbe z jasnimi in merljivimi cilji. Ti morajo prispevati k uresničevanju nacionalnih ciljev v okviru strategije Evropa 2020 (Evropska Unija, 2010, str. XXIV).

6.4 FINANČNO VODENJE KOHEZIJSKE POLITIKE EU DO LETA 2020

Skladno z nedavnim predlogom za revizijo finančne uredbe bi organ, ki je odgovoren za upravljanje programov kohezijske politike, vsako leto predložil izjavo o zanesljivosti upravljanja, skupaj z letnimi računovodskimi izkazi in neodvisnim revizijskim mnenjem. S tem bi se okrepila zavest odgovornosti za odhodke, ki so sofinancirani iz proračuna EU za katero koli proračunsko leto. Na podlagi letnih izjav o zanesljivosti upravljanja s kohezijskimi sredstvi, Komisija predlaga uvedbo rednega procesa za potrditev obračuna za kohezijsko politiko. Uspešen pristop bi tako izboljšal postopek zanesljivosti in omogočil redno zaključevanje operativnih programov. Komisija bo preučila možnost uvedbe elementov, ki so centrirani v rezultate, v izplačilo prispevka EU za operativne programe ali dele programov, odvisno od vrste sprejetega ukrepa. Namen pravila o sprostivni prevzetih

obveznosti je, zagotoviti, da se projekti izvedejo v razumnem časovnem okviru in obenem spodbujati finančno disciplino. Na vedenje držav članic in regij lahko vpliva tako, da se bodo preveč osredotočile na hitro in manj učinkovito porabo sredstev. Poskrbeti je potrebno za pravo ravnotežje med zagotavljanjem kakovosti naložb ter neproblematičnim in hitrim izvajanjem. V zvezi s sistemi upravljanja in nadzora ni treba zagotoviti samo večje zanesljivosti, ampak doseči tudi večjo zavezanost držav članic k nadzoru kakovosti. S tem bi se Evropskemu parlamentu, Komisij in državam članicam omogočilo, da se bolj osredotočijo na rezultate in učinke kohezijske politike. Prvi predlog zadeva pregled procesa za predhodno oceno sistemov, pri čemer so vključene izkušnje iz predhodne ocene skladnosti programov za obdobje 2007-2013, da se preprečijo težave s sistemi upravljanja in nadzora. Postopek je treba posodobiti in hkrati ohraniti njegove prednosti. To se lahko doseže tako, da se pregled usmeri na oceno glavnega pristojnega upravnega organa z uporabo postopka akreditacije in se pregleda vključenost Komisije v ta postopek. Drugi predlog zadeva izboljšanje zanesljivosti z zbiranjem odgovornosti na enem mestu. Akreditirani organ bi imel izključno odgovornost za pravilno upravljanje in nadzor operativnega programa (Evropska Unija, 2010, str. XXXI).

7 ZAKLJUČEK

Kohezijska politika EU je pomemben del evropskega proračuna in skupnih evropskih politik, zato jo je potrebno nenehno preučevati in ugotavljati njeno učinkovitost. Evropska unija temu namenja veliko pozornosti, saj vse aktivnosti, ki se izvajajo v okviru regionalne politike, natančno nadzoruje in ugotavlja rezultate in dosežene cilje. Kohezijska politika EU je namenjena zmanjševanju regionalnih razlik med državami članicami. S svojo dejavnostjo vzpodbuja enakomeren trajnosten razvoj. Ker pa so bile njene aktivnosti na samem začetku močna podlaga administracijskih vzvodov, so se skozi različna programska obdobja kazale njene neučinkovitosti. S sprejetimi novimi zakoni v okviru delovanja Evropske unije, se je začela njena korenita reformacija. Instrumenti kohezijske politike niso dosegli zelenih učinkov oziroma zastavljenih ciljev, saj njihovo delovanje ni zastavljeno optimalno v smislu financiranja posameznih področij.

Evropski sklad za regionalni razvoj ni bistveno zmanjšal neenakosti med regijami. Kohezijska politika še vedno deluje v smislu financiranja regij, katerih razvoj je močno presešel prag nerazvitosti. S svojimi projekti in operativni programi ne zagotavlja regionalne finančne pomoči regijam, ki so jo nujno potrebne, regijam, katerih infrastruktura je v zatonu, kjer je velik prepad nerazvitosti trga, kjer je velik upad delovne sile. Učinek dejavnosti Evropskega socialnega sklada je pogosto drugačen od najprej zastavljenega, saj povzroči, da tisti, ki so uspešno zaključili usposabljanje, okrepijo svoje strokovno znanje in iščejo poslovne priložnosti tudi v drugih bolj razvitih regijah. Najmanj učinkovit je bil strukturni sklad za dodelitev sredstev na področju kmetijstva in razvoja podeželja. Večji del evropske skupne kmetijske politike podpira bogate in uspešne kmetije. Kohezijska kmetijska politika pa podpira območja v manj razvitih regijah, kar je posledica porušenega ravnovesja na trgu in neenakomernega regionalnega razvoja. Poglavitni namen podpore iz kohezijskega sklada je, prispevati k ekonomski konvergenci države.

Evropska administracija je za določitev finančnega obsega ter okvirov kohezijske politike v pogajanjih, ki so zelo dolgotrajna in naporna, vedno večja in pogosto prevladujejo politični interesi nad razvojnimi. Empirične ugotovitve kažejo, da je do sedaj kohezijska politika v precejšnji meri dosegla zastavljene cilje. Splošno velja, da so manj razvite regije NUTS 2 dosegale večje stopnje rasti in s tem dohitevale razvitejša, vendar so razlike kljub temu občutno velike. V zadnjih desetletjih so se razlike zmanjšale, zastavlja pa se vprašanje, ali so se zmanjšale zgolj na osnovi dodelitve sredstev s strani Strukturnih in Kohezijskega sklada in ob pomoči drugih finančnih instrumentov regionalne politike.

Evropska unija mora nadaljevati z načrtano regionalno politiko, upoštevati mora ocene učinkovitosti do sedaj izvajane kohezijske politike in postaviti nove smernice za kakovostne in učinkovite projekte in operativne programe na področju ekonomskega in socialnega razvoja regij, ter s tem doseči dolgotrajne pozitivne učinke v okviru svojih meja Skupnosti. Prioritetna naloga kohezijske politike bi morala temeljiti izključno na pomoči manj razvitim regijam držav članic in ne, kot je to v praksi že bilo in se še izvajajo, na

pomoči regijam, ki so že leta prejemnice kohezijskih sredstev. Evropska kohezijska politika naj podpira tiste regije, ki stremijo h krepitvi ekonomske in socialne kohezije in ne tiste, ki so ta prag razvoja že dosegle in celo prestopile.

Takšna koncentracija sredstev z jasno opredeljenimi cilji omogoča enostavnejši nadzor nad porabljenimi sredstvi in zahteva manj obsežno administracijsko podlago. Podpirajo naj se javne dobrine oziroma dobrine mešanega značaja. Sledijo naj obsežna vlaganja v prometno infrastrukturo, v varstvo ter razvoj kulturne in naravne dediščine. Nekatere nerazvite regije imajo namreč dragoceno kulturno dediščino, ki ni docela raziskana in zavarovana. Ohranjanje narave in njenih zakonitosti, spodbujanje proizvodnje alternativnih (obnovljivih) virov energije, lahko prispeva k oživitvi trga, ki posledično lahko pomeni tudi konkurenčno prednost regije.

Še naprej je potrebno podpirati dialog med javnimi in zasebnimi subjekti, vključno s socialno-ekonomskimi partnerji in nevladnimi organizacijami. V ospredje mora vstopiti vloga lokalnih pristopov k razvoju kohezijske politike, na primer s podporo aktivnemu vključevanju, spodbujanju družbenih inovacij, razvoju inovativnih strategij ali planiranju shem za obnovo prikrajšanih območij.

Naj v zaključku diplomskega dela strnem še nekaj svojih misli. Če se poglabim v aktivnosti delovanja Evropske Unije, lahko z gotovostjo trdim, da je Unija izgubila pretežni del svoje integritete. Še desetletje nazaj, je to največje politično telo veljalo za eno izmed vodilnih gospodarstev na svetu. Ključna napaka je nedvomno ta, širitev Unije. Sanje o veliki mogočni Evropi so se razblinile. Pristopile so države članice, katerih gospodarski in socialni razvoj, sta bila in sta še daleč pod povprečjem stopnje rasti v EU. In zakaj? Zato, da se je začela oblikovati nova regionalna oziroma kohezijska politika v teh državah. Da so bili s strani Evropske komisije in lokalnih upravnih organov sprejeti različni ukrepi in operativni programi, ki so omogočali trajnostni ekonomski in socialni razvoj v teh regijah. Vendar tudi s pričo ogromno porabljenega evropskega denarja, kohezijska politika ni bila učinkovita. Iz proračuna EU se je stekalo milijarde evrov v države jugo vzhodne Evrope, predvsem v Romunijo in Bolgarijo. Slednji državi članici imata še danes po štirih letih članstva v Uniji, najnižji BDP na prebivalca po kupni moči cca 35- 40 %. Podobna slika velja za Poljsko in baltske države, ki so pristopile kot polno pravne države članice že leta 2004. Nedvomno takšni zabeleženi rezultati slabijo mogočno ekonomsko in socialno vlogo Evropske Unije. Čeprav je bilo iz številnih aspektov, prelito ogromno strokovnega znanja različnih ekonomskih analitikov, kohezijska politika EU ni dosegla svojega namena. Evropska Unija bo morala v prihodnje sprejeti bolj učinkovite mehanizme in smernice, ki bodo omogočali večjo učinkovitost in uspešnost kohezijske oziroma regionalne politike v manj razvitih regijah. Če se bo proces nerazvitosti regij in s tem posledično javno finančnega primanjkljaja kljub izdatni pomoči evropskega denarja še nadaljeval, bo dobrodošel izstop države članice iz Evropske Unije.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. BEBLER, Anton (2007). *Uvod v evropske integracije*. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
2. BOHM, Wolfgang, LAHODYNSKY, Otmar (2007). *Evropa: kako deluje Evropska Unija*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
3. GABRIJEL, Mateja (2008) Diplomsko delo: *Učinkovitost kohezijske politike EU*. Ekonomska fakulteta/Univerza v Ljubljana.
4. HOJNIK, Janja (2010). *Prosti pretok blaga v EU*. GV Založba, Ljubljana.
5. HRASTEL MAJCEN, Marta, Dr. ŽAGAR, Ivan, TOME, Branka, V: Uroš Zgonec (ur): *Razvoj kmetijstva in podeželja v letih 2007-2013*. Kmetijsko gozdarska zbornica, 2006.
6. LAJH, Damjan (2006). *Evropeizacija in regionalizacija*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
7. McCORMICK, John (2008). *The European Union- politics and policies*. Westview Press, U.S.A.
8. MOUSSIS, Nicolas (1999). *Acces to European Union: law, economics, policies. Rixensart*. European Study Service, Rixensart, Belgium.
9. MRAK, Mojmir. (2004). *Kohezijska politika Evropske Unije*. Samozaložba, Ljubljana.
10. MULEC, Breda (2008). *Kohezijska politika Evropske Unije in problemi njene implementacije s poudarkom na Republiki Sloveniji in državah jugovzhodne Evrope*. Založba Koščak, Ljubljana.
11. OKORN, Andreja (2011). *Ekonomika javnega sektorja-Economics of publicsector*, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
12. THALER, Robert (2007) Magistrsko delo: *Regionalna politika v Sloveniji in regije nivojev NUTS 2 in NUTS 3, ki so izgubile status programa cilja 1*. Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Kranj.
13. VODOPIVEC, Irena (2011). *Ekonomika javnega sektorja Economics of public sector*, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
14. VRŠAJ, Egidij (2006). *Slovenija v evrolandiji*. Sozaložba Krožka za družbena vprašanja Virgil Šček in založba Mladika, Trst.
15. Založniška hiša Primath Ljubljana, 2004. *Evropsko pravo*, Zbirka gradiv šole evropskega prava.

INTERNETNI VIRI

1. Evropska Unija. Četrto poročilo o gospodarski in socialni koheziji. Dostopno 30.06.2007 na http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion4/index_en.htm/.
2. Evropska Unija. Peto poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji.

- Dostopno: 9.11.2010 na
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/index_en.cfm/.
3. Evropska Komisija. Regionalna politika-Inforegio(2010). Glavni cilji. Dostopno: 15.09.2010 na: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/region/index_sl.htm
 4. European Commission. Regional policy- Inforegio. Dostopno (2004) na: http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/index_en.cfm?gv_pay=ALL&gv_reg=ALL&gv_obj=ALL&gv_the=ALL&gv_per=1/.
 5. European Commission. Regional policy- Inforegio. Dostopno (2007) na: http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/index_en.cfm/.
 6. Eurostat (2005). Eurostat News Releases št. 47. Dostopno: 7.4.2005 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_results/search_results?mo=containsall&ms=nuts+2+2004&saa=&p_action=SUBMIT&l=us&co=equal&ci=,&po=equal&pi=,&gisco=exclude/.
 7. Eurostat (2006). Eurostat News Releases št. 63. Dostopno 18.5.2006 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_results/search_results?mo=containsall&ms=nuts+2+2002&saa=&p_action=SUBMIT&l=us&co=equal&ci=,&po=equal&pi=,&gisco=exclude/.
 8. Eurostat (2007). Eurostat News Releases št. 23, Dostopno: 19.2.2007 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_results/search_results?mo=containsall&ms=nuts+2+2004&saa=&p_action=SUBMIT&l=us&co=equal&ci=,&po=equal&pi=,&gisco=exclude/.
 9. Eurostat (2008). Eurostat News Releases št. 19, Dostopno: 12.2 2008 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_results/search_results?mo=containsall&ms=nuts+2+2005&saa=&p_action=SUBMIT&l=us&co=equal&ci=,&po=equal&pi=,&gisco=exclude/.
 10. Eurostat (2009). Eurostat News Releases št. 23, Dostopno: 19.2.2009 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_results/search_results?mo=containsall&ms=nuts+2+2005&saa=&p_action=SUBMIT&l=us&co=equal&ci=,&po=equal&pi=,&gisco=exclude/.
 11. Eurostat (2010). Eurostat News Releases št. 25, Dostopno:18.2. 2010 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_results/search_results?mo=containsall&ms=nuts+2+2005&saa=&p_action=SUBMIT&l=us&co=equal&ci=,&po=equal&pi=,&gisco=exclude/.
 12. Eurostat (2011). Eurostat News Releases št. 28, Dostopno: 24.2.2011 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_results/search_results?mo=containsall&ms=nuts+2+2005&saa=&p_action=SUBMIT&l=us&co=equal&ci=,&po=equal&pi=,&gisco=exclude/.
 13. Eurostat. Dostopno na: <http://circa.europa.eu/irc/dsis/regportraits/info/data/en/be.htm/>.

14. Eurostat. Dostopno:
a:http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/introduction/.
15. Eurostat. Dostopno:
na:http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_databases.
16. Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko.
Dostopno na: <http://www.svlr.gov.si/>.
17. Statistični urad Republike Slovenije(2007). Kohezijski regiji NUTS 2. Dostopno:
30.06.2007 na:<http://www.stat.si/katalogrds/podstrani/komentar30.html/>.